NOVELE

DE

IOSIFU VULCANU.

TOMULU I.

PESTA, 1872.

Suplementu la „Familia."

Pesta 1872. Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi.

I.

Intre codrii cei romantici ai Transilvaniei, in o vale incantatória, zace unu satutiu.

Sê-lŭ numimu Ioanesci!

Pe timpulu naratiunii nóstre, vr'o treidieci de ani mai nainte, intregulu satu abié avea vr'o siese-dieci de case. Locuitorii lui erau Romani; plugari simpli, dar fericiti, — pentru câ aspiratiunile loru nu treceau peste trebuintiele neaperate ale vietii omenesci. Pamentu lu, udatu cu sudórea si sangele loru, li oferiá fructele sale, de si pucine, dar placute. Portulu simplu, inse pitorescu, i multiamiá cu desfetare. Ér politic'a lumei nu li facea multa batere de capu, nici nu li rapiá liniscea.

Satulu inca avea timbrulu originalitâtii. Situatiunea satului erá fórte fantastica. Giuru impregiuru nesce munti invescuti cu codri, ér in mijloculu satului sierpuiá unu sprintenu riurelu.

De strade nu erá nici pomenire; casele construite si asiediate in disordine poetica, par câ unu dieu pré poternicu le-ar fi impraschiatu, precum improscâmu o mana de grâu. Abatendu-se cine-va prin satu, apucá drumulu pe unde i parea mai dreptu printre casulíele raru semenate.

Casele mici, anguste si acoperite cu paie, dupa datin'a strabuna, nu erau varuite, cu tóte câ satulu acest'a escelá cu varulu seu renumitu, si satenii lu-portau in departâri mari spre vendiare. Dupa economí'a loru natiunala, ei preferiau a vinde varulu cu pretiu bunu, si a intrebuintiá sum'a câstigata la platirea — vinarsului beutu in carcim'a satului.

Dar datin'a acésta rea domniá numai atunce. Asta-di, precum toti scimu, poporulu nostru nu mai consuma atâte beuturi spirituóse, si jidanulu satului pre-totu-indene stâ sê móra de fóme.

Ce bine, câ a trecutu acésta plaga d'a supra nóstra!

E bine, pe timpurile acele, in satulu despre care vorbimu, casele in fatia de catra strada, aveau numai câte o ferestuica, mica, lipita cu harthía séu piele, incâtu radiele sórelui si aeıulu curatu nu poteau sê petrunda prin ele de felu. Si totu-si bietii sateni se mirara, câ de ce sunt la dinsii atâtia bolnavi?

Numai cas'a judelui si a preotului se faliau cu câte dóue feresti. Ce e mai multu! aceste feresti erau de sticla. Mare raritate pe acele timpuri.

Intre aceste casulíe formau unu contrastu fórte evidentu acele dóue case frumóse de langa olalta, cari se vedeau in mijloculu satului. Amendóue, construite din caramide, representau artea in mijloculu naturei. Inaintea caseloru cresceau arbori verdi si tufosi, cu umbra recoritória; ér in josulu caseloru se intindeau dóue gradine bine cultivate.

Proprietarii acestora erau doi Romani de frunte: Ionu Todorescu si Petru Campeanu. Ambii bogati, nobili, (atunce atributu alu autoritâtii,) si Romani buni.

Cu tóte aceste inse ei traiau in cea mai inversiunata dusmanía.

Ca sê pricepeti discordi'a si chiar inimi-

céti'a loru, va fi dóra de ajunsu a spune numai atât'a, câ Todorescu erá „unitu“, éra Campeanu „neunitu“, — si câ amendoi tieneau multu la dogmele confessiunii loru.

Scimu toti in ce mesura mare erá odata respanditu intre noi confessiunalismulu.

Bietulu copilu in scóla mai nainte invetiá diferinti'a in privinti'a ast'a; apoi ur'a catra cealalta confessiune se incuibá in fraged'a-i anima, si crescea cu etatea-i, cercandu tóte ocasiunile a o dovedí catra fratele de unu sange, dar de alta confessiune.

Scimu toti câtu ni-au stricatu preotii fara inteligintia, si cei fara consciintia morala si natiunala, — onóre esceptiuniloru! — candu din amvonulu bisericei, in locu de predice morale, audieam sumutiâri dogmatice.

Astu-felu de multe ori o causa câtu de mica erá de ajunsu, ca amicii de diferite confessiuni sê devina cei mai aprigi inimici.

Chiar nenorocirea acést'a se repetî si la familiele de susu, si amicii intimi de odinióra acuma nu se mai poteau suferí.

Ur'a acésta a loru se estinse pan'acolo, incâtu bine câ amendoi erau Romani buni, totu-si nici unulu nu recunoscea pe celalaltu nici macaru de Romanu.

Campeanu numiá pe Todorescu „grecu“, ér acest'a dîcea lui Campeanu „papistu.“

Celu ce a traitu in acele timpuri in vr'o comuna mestecata, va fi avendu idea clara despre discordi'a, nentielegerea, si nenumeratele secature, ce erau la ordinea dîlei intre aceste dóue familie, ambele onorabile.

Dar generatiunea nóstra moderna nu pré intielege aceste contrarietâti confessiunale, câ-ci — precum toti scimu — asta-di ele nu mai esistu intre noi.

Si nici nu mai cutéza nimene sê se incumete a redesceptá intre noi aceste idei ruginite, pentru câ toti amu ride de elu, ca de unu prostu si jumetate!

Cum sê nu?

Uniti si neuniti confessiunalminte, noi toti suntemu Romani, toti suntemu stranepotii lui Traianŭ, toti avemu acele-si interese natiunale, cari numai in armonía potu sê inainteze!...

Romanii de odinióra par' câ nu scieau acést'a.

Ce bine e câ o scimu noi!...

Considerandu dar cele de susu, nu voiu spune unu ce necredîbilu, afirmandu câ aceste dóue familie amintite nici nu conveniau de

felu, nici nu cercau a se apropiá un'a de alta, ci se incungiurau, lipsindu-se chiar si de societâtile in cari scieau câ s'aru poté intelní.

Ambele parti considerau dreptu pecatu intrevederea si conversarea dimpreuna, — si numai atunce vorbiau la olalta, candu din intemplare se intelniau unde-va, dar si-atunci convorbirea loru se infirá numai despre curgerea timpului, semenature, si altele de aceste, despre cari n'au datina a vorbí, decâtu numai economii si — amorosii fricosi...

Famili'a lui Todorescu, afara de dinsulu, constá din doi membri, socí'a lui si fiic'a-i Elena.

Socí'a lui Campeanu, — de la care i remase unu fíu cu numele Stefanu, — morise de multu.

Déca parintii nu se intelniau, decâtu arare-ori, cu atâtu mai a dese ori conveniau copíii loru; acestia cercau in adinsu prilegiulu de a se poté vedé si de a-si impartesî simtiemintele, cari de mici se desvelisera in animele loru cele fragede si curate.

Fiindu casele si gradinele parintiloru vecine, usioru se póte pricepe, câ copíii de mici

aveau ocasiune a petrece la olalta, a se jocá si a se preamblá in gradinele loru, alergandu dupa fluturi.

Dimpreuna se bucurau si plangeau.

Parintii i vedeau, inse nu se 'ndurau a li turburá joculu si bucuríele loru cele copilaresci.

— Lasa jóce-se! — dîceau ei a dese ori, — inca-su copíi; déca voru cresce mari, nu voru avé prilegiu a se vedé a dese ori.

Inse copíii devenira juni.

Sosì timpulu in care parintii trebuiá sê se ingrigésca de a incepe educatiunea loru..»

Elena si-incepù studiile intr'unu institutu de alu calugaritieloru, cari, dupa opiniunea de atunce, singure erau in stare a inzestrá pe o féta cu cultur'a necesaria.

Asta-di nici acésta opiniune nu mai esiste. Câ-ci cine ar mai si poté crede, ca nesce calugaritie, lipsite de cunoscinti'a si iubirea vietii familiarie, sê fíe capabile a instruá fetele pentru viéti'a familiaria?

Ast'a ar fi unu ce absurdu!...

Atunce inse absurditatea avea lustrulu unicei posibilitâti.

Deci Elena fu dusa la calugaritie, — ér Stefanu inscrisu la scól'a gimnasiala din Clusiu.

Ca toti studintii, si Stefanu asceptá cu nerabdare feriele scolastice, ca sê se póta rentórce a casa.

Acolo in cetate, departe de cas'a parintiésca, de suvenirile cele dulci ale tineretieloru sale, erá strainu de bucuría.

Dar nici a casa nu simtiea placere. In locurile odinióra atâtu de placute nu mai aflá desfetare. Cantecile paseriloru nu-lu mai farmecau. Nu mai admirá cu bucuría sierpuirea riului din satu.

Intregulu satutiu i se parea pré micu, pustíu, singuraticu, câ-ci — Elena lipsea dintr'insulu.

Fantasandu in singuretatea sa, de multe ori si-aducea a minte de órele ce le petrecuse cu dins'a.

Pe unde amblá, toti pasii, tóte locurile i revocau in memoria câte o óra dulce, câte o suvenire deliciósa...

Ici sub tĕiulu cestu umbrosu se jocá cu ea; cólo in dumbrav'a verde cetira dimpreuna istori'a lui Robinson; pe pajistea verde alergase cu dins'a dupa fluturei...

Dar acuma tóte aceste sunt numai nesce suveniri, cari coloréza cu atâtu mai disarmoniosu presintele intunecosu...

Elena e departe!...

Cu asemene cugete triste veniá si se departá Stefanu de a casa.

Elena numai dupa unu restimpu de siese ani petrecuti in institutu se rentórse la cas'a parintiésca.

Celu-ce a vediutu-o inainte de a merge in institutu, acuma nu ar fi recunoscutu-o.

Candu se departà, erá unu muguru, ér acuma e o flóre deplinu desvoltata.

Frumseti'a-i rara potea fi admirata chiar si de poeti, si de autori de novele, cari totu-de-una infatîsiéza lectoriloru numai fiintie sublime, incantatórie si angeresci...

Tali'a-i erá lungarétia, subtîre, fati'a-i blondina, ochii-i mari si negrii, budîtiele-i coraline...

Numai aripi nu avea spre a fi potutu represintá unu angeru delicatu!

Inse afara de aceste frumseti corporale Elena mai erá inzestrata si cu unu farmecu sufletescu.

Ea avea anima buna.

Abié venì a casa, indata i se si latî vestea in tóte partile printre munti.

Femeile din satu mergeau la dins'a ca si la unu angeru padîtoriu si mantuitoriu.

Déca câte una avea vr'o dorere sufletésca, o spunea ei, si ea sciea atâtu de frumosu sê mangaie pe ori si care, incâtu trebuiá sê fía impetrita anim'a aceea, pe care n'ar fi petrunsu-o cuvintele ei dulci.

Si déca aveau vr'unu altu necasu, déca li se intemplá vr'o nenorocire, ea li dadea svaturi, ma — in casu de necesitate — si ajutórie din caset'a sa.

Déca ómenii din satu aveau sê céra ceva de la dlu Todorescu, ei numai de domnisiór'a Elena se rogau, si se departau siguri de retultatulu doritu.

Sê mai spunu óre, câ Elena erá romana buna, câ vorbiá cu toti frumosu romanesce, si câ acésta impregiurare inca contribuiá multu la iubirea si stim'a poporului pentru ea?

Da, v'o spunu si acésta. Sciti pentru ce? Pentru ca sê sciti si dvóstre, si sê ve mirati, câ erá unu timpu, candu damele nóstre nu pré vorbiau multu romanesce; candu romanismulu unei domnisióre romane erá o raritate pretîósa.

Erá odata unu timpu, candu damele romane nu pricepeau missiunea loru santa...

Erá odata unu timpu candu ele abusau de darulu sortii...

In acelu timpu de funeste urmâri, fetitiele romane nu poteau sê se bucure de o educatiune romanésca!...

Dar ce dîcu!

Ele n'a suptu nici limb'a loru dimpreuna cu laptele mumescu, ci mài antâiu invetiau limbele straine, si numai prin conversâri cu servitóriele invetiau a loru.

Clasele mai innalte, in nesciinti'a originei loru, se rusînau de natiunalitatea si ras'a loru, si astu-felu renegandu-o, perira in valurile amalgamisârii natiunale.

Numai poporulu impilatu dîcea cu fala: Eu sum Romanu!

Asta-di, lauda Domnului, acésta plaga nu mai petéza natiunea nóstra.

Asta-di nu se mai afla intre noi nici unu renegatu gata a-si vinde sangele seu.

Asta-di, precum toti scimu, damele romane nu se mai rusînéza de limb'a loru, si tóte vorbescu frumosu romanesce.

Asta-di dar simtiementulu romanescu

alu Elenei n'ar mai fi o raritate atâtu de mare ca atunce.

Ce bine, câ au trecutu acele timpuri!

Ér noi sê revenimu la obiectu!

Intre aceste sosì a casa si Stefanu.

Cine ar poté descríe cugetele lui la vederea Elenei?

Idealulu seu, care si-l'a compusu in seri luminóse, la aspectulu steleloru si alu lunei, candu natur'a dórme si se scóla din morminte umbrele cele fantastice, cari sioptescu omului idei minunate, — idealulu acel'a l'a vediutu elu realisatu in Elena, si de odata simtî in venele sale o cerculare estraordinaria a sangelui...

Mintea-i fu cuprinsa de míi si míi de cugete... capulu i se ingreunà... si in tóta fiinti'a lui simtiea o betîa dulce, sublima si angerésca...

Acésta i sioptea, câ iubirea sa pruncésca devenì amoru ferbinte...

Acést'a i sioptea nencetatu:

— Ast'a séu nici una — va fi soci'a ta!

Tinerii nostri, ca mai de multu, asié si acuma conveniau a dese ori, Parintii nu-i impedecau.

Odata Stofanu gasì pe Elena singura a casa in gradina.

Fetiti'a siedea pe o canapea de érba si se jocá cu nesce frundie de arbore.

Ea observà deja in departare pe Stefanu, dar se prefacea câ nu l'a diaritu, si se jocá si mai departe, rupendu câte o frundia si dîcêndu mereu: me iubesce, nu me iubesce, me iubesce, nu me iubesce...

— Ce jocu interesantu! — dîse Stefanu ajungêndu langa dins'a.

— Ah! cum me spariasi!...

— Iérta-me, n'am voitu! E bine, sê continuâmu joculu! Dar sub o conditiune...

— Si-aceea?

— Sê spunemu amendoi ce a fostu subiectulu cugeteloru nóstre.

— Nu-mi pasa. Dar mai antâiu mi-vei spune tu.

— Bucurosu! Sê 'ncepemu dara!

— Ah! elu me iubesce.

— Si ea me iubesce.

— Spune-mi dara, Stefane, la cine ai cugetatu?

— E bine, déca chiar voiesci, ti-spunu, câ eu am cugetatu la tine.

— La mine?

— Da.

— Ah!

— Dar tu?

— Ah! Stefane!...

— Scumpa Elena! Siovairea ta adorabila mi-dâ potere sê-ti descoperu secretulu sufletului meu. Nu-lu tainuescu mai multu, câ-ci nu potu. Anim'a mea e incapabila a suportá si de acuma inainte acestu greumentu. Ori unde amblu, diu'a si nóptea, totu fati'a ta blanda o vedu inaintea mea, si vócea animei mele mi-sioptesce nencetatu: „Vedi fiinti'a asta delicata! Ast'a séu nici un'a va fi soci'a ta!"

Stefanu tienù o scurta pausa, dóra spre a-si intarí curagiulu pentru cele ce va mai spune, apoi continuà:

— Si candu stau si meditezu a supra inspiratiuniloru animei mele, vediu câ anim'a mea are dreptu. Tu vei fi soci'a mea, séu nici un'a!

Elena tremurá sub impresiunea unoru simtieminte inca necunoscute de dins'a.

— Elena, — continuà Stefanu cu vóce plina de intimitate, — eu te iubescu! Spune-mi, dragu angeru de placere, iubesci-me si

tu? Vrei sê fíi a mea pentru totu-de-una? Vrei sê fii soci'a mea?

Copil'a si-inclinà capulu pe pieptulu lui Stefanu, si nu respunse nimica.

— Tu tremuri! — dîse Stefanu. Pronuncia numai unu cuventu aprobativu, si eu voiu fi celu mai fericitu de pe fati'a pamentului!

O stringere de mana fu respunsulu fetisiórei.

— Da, Stefane, — incepù apoi dins'a intr'unu tonu tremurandu, — eu te iubescu. Oh! câta fericire mi-au causatu míe cuvintele tale sincere, câ-ci eu te iubescu de multu, de multu,de candu — ne cunóscemu. Totu minutulu petrecutu cu cugetulu la amorulu meu, mi-a procuratu placeri nóue: dar éta, acuma sum si mai fericita, câ-ci vediu câ si tu me iubesci.

— Te iubescu, si te voiu iubí pentru totu-de-una!

— Dar fericirea mea se amesteca cu amaratiune mare, care amenintia cu nimicire tóte ilusiunile mele dulci.

— Cum, cum? — intrebà Stefanu spariatu.

— Candu cugetu la amorulu nostru in

viitoriu, cauta sê plangu de plag'a ce ne ascépta.

— Nu te intielegu, — dîse Stefanu si mai ingrigitu.

— Scíi bine, iubite, câ parintii nostri traiescu in cea mai mare dusmanía. Acésta inimicitia a loru nu-i va permite a ne lasá sê apucâmu calea fericirii nóstre.

Si dupa aceste serman'a copila prorupse in lacrime ferbinti, inclinandu-si capulu de nou in bratiele lui Stefanu.

— Nu plange, Elena! Departéza-ti aceste cugete triste si infricosiate! Noi vomu fi fericiti, câ-ci parintii nostri ne iubescu.

— Da, ei ne iubescu. -Inse pe sine se urescu, — observà copila.

— E bine, amorulu loru parintiescu va fi victoriósa a supra urei loru personale. Mane voiu vorbí cu dinsii, li voiu descoperí amorulu nostru, — si dinsii nu potu fi atâtu de crudeli, ca sê refuse invoirea loru la legatur'a nóstra!

— Oh! de-ar dá Domnedieu! Inse eu am presimtîri fórte triste.

— Nu te 'ntristá! Spera si crede, câ noi vomu fi fericiti! Sterge-ti lacrimele. Fíi voiósa, glumétia. Asié mi-placi!

— Vedi acuma ridu, — respunse copil'a, fortiandu-si vioitiune, dar sub genele-i ridietórie straluciau inca lacrime.

— E bine, scump'a mea, totu astu-felu sê te revedu, câ-ci acuma eu trebuie sê me departu. Remani cu Domnedieu!

— Sê fíi sanetosu!

Si stringêndu-si manile, se despartîra cu speranti'a 'n víitoriu, si cu secretulu dulce in anim'a loru.

Oh! déca scieau, câ amorulu loru nu mai e numai secretulu loru!

Oh! de scieau, câ dlu Campeanu fu martoru la scen'a loru de amoru, si câ audî tóta conversatiunea loru!

Lui Campeanu nu i se 'mparea de convenirile cele dese ale tineriloru, câ-ci se temea ca de ciuma, ca nu cumva fiulu seu sê se amoriseze de Elena. Si apoi dupa convingerea sa erá unu pecatu grozavu, ca unu dreptu-credintiosu „unitu“ sê ieie de socía pe o „sîsmatica de gréca.“ Deci sî-propuse, câ odata i va pandí, spre a se convinge pe deplinu despre ingrigirile sale neliniscitórie.

Ocasiunea asceptata sosì inca in diu'a aceea. Stefanu merse in gradin'a vecina, unde se aflá si Elena. Si fiindu câ conversatiunea

loru se tienù aprópe de gardulu ce impartiea gradin'a de ceea a lui, elu — pitulandu-se la umbr'a unei tufe — potù sê audia bine tóte cuvintele.

— Cugetatu-am! Sciutu-am! — esclamà dinsulu dupa departarea lui Stefanu, plinu de amaratiune sufletésca. Ah! ce frumosi doi porumbasi! Ce dulce scíu ei conversá! Ce planuri mai facu! Cum decidu ei sórtea loru, par câ acést'a ar depinde numai de la ei! E bine, voi ati propusu, dar eu la rondulu meu voiu decide. Si decisiunea mea va derimá cetatiu'a ilussiuniloru vóstre!

Intre aceste elu plecà din gradina, si mergêndu in susu catra casa, in fine intrà in odai'a sa. Acolo apucà de nou firulu meditatiuniloru sale:

— E bine, decisiunea va remané acést'a. Dar cum o voiu esecutá? Sê spunu lui Stefanu, câ legatur'a lui conjugala nu convine convinctiuniloru mele religiunarie? câ ast'a ar fi unu scandalu pentru famili'a nóstra? Séu sê-i spunu apriatu, câ i voiu refusá binecuventarea mea parintiésca?

— Nici un'a, nici alta! — continuà dinsulu dupa unu restimpu de meditatiune. Si eu am fostu odata tineru. Scíu câ anim'a iubitó-

ria tinera nu admite filosofarea, si de felu nu vré sê pricépa argumentârile reale contradîcatórie; ér rigorositatea si opunerea parintiésca produce chiar resultatulu doritu, — amorulu opritu totu-de-una e mai ferbinte.

Éra-si urmà unu momentu de tacere, dupa care elu continuà:

— Dar ce sê facu? Cum sê nimicescu acestu fatalu planu de casatoría, care me amenintia cu unu pericolu atâtu de mare?

Apoi incepù a se preamblá prin odaia, adancitu in meditatiuni profunde. Dar insedaru. Nici o idea buna nu-i plesnì prin minte.

— Am gas'tu-o! — esclamà elu in fine, plinu de bucuría, — voiu . . .

In momentulu acest'a batù cine-va la usia.

— Intra! — strigà Campeanu liniscitu.

Celu-ce intrà, erá Stefanu.

Parintele seu se portà cu dinsulu, par câ n'ar fi audîtu nici unu cuventielu din conversatiunea loru neliniscitória.

In diu'a urmatória Stefanu i descoperì tóte, cerendu-i si binecuventarea parintiésca.

— Fiule! — respunse betranulu emo-

tiunatu, — e frumosu din partea ta, câ n'ai uitatu de detorinti'a-ti fiésca catra parintele teu, si ai venitu a-ti descoperí cu sinceritate secretulu animei tale. Unu parinte n'are fericire mai mare in viéti'a sa, decâtu ceea a fiului seu. Pentru aceea dara elu cérca tóte mijlócele spre realisarea acestei fericiri, care este si a lui. Viéti'a conjugala, in care vrei se intri si tu, de siguru e bas'a cea mai potornica, spre a se poté edificá pe ea templulu fericirii eterne. Inse acésta basa trebue sê fía solida, sê n'o póta clatiná nici unu evenimentu esternu; sê fía capabila a resiste toturoru atacuriloru sociale, morale si reale. Va sê dîca legatur'a conjugala sê fía astu-felu compusa, incâtu si anim'a si mintea s'o póta sanctiuná cu aprobarea sa. Aceste sunt idei generale. Incâtu pentru tine, fiule, esti multu mai inteligentu, decâtu sê ai trebuintia de esplicatiuni particularie. Tu de siguru ai meditatu seriosu; ai cumpenitu tóte impregiurârile si eventualitâtile posibile, — si numai dupa meditatiuni serióse ai decisu a face pasiulu acest'a, celu mai ponderosu in tóta viéti'a nóstra. Eu dara n'am sê graiescu nimica la decisiunea ta. Nu me privesce nici aprobarea, nici desaprobarea ei; ambele aceste apartienu competintiei víi-

toriului. A anticipá secretele viitoriului, ar fi, a primí a supra mea o respundiabilitate desperatória. Tu vei face, cum vei scí mai bine, si vei suportá singuru sarcin'a respundiabilitâtii. Numai o mica observatiune ti-voiu face.

— Te ascultu, tata, cu placere.

—Tu nu ti-ai terminatu inca scolile. Mai ai sê studiezi, ca sê poti ocupá si tu unu locu in viéti'a publica, conformu starii tale materiale.

— Voiu studiá, tata.

— Esti inca pré tineru ca sê te poti insorá.

Stefanu tacù.

— Eu dara dorescu, ca tu mai antâiu sê-ti termini studiele, si numai dupa aceea sê te insori. Totu-odata ti-aducu la cunoscintia, câ am aflatu cu cale a te duce la Pesta pentru continuarea studieloru tale. In privinti'a acésta am si avutu o corespundintia cu unu amicu alu meu de acolo, carele chiar adi me iusciintià, ca numai decâtu se plecâmu. Deci fiule, gata-te de caletoría, câ-ci dupa miédia-di vomu si porní.

Aceste cuvinte lovira ca fulgerulu anim'a lui Stefanu. Elu tresarì fórte emotiunatu, Cum sê nu? Sermanulu, trebuiá sê se des-

parta de Elena; trebuiá s'o parasésca pe timpu atâtu de lungu; si chiar acuma, candu in fine sciea, câ si dins'a lu-iubesce.

Cu tóte aceste inse, in intristarea lui se amestecá si o bucuría óre-care. Ce e dreptu, parintele seu i anuncià, câ voru plecá numai decâtu spre Pest'a, inse dinsulu nu-i refusà binecuventarea parintiésca pentru insoratiunea lui; numai atât'a doriá, ca mai antâiu sê-si termine scolile. Va sê dîca, dupa terminarea studieloru sale, Elena va fi a lui.

Acésta sperantia i inspirá bucuría, si dîse cu indestulire parintelui seu:

— E bine, tata, sum gata de drumu. Dupa miédia-di vomu poté plecá.

Cam de catra séra esî din curte o trasura cu patru cai. Intr'ins'a siedea betranulu Campeanu cu fiulu seu.

Elena se uitá din ambitu dupa trasur'a, care esiea din satu ducêndu tesaurulu ei; cu maram'a-i alba facea lui Stefanu semne de adio, — si ochii ei i se implura de lacrime....

E bine, intielegeti dvóstre liniscea si recél'a lui Campeanu, cu care a ascultatu naratiunea fiului seu relativa la amorulu dinsului? Sciti ce idea i plesnì prin minte, candu esclamà: „Am gas'tu-o?"

Éta cum medità elu:

— Nu-lu voiu capacitá séu combate cu furia; câ-ci ast'a inca ar mai infocá amorulu seu si resolutiunea sa. Din contra i voiu vorbí cu blandétia. I voiu spune, câ e pré tineru de a se poté insorá, câ mai are inca sê invetie. Lu-voiu duce dara la Pesta, si studiandu acolo in restimpu de mai multi ani, va uitá amorulu seu nebunu, dimpreuna cu idealulu seu scandalosu.

II.

Trecura siese ani dupa cele enarate in capulu precedinte.

In acestu timpu reapucâmu firulu intemplaminteloru nóstre in Pesta.

Stefanu Campeanu in acestu restimpu facêndu si cursulu juridicu la universitatea din Pesta, dupa datin'a de atunce se facù „juratu" la tabl'a regésca.

De candu lu-vediuramu mai pe urma, elu se stramutà de totu.

Junele celu fragedu acuma e barbatu.

Pe fati'a-i nu mai locuiesce surisulu de

odinióra; gur'a-i nu mai pronunciá anecdote vesele; elu totu-de-una e seriosu; numai candu si candu vorbesce, si-atunce inca numai dóue-trei cuvinte: Fati'a-i barbósa corespunde fórte bine seriositâtii sale.

Intr'aceea in afecerile sale oficióse e diliginte si din asta causa si-a eluptatu iubirea si stim'a chiar a superioriloru sei.

Amicii lui de multe ori voiau s'alunge norii de pe fruntea-i, si cu acestia ideile triste din anim'a lui, — inse dinsii nu reesieau cu intrepinderile loru amicale, câ-ci dorerea lui Stefanu nu se póte sterge.

Elu si acuma iubesce pe Elena.

Inse acést'a inca n'ar fi fostu nefericire pentru elu, mai alesu avendu deja — dupa parerea lui — si aprobarea parintiésca; dar aceea apoi iutru adeveru erá mare nefericire pentru elu, câ multu iubit'a si adorat'a Elena — nu-lu mai iubiá.

Se póte ast'a? inrebati dvóstre, si se intrebá a dese ori, si Stefanu.

Da, se póte, câ-ci — dorere! — in lume tóte sunt trecatórie.

La inceputu si Stefanu erá de parerea, câ nu se póte, ca scump'a lui Elena, care i-a juratu amoru eternu, sê nu-lu mai iubésca,

sê-si calce juramentulu, si sê-lu uite de totu, par'câ nici nu l'ar fi cunoscutu vr'odata...

Mai tardîu apoi se convinse si dinsulu, câ dieu, se póte si ast'a. . .

Indata dupa departarea sa de la caminulu parintiescu, elu incepù a-si reversá dorerile animei sale in epistole adresate catra idealulu seu; dar dorerea sa totu crescea, si cu câtu suferintiele sale se mariau, in asié mesura se inmultieau si epistolele lui.

Si epistolele lui totu se inmultieau . . . si cu câtu aceste se inmultieau, cu atât'a crescea si dorerea sa . . .

Cum sê nu?

Pe dî ce mergea, totu se convingea mai multu câ se póte si ceea ce a cugetatu dreptu nepotintia, se póte ca si sórele sê fía rece, se póte ca si néu'a sê aiba póta, se póte ca si mirosulu floriloru sê fía veninosu, — se póte ca si Elena sê-lu uite . . .

Dar cum sê nu-lu fi uitatu?

Ea n'a respunsu nici la un'a din multele lui epistole, ce i-a scrisu dinsulu.

Ea nu mai avea dara unu cuventu dulce pentru elu, prin care sê-i inspire divinulu simtiementu alu mangaiârii; ea nu mai posedea dara sacrulu iudemnu alu amorului, sê-i imple

anim'a de sperantia pentru viitoriu; ea dara nu mai nutriá pentru elu amorulu ei de odinióra...

Cum n'ar fi simtîtu dar Stefanu dorere mare? Dar elu totu-si nu incetá a scríe epistole, pentru câ elu nu credea ca si imposibilitatea sê fía posibila, pentru câ elu nu credea ca Elena sê fia fostu capabila a-lu uitá.

Elu atribuiá tacerea ei altoru cause independinte de vointi'a ei.

Intr'o dî apoi se convinse si dinsulu, câ Elena nu-lu mai iubesce, câ dieu si ast'a se póte...

Si cum nu s'ar fi convinsu despre acést'a intru adeveru, candu cetea in epistol'a parintelui seu, câ Elena a — moritu?

Mortii nu mai iubescu!

Dar cei vii potu sê mai iubésca pe cei morti.

Si Stefanu totu iubiá inca pe Elena.

Elu o credea fidela, cugetá câ dins'a numai din caus'a bólei sale n'a respunsu la epistolele lui, — elu erá siguru, câ ea a moritu iubindu-lu cu acela-si focu, cu aceea-si passiune.

Cum sê n'o fi iubitu dara?

Da, elu totu o mai iubiá, si inca dóra

mai ferbinte, mai passiunatu, mai gata pentru sacrificie, câ-ci amorulu seu erá amorulu desperatiunii.

Ah! ce este mai frumosu, mai castu, mai poeticu, decâtu unu amoru si dincolo de mormentu?!

A iubí o fiintia farmecatória, care ti-represinta in realitate idealulu visuriloru tale, — a iubí o femeia, care ti-schimba viéti'a de tóte dîlele intr'unu raiu feericu, — a iubí pe una care la palpitârile amoróse ale animei tale ti-respunde cu amorulu ei imbetatoriu: e unu egoismu.

Dar a iubí o fiintia inchisa pentru totu-deuna sub pamentu intre scandurele cosciugului, care la caldura' amorului teu nu póte sê respunda de rece ce este, a carei anima nu mai palpita cu amoru, alu carei sange nu mai cerculéza sê inspire placere, a carei budie nu mai sioptescu taine imbetatórie, a carei ochi nu mai lucescu aprindiendu anime, a carei bratie nu mai imbratîsiéza pe nimene: acest'a ah! acest'a e amorulu adeveratu!

Si astu- felu iubiá Stefanu!

In ori ce societate mergea dinsulu, amorulu seu nefericitu lu- urmariá in tóte locu-

rile. De cumva câte odată vr'unu momentu erá mai bine dispusu, cugotulu la mórtea scumpei sale Elene numai decâtu i ciuntá firulu scurtei sale bucurii, — si fati'a-i deveniá morósa, si incotá a mai vorbí.

Amicii lui nu pricepeau acésta portare a lui, câ-ci dinsulu tainuiá caus'a dorerii sale, si astu-felu dinsii nici nu i le poteau mangaiá.

Totu cu ide'a acést'a se ocupá elu, si cu câtu se ocupá mai multu, cu atât'a totulu i se parea mai necredîbilu.

Elu nu potea sê se impace cu ide'a, câ Elena a moritu.

— Inse tatalu meu mi-a scrisu apriatu, câ Elena a moritu! — esclamá elu de multe ori, — asié este, ea a moritu iubindu-me!

In o demenétia chiar erá cufundatu in meditatiunile-i indatinate, candu postariulu i aduse o scrisóre — din Joanesci.

Stefanu franse cu nerabdare sigilulu, si cetì urmatóriele sîre:

„Onorabile domnule!

„Vina iute a casa, câ-ci parintele dtale zace in o bóla periculósa!

„Joanu Popu, preotu."

O dorere de greutatea stancei apesà

anim'a lui Stefanu dupa cetirea acestoru sîre, si erá p'ací sê cadia ca ametîtu, de cumva sórtea cruda — prin mórtea Elenei — nu l'ar fi invetiatu deja a suportá chiar si loviturele cele mai cumplite.

Idealulu visuriloru sale din fragedele tineretie, Elena a moritu. Elu nu mai avea alta mangaiare, decâtu pe bunulu seu parinte, si éta acuma va pierde si acésta ultima bucuría in viétia.

Sagét'a dorerii s'a infiptu si in anim'a fiésca.

In alta dî elu plecà numai decâtu catra casa. Amicii lui nu pricepeau din ce causa s'a departatu si i-a parasitu elu de odata, fara veste?

Pe timpulu naratiunii nóstre nu erau inca la noi câli ferate. O caletoría pana la Pesta erá insocita cu multe neplaceri si chiar pericole, cu tóte câ atunce inca nu esistea inca drumulu de feru de la Orade pana la Clusiu. Unu omu care avea curagiulu, séu erá silitu, sê faca acésta caletoría, erá o adeverata raritate. Inainte de plecare acest'a sifacea testamentulu, si-aduná tóte némurile, si despartîndu-se intre lacrime si plansete,

plecá spre a nu se mai intórce dóra nici odata.

In acelu timpu Stefanu avù trebuintia de dóue septemani spre a sosí la cas'a parintiésca in Transilvani'a.

Parintele seu deja dormiá somnulu eternu in cimiteriulu satului.

Cas'a odinióra sgomotósa, acuma erá muta; satenii nu mai veniau a cere svatulu si ajutoriulu domnului iubitu; trasurele si caii nu mai calcau curtea; ici-colo incepù a cresce 'ntr'ins'a érba verde.

In cas'a intréga se aflá numai unu omu, unu mosnégu, care inca din copilarí'a lui Stefanu siedea totu acolo, si care remase acolo ca pazitoriu si dupa mórtea lui Campeanu.

Acestu amicu si stimatoriu fidelu alu familiei Campeanu cunoscea bine si pe Stefanu. De multe ori s'a jocatu cu elu, de multe ori l'a luatu in bratie, de multe ori l'a pusu pe calu. Cu tóte aceste inse, dinsulu abié recunoscù pe Stefanu. In fine aflandu numele lui, incepù a lacrimá.

Elu aduse cheile si tinerulu Campeanu intrà in chilía.

Ce diferintia erá intre simtiemintele lui din momentulu, candu parasì pentru ultima-

óra acésta locuintia, si intre acele din momentulu presinte?

Atunce se duse bogatu, avendu in sinulu seu speranti'a fericirii, — ér acuma se rentórse seracu, lipsitu chiar si de ultim'a schintéua a sperantiei.

Elu intrà in odai'a parintelui seu. Acolo tóte mobilele erau inca in locurile unde remasera pe candu traiá betranulu. Colo statea bratiariulu, in care se odihniá dinsulu dupa prandiu; pe parete se aflá portretulu lui Stefanu si ale parintiloru lui, in biblioteca si acuma zacea deschisa o carte, din care dinsulu probabilminte cetì mai pe urma...

Sub impressiunea durerii sale sfasîatórie, Stefanu ocupà locu intr'unu bratiariu, si uitandu-se in giuru de sine, cu anima franta, lacrime ferbinti i inundara fati'a.

Odihnindu-se pucinu, numai decâtu esî sê véda mormintele lui scumpe.

In cimiteriu gasì pe unu plugariu betranu, carele chiar adunà iérb'a cosita.

Lu-intrebà, unde se afla mormentulu lui Petru Campeanu?

Betranulu lu-aretà.

Sermanulu Stefanu se prosternù spre tierin'a scumpa, si udandu-o cu lacrimele sale

ferbinti, indreptà rogatiuni adance catra tronulu celu cerescu pentru pacea si liniscea sufletésca a repausatului.

Finindu-si rogatiunile, se duse éra-si catra betranulu, carele chiar statea sê plece.

— Pana unde, mosiule? — lu-intrebà Stefanu.

— *Mecu in mó sacu in sacu*, — respunse betranulu.

Stefanu nu intielese aceste cuvinte, si numai dupa ce betranulu le mai repetî de vr'o trei ori, aflà câ acele in romanesce se traducu astu-felu:

— Me ducu in móra s'aducu unu sacu!

Sunt unele parti, unde poporulu nostru contrage si musca intr'unu modu fórte curiosu ultimele silabe ale cuvinteloru, si le pronuncia asié dîcêndu a lene. Asié se vorbiá si in satulu Ioanesci. De aice urmá si ciudatulu dialectu alu betranului, carele din lips'a dintiloru sei lu-facea si mai escentricu.

— E bine, mosiule, stai nitielu si fíi bunu de mi-aréta si mormentulu domnisiórei Elena Todorescu.

Mosiulu se inholbà, apoi respunse cu unu felu de uimire:

— *Megu dsioru cu iet dsiór Eln na mrit.*

— Dar vorbesce sê te intielegu si eu!

Mosiulu apoi ér repetî de vr'o trei ori cuvintele sale de a supra, pana ce in urma Stefanu — spre cea mai mare mirare a sa — intielese, câ acele cuvinte inarticulate va sê dîca:

— Me rogu, domnisiorule, cu iertare, domnisiór'a Elena inca n'a moritu.

Unu simtiementu nedescriptibilu petrunse intréga fiinti'a lui Stefanu la audiulu acestoru cuvinte. Acest'a erá simtiementulu sperantiei, care i promitea bucuría si fericire.

Elena dara n'a moritu!

Asié dara elu o va revedé inca!

Asié dara Elena va fi a lui... si elu va fi fericitu dimpreuna cu dins'a!

Dar cine scíe?

Se póte, câ Elena deja e maritata, si juramentulu ei dinaintea altariului va formá pentru totu-de-una intre ei unu parete despartîtoriu!

Aceste cugete i plesnira lui Stefanu numai decâtu prin minte, apoi cu vócea estremei nesigurantie intrebà pe mosiulu:

— Dar unde e dins'a?

Ér noi, in locu de a decopiá si mai departe provincialismulu betranului, vomu traduce numai decâtu cuvintele lui dupa adeveratulu loru intielesu.

Mosiulu respunse:

— Hei, domnisiorule! Ar trebuí sê-ti povestescu multe, de cumva vrei sê scíi acésta. Apoi eu nici nu pré am acuma timpu.

Dar Stefanu insistà, si in urma la repetîtele lui rogâri si promissiuni de plata, betranulu incepù:

— Hei, domnisiorule, sê te tiena Domnedieu! de multu siedu eu aice la morminte. Si tatalu meu a siediutu aice, si mosiulu meu, si voru...

— E bine, bine, lasa aceste! Spune-mi unde-i domnisiór'a Elena? — lu-intrerupse Stefanu cu nelinisce crescênda.

— Cum dîsei, domnisiorule, eu siedu de multu aice. Am cunoscutu bine pe domnulu Todorescu si tóta falamí'a dsale. Buni ómeni au mai fostu. Dumnedieu sê-i ierte!

— La lucru! la lucru! — strigà Stefanu cu nerabdare si mai mare.

— Nu grabí asié tare, domnisiorule, câ eu sum betranu, si nu potu vorbí asié iute!

— Dar vorbesce, pentru Domnedieu, vorbesce!

— Domnulu Todorescu avea o féta, cu numele Elena, o fetisióra frumósa ca diorile, frageda ca róu'a, si dalba ca crinulu...

— Scíu, scíu! Dar apoi?

— Nu insedaru erá ea frumósa, câ au si amblatu flacâii la dins'a, ca si albinele la o flóre.

— Pe scurtu, pe scurtu!

— Fía-care se nisuiá a-si castigá dragostea ei...

— Si-apoi?

— O si petîra mai multi.

— Si-apoi?

— Ea n'a primitu nici pe unulu de mire...

— Si-apoi?

— A dîsu, câ mai bucurosu va fi calugaritia, decâtu sê se marite.

— Si-apoi?

— Apoi parintii dsale s'au invoitu si ei cu mare durere, si dusera pe Elena la manastire.

Unu noru negru acoperì mintea lui Stefanu. Pe anim'a-i par câ se asiedià unu munte de granitu. Ochii i se intunecara. Incepù a tremurá... si cadiù la pamentu...

Candu se desceptà, se vedea a casa in patu.

Intemplarea din cimiteriu i se parea ca unu visu fantasticu.

O idea infioratória luminà mintea lui. Elena, pe care o credea mórta, traiesce. Ea traiesce, inse nici odata nu va poté fi a lui!

Grozavu!

Inse pentru ce i-a scrisu tatalu seu, câ Elena a moritu?

Ast'a nu potea elu s'o intieléga.

In urma apoi par câ aflà si ast'a, si esclamà:

— Oh! bine mi-a spusu odinióra Elena, câ inimicití'a parintiloru nostri nu-i va permite a ne lasá sê apucâmu calea fericirii nóstre! Acuma pricepu de ce tatalu meu me duse la Pesta numai decâtu dupa descoperirea amorului meu? Acuma intielegu, de ce dinsulu mi-scriea totu desfavoritoriu despre Elena? Acuma scíu, de ce elu nu m'a lasatu nici odata sê víu a casa? — si in urma, de ce mi-

a scrisu, câ Elena a moritu? Tóte aceste numai pentru ca s'o uitu!

Dar Elena?

— Se póte, — si-dîcea Stefanu, — câ parintii ei facura asemene cu ea. Ei de siguru voiau s'o marite dupa altulu mai conveniabilu loru, inse Elena preferì a renunciá la placerile lumesci, decâtu a traí fara mine, si se retrase in o manastire. Angeru candidu, fía binecuventatu numele teu!

A gasí pe Elena ori si unde, si-apoi a o scóte de acolo! Acest'a devenì acuma uniculu scopu alu lui Stefanu.

Dar in care parte sê alerge?

Se duse numai decâtu in vecini in cas'a lui Todorescu. Dupa mutarea fiicei loru in manastire, ei intristati si-vendura mosî'a unui ovreu, si plecara in caletoría prin tieri straine. Ovreulu, carele intr'aceea prefacù cas'a intr'o fabrica de rachíu, nu-i sciù spune nimica despre starea Elenei.

Merse la preotulu si lu-intrebà in care manastire fu dusa Elena? Dar preotulu nu de multu venì in statiunea acésta. Elu nu siedea in Ioanesci pe timpulu mutârii Elenei in manastire. Preotulu dara nu-i potù da nici o deslucire.

Descuragiatu prin atâte cercâri fara resultatu, elu totu-si nu incetà a intrebá de totu insulu, despre care cugetá, câ scíe de Elena. Inse totu fara resultatu.

Totu ce potù aflá fu, câ Elena peste dóue septemani va face votulu.

Deci nu erau inca tóte perdute!

Mai avea dóue septemani. In acestu restimpu va poté sê o caute in tóte partile.

Inse déca nu o va gasí? Déca cele dóue septemani voru trece, si ea va face votulu? Elu va sci, câ ea nu este a nimenuia, si totu-si nu póte sê fía a lui.

Aceste cugete mai câ-lu scoteau din minti.

Intr'aceste se facù séra. Cine-va batù la usia.

— Intra! — strigà Stefanu curiosu.

Intrà o femeia betrana, care incepù sê vorbésca astu-felu:

— Eu sum, nan'a Doca. Locuescu in satulu vecinu. Audîndu, câ dta te-ai rentorsu a casa, am grabitu sê víu la dta sê implinescu o porunca.

— Ce porunca?

— Eu am fostu doica la dlu Todorescu. Domnisiór'a Elena a crescutu in bratiele mele.

Ea m'a iubitu totu-de-una, si in dîlele din urma numai míe mi-destainuiá dorerile sufletului seu.

— Vorbesce, vorbesce, drag'a mea! — i dîse Stefanu cu bucuría. Scíi ce-va despre Elena. Spune-mi unde se afla dins'a acuma?

— Dorere, nu potu sê-ti spunu acést'a, câ-ci nu scíu. Inainte de a se otarí dins'a sê mérga la manastire, eu me bolnavíi, si parasíi cas'a dlui Todorescu.

— Ah!

— Intr'o séra venì la mine gradinariulu, si mi-aduse unu pachetu de scrisori de la domnisiór'a Elena, si mi-spuse, câ domnisiór'a se róga de mine, ca déca dta te vei abate candu-va prin satulu acest'a, sê ti-le dau dtale.

— Unde-su scrisorile? — intrebà Stefanu cu nerabdare.

— Aice-su! — dîse femei'a, si predandule dîse: „Nópte buna!“ — si esî.

Stefanu nici nu observà departarea ei, ci desfacù pliculu si incepù sê cetésca cu estrema curiositate.

Scrisorile gasite intr'insulu formau unu fragmentu de diuariu, si contieneau urmatóriele sîre:

„ . . . . Ce dîle triste!

„N'am nici o bucuría in viétia...

„Parintii mei me iubescu ferbinte. Ei mi-implinescu tóte dorintiele. Totu satulu me stiméza. Si eu totu-si sum nefericita.

„Sum inca juna. Viéti'a mi-suride. Am tóte cele trebuintióse. N'ar trebuí sê cunoscu inca cuventulu „nefericire“, — si eu totu-si lu-simtiescu in adanculu animei mele.

„Ferice de acelu nefericitu, carele si-póte plange cui-va dorerile mistuitórie, câ-ci suferintiele ni se paru mai usióre, déca le potemu comunicá si altuia: inse eu n'am in lume nici o fiintia cui sê me incredu.

„Eu amblu cu fatia vesela, la intrebârile dulciloru mei parinti respundu suridiendu, dar in interiorulu meu me mistuesce dorerea.

„Óre esiste pe lume dorere mai mare, decâtu dorerea tainuita?...

„Multi tineri ambla la cas'a nóstra, si toti sunt cu mine fórte afabili. Mai alesu C* . . .

„Toti sunt nesce juni culti, viali si cu spiritu, inse nici unulu dintre ei nu e ca Stefanu!

„Éra-si ide'a acésta! Mi-am propusu sê

nu mai cugetu la elu, care de candu s'a dusu la Pesta m'a uitatu de totu, câ-ci nici odata nu mi-a scrisu; mi-am propusu sê-lu uitu, dar nu potu. Oh! eu lu-iubescu si-acuma, de si dinsulu nici nu mi-a respunsu la epistolele mele..."

Trei dîle mai tardîu:

„Asta-di tatalu meu erá fórte bine dispusu. Elu vinì a me cercetá in odai'a mea, si facù cu mine multe glume.

„In conversatiunea nóstra se infirà vorb'a si despre Stefanu, ceea ce mai de multu nu se intemplá nici odata.

„— Dar scíi ce e nou? — me intrebà dinsulu.

„— Ba.

„— Stefanu s'a insoratu.

„— Ah! — dîsei eu, si incepui a suride, dar nu poteam vorbí nici unu cuventu mai multu, câ-ci dorerea nemarginita, ce simtîi la audiulu acestoru cuvinte sagetatórie, mi-luara graiulu.

„Dupa ce mai prinsei poteri, vorbiramu despre alte obiecte indiferinte.

„In urma dupa o introducere lunga, mi-spuse, câ junele C* m'a petîtu. Apoi incepù a

mi-lu laudá, si mi-promise, câ déca lu-voiu luá de barbatu, iubirea si bucuri'a-i parintiésca va cresce, si va binecuventá din adanculu animei sale uniunea nóstra.

„Eu i respunsei, câ nu vreu sê me maritu.

„Tatalui meu i parù fórte comicu respunsulu meu, si me intrebà suridiendu:

„— Dóra nu vrei sê te faci calugaritia?

„— Ba da! — respunsei eu.

„Tatalu meu me sarutà in frunte, apoi se departà suridiendu, si esîndu mi-dîse:

„— E bine, scump'a mea. Intielegu eu dîcatóri'a asta. Tóte fetele inamorate spunu, câ ele vreu sê móra, séu sê fía calugaritie. Vomu vedé mai tardîu ce vei dîce? Acuma te lasu singura. Intréba-ti anim'a si mintea, ca mane sê-mi poti dá respunsu.

„Dinsulu esî, éra eu inchidiendu usi'a, cadiui in genunchi, si incepui a plange dorerosu.

„Si in plansulu meu, preocupatu numai de lacrimele ferbinti ale mele, in mijloculu doreriloru sfasîatórie, de odata mi se ivì in memoría figur'a lui Stefanu, inspirandu-mi mangaiare, ca curcubeulu pe ceriu dupa ploi.

„Da, lu·vedeam. Si par' câ tresarií de bucuría.

„Mi-parea, câ elu mi-suride dulce, câ-mi sioptesce cuvinte sublime de o fericire innalta, ca 'n ultim'a dî a intrevederii nóstre in gradina, candu mi-spuse pentru prima-óra câ me iubesce . . .

„Dar ce visu nebunu e acest'a!

„Stefanu nu mai póte sê se ivésca inaintea mea, elu nu mai póte sê-mi sioptésca cuvinte farmecatórie de iubire, elu nu mai póte sê me iubésca, câ-ci dinsulu deja e insoratu!

„Ah! Domnedieule!. . .

„Cadiui la pamentu si lesînai.

„Candu mi-viníi in ori, tóta scen'a cu tatalu meu mi-parù unu visu infricosiatu, si mi-dîsei:

„— E bine, cu tóte câ m'a tradatu, eu totu-si lu-iubescu!

„Trei dîle mai tardîu.

„A dóu'a dî parintele meu me provocà de nou, ce respundu petîtoriului?

„Eu éra-si i respunsei, câ nu vreu sê me maritu, si acuma adausei cu positivitate, câ vreu sê fíu calugaritia.

„Parintii mei se 'ntristara fórte la acestu respunsu alu meu.

„Mama-mea incepù a plange. Eu o mangaiam. I dîceam, câ in manastire voiu fi mai fericita, decâtu intr'o unire ce nu corespunde simtiemînteloru animei mele.

„Insedaru. Ea plangea totu mai sfasîatoriu. Eu asemene incepui a plange. Si astufelu imbratîsiandu-ne, plangeamu amendóue, far' a mai pronunciá unu singuru cuvintielu.

„Apoi vediendu, câ si eu plangu, ea sisterse lacrimele si incepù a me mangaiá, dîcêndu:

„— Nu plange, fiic'a mea! Déca tu nu iubesci pe acestu tineru, nu te vomu silí sê te mariti dupa elu. Bunu e Domnedieu, si ti-va dá si tîe norocu. Vení-voru si alti tineri . . .

„Dar eu o intrerupsei:

„— Inse míe nici unulu nu-mi trebue! Eu nu vreu sê me maritu. Am decisu sê fíu calugaritia!

„Serman'a mea mama intr'atât'a se spa-

rià de cuvintele mele, incâtu ametî si sė bolnavì.

„Calugaritia!

„Dar ce infioratoriu este in cuventulu acest'a?

„Ce este mai frumosu, mai sublimu, mai majestosu, decâtu a fi calugaritia?!

„A acoperí cu velulu calugaríei suferintiele trecutului, ca sê nu le mai vedemu in viitoriu.

„A renunciá la placerile pecatóse ale lumei, spre a ni inchiná totu sufletulu unei idei mai nalte.

„A refusá ori ce mana barbatésca, si a primí ceea a Salvatoriului, spre a fi mirés'a lui Christosu!

„Éta missiunea unei calugaritie!

„Si déca in sinulu nostru avemu unu secretu, mai scumpu decâtu tesaurulu lumei intregi, ce nu cutezâmu a-lu pronunciá, câ-ci lu-tememu de fía-care fiintia vorbitória, — unde sê ducemu, unde sê ascundemu secretulu nostru?

„La manastire!

„Si déca anim'a nóstra bolesce, si pentru ból'a ei nu mai esiste medicamentu in lume,

câ-ci ból'a ei este desperatiunea, — unde sê mergemu a vindecá anim'a nóstra?

„La manastire?

„Si déca noi voimu sê iubimu neconturbati de nimene, in linisce si ocupati numai de obiectulu amorului nostru, cu abnegatiune adeverata pana la mórte — inca si pe celu ce ne-a tradatu: unde sê ne retragemu atunce?

„La manastire!

„Acolo am sê intru si eu.

„Acolo e loculu meu.

„Trecura dóue luni dupa cele insemnate mai susu.

„De atunce n'am scrisu nimica in acestu diuariu.

„De câte ori luam condeiulu sê scríu, lacrimele mi-implura ochii si mi-stinsera vederea.

„De atunce anim'a mea a trecutu prin tóte suferintiele câte unu moritoriu póte sê supórte.

„Resultatulu acestoru multe suferintie e

invoirea parintiloru mei d'a intrá in manastire.

„Ei, ca nesce parinti iubitori, nici decâtu nu voira sê apróbe pasiulu meu; inse eu din ce in ce vescediam mai multu, si ast'a i petrunse.

„Mediculu li recomendà pentru mine stramutare de aeru, — deci la dorinti'a mea, ei se invoira sê me mutu la o manastire, situata intr'unu locu sanetosu si romanticu.

„— Ti-vomu impliní dorinti'a, — mi-dîse tata-meu, — si te vomu duce la manastire. Tu vei petrece acolo unu anu, doi, far' a face votulu. Mai tardîu apoi tu ins'a-ti vei dorí, sê te aducemu a casa de acolo.

„Voiu intrá dar in fine in manastire.

„Voiu petrece restulu vietii mele intre patru ziduri reci si triste.

„Acolo va fi iertatu sê plangu.

„Nimene nu me va vedé.

„Acolo va fi iertatu sê iubescu.

„Nimene nu me va oprí.

„Voiu fi calugaritia... pentru amorulu meu... pentru Stefanu!..."

Pan'ací suná diuariulu.

Stefanu lu-cetì si recetì, par câ nu credea cele cetite, apoi sarutà de míi de ori sîrele pretîóse.

Elu par câ renvià.

O lume nóua i se deschise, o lume frumósa si farmecatória, care i suridea cu fericire . . .

Acést'a erá descoperirea si convingerea, câ Elena lu-totu iubesce inca.

Acést'a erá speranti'a, câ dins'a va fi a lui pentru totu-de-una.

Ea inca n'a facutu votulu.

Mai sunt inca dóue septemani.

In acestu restimpu elu va alergá la tóte manastirile, si o va scóte de ori unde va aflá-o.

Dar iute, iute!

Asié meditá Stefanu.

Si desu de deminétia plecà.

III.

Trecura si cele dóue septemani, sì Stefanu totu nu gasì inca pe Elena.

Elu visità tóte manastirile. Inventà felu de folu de preteste, ca sê póta vedé tóte calu-

garitiele dintr'insele. Dar dintre aceste nici un'a nu erá Elena.

Si pana ce elu o cautá desperatu, ea dóra si-a si facutu votulu. Si-apoi pace buna de a o mai poté scóte de acolo!

Acésta temere infricosiata mai câ-lu nebunì.

In urma, frantu corporalminte si sufletiesce, perdiendu dóra si ultim'a schintéua a sperantiei, sosì la graniti'a Romaniei in orasielulu U*.

Acolo inca se aflá o manastire.

Numai acolo mai avea elu sperantia d'a poté gasí pe scump'a sa iubita.

Candu caruti'a lui trecù pe dinaintea manastirii, vediù esîndu din biserica multi ómeni. I intrebà ce felu de solenitate s'a serbatu acuma in biserica?

— Asta-di facù votulu o calugaritia tinera, — respunse intrebatulu.

Fiori reci cutremurara internulu lui Stefanu la audiulu acestoru cuvinte, si o vóce ingrozitória i siopti:

— Ast'a e Elena ta!

Elu sarì iute din carutia, si alergandu la pórt'a manastirii, trase ca scosu din minte clopotielulu.

— Cine e? — intrebà o vóce femeiésca din laintru.

— Unu crestinu, — respunse Stefanu.

— Ce vrei?

— Te rogu deschide-mi pórt'a!

— Nu se póte.

— Pentru ce?

— Pentru câ fara scirea staritiei nu mi-i iertatu sê facu acést'a.

— Chiama-o dar aice, séu insciintiéza-o!

— Nu se póte.

— Dar pentru ce?

— Stariti'a petrece diu'a de asta-di in postu si rogatiuni in odai'a sa, si nimene nu póte intrá la ea.

— Pentru ce chiar diu'a de adi?

— Pentru câ acést'a e dî de serbatóre in manastirea nóstra.

— Ce serbatóre?

— Adi s'a calugaritu o féta tinera, care petrece de vr'o doi ani intre noi.

— Numele ei?

— Magdalena.

— Nu acest'a.

— Altu nume noi nu cunóscemu. Numele nostru din botezu lu-lasâmu afara de manastire, si candu intrâmu aice, adoptâmu al-

tulu mai corespundiatoriu stârii si chiamârii nóstre. Eu nu scíu ce nume a avutu Magdalena mai nainte de a intrá in socíetatea nóstra.

— Dar lasa-me sê intru!

— Nu se póte, crestine, nu se póte.

— Te rogu in numele lui Domnedieu!

— Acuma nu potu..

— Dar eu sum fratele acestei calugaritie . . .

— Apoi vina mane!

Si ea se departà.

Stefanu remase singuru — nimicitu la pragulu realisârii sperantiei sale.

Si tóte aceste mari doreri le suferì numai pentru câ stariti'a petrece diu'a in postu si rogatiuni, si astu-felu ea nu permite nimenui sê intre in manastire.

Alteratu pana la nebunía, elu batù de nou cu tóta furi'a pórt'a manastirii, strigêndu:

— Staritia, staritia, nu me face sê nebunescu!

Stefanu tacù, asceptandu sê vina cine-va.

Dar in laintru urmà tacerea de mai nainte.

Nimene nu venì sê deschida pórt'a.

Ce sê faca?

Acuma éta e aice la pórt'a casei in care de siguru se afla inchisa pentru totu-de-una alés'a animei sale, — si elu nu póte sê intre, nu póte s'o véda, sê-i spuna câ o iubesce, si sê-i dîca:

— Vina cu mine in lumea mare!

Ah! ce a fostu suferinti'a lui Tantalu in asemenare cu dorerea lui Stefanu!

Elu statù multu timpu ca inmarmuritu, si meditandu a supra sortii sale neferícite.

De odata cine-va lu-salutà.

Stefanu se uità intr'acolo.

Erá unu vechiu amicu alu seu.

— Ce cauti tu aice in orasielulu nostru? — lu-intrebà acel'a.

— Fericirea mea, — respunse Stefanu posomoritu.

— Ah! ah! Esti dóra inamoratu?

— Mai multu! — respunse Stefanu, — eu par' câ nu mai am minte, par' câ sum nebunu.

— E bine, frate, vina la mine, si povestesce-mi amorulu teu, care me petrunse atâtu de multu si pe mine!

— Nu-mi pasa!

Si Stefanu, de bratiu cu amiculu seu,

merse la locuinti'a acestuia, incependu a enará inca pe drumu gelnic'a istoria a amorului seu.

Chiar candu ajunsera a casa, elu dîse:

— Si acuma am venitu aice la manastirea acést'a, s'o cautu si-aice.

— Chiar bine!

— Asié cugeti?

— Da.

— Pentru ce?

— Asculta-me!

— Vorbesce!

— De vr'o luna de dîle s'a respanditu in orasielulu nostru scirea, câ o copila frageda, tinera, de o frumsetia farmecatória, o féta din buna casa, va face adi votulu de calugaritia. Acésta scire trase cu atâtu mai multu atentiunea si curiositatea publicului,câ-ci se dîcea, câ nefericit'a e unic'a fiica a parintiloru ei bogati.

— Da, da! — afirmà Stefanu.

— Toti erau curiosi sê afle motivulu acestei resolutiuni triste, deci incepeau a presupune felu de felu de motive posibile. Mai multi inse accentuau amorulu ei nefericitu.

— Asié este!

— Am audîtu si numele dinsei . . .

— Spune-mi-lu iute!

— Elena Todorescu.

— Dins'a-i! — esclamà Stefanu cadiendu in bratiele amicului seu.

Dupa o dî si o nópte infricosiata, in demanéti'a urmatória Stefanu alergà numai decâtu la pórt'a manastirii.

Pórt'a i se deschise, si elu intrà.

Unu simtiementu divinu cuprinse totu internulu seu, candu se vediù in interiorulu manastirii.

In fine elu se aflá sub acel'a-si acoperementu cu Elena!

Elu fu condusu la stariti'a.

Acést'a lu-primì cu cea mai destinsa afabilitate si cordialitate, si lu-intrebà de scopulu venirii sale:

— Maica staritia, — incepù Stefanu, — eu sum fratele calugaritiei care a facutu eri votulu.

— Ea e fericita, câ-ci s'a apropiatu de Domnedieu.

— Eu am fostu soldatu. Siepte ani am lipsitu din cas'a parintiésca. Si in acestu restimpu eu nici odata n'am vediutu pe sorumea. Rentorsu acuma a casa, numai decâtu am grabitu aice, s'o mai vedu inca odata. Te rogu dara iérta-me s'o potu vedé!

— Mi-pare reu, domnule, câ nu-ti potu implinî dorinti'a, — respunse stariti'a cu tristétia.

— Pentru ce?

— Pentru câ ast'a nu atêrna de la mine.

— Ci?

— De la episcopulu nostru.

— Ah!

— Du-te dar si-i cere voi'a, si-apoi te voiu lasá numai decâtu sê vorbesci cu sor'a dtale.

— Unde siede episcopulu?

— In orasiulu *.

— Departe de aice?

— Ba.

— Totu-si?

— De trei dîle.

— Vai Dómne!

— N'am ce sê-ti facu, dragulu meu, eu

nu-ti potu dá voi'a ceruta fara scirea episcopului nostru.

— Dar déca . . .

— Nu se póte, Asié suna legea.

— Apoi déca nu se póte altu-felu, voiu merge si voiu cere voi'a santîei sale.

— Du-te cu pace si cu Domnedieu!

Stefanu sarutà man'a staritiei, apoi esî din manastire, si portile acesteia se inchisera dupa elu.

Dupa o caletoría grozava de trei dîle, Stefanu in fine sosì la resiedinti'a episcopului.

Candu sosì acolo, fu séra, deci mai asceptà pana demanéti'a.

Atunce numai decâtu se presintà in cancelarí'a episcopésca.

Grozavu!

Santî'a sa nu se aflá a casa.

Erá dusu la o scalda minerala pentru restaurarea sanetâtii sale.

Si scald'a aceea zacea in departare de siepte dîle.

Si in absinti'a episcopului nimene n'avea autorisatiunea de a dá voia sê vorbésca cine-va cu o calugaritia óre-care.

Cestiunea calugaritieloru apartieneau afaceriloru reservate pentru presidiu.

Stefanu dara plecà la scald'a aceea.

Facêndu o caletoría din cele mai infricosiate, in fine elu sosì acolo, cerù voi'a episcopului de a poté vorbí cu soru-sa, calugaritia in manastirea X, si obtienendu licenti'a, grabì numai decâtu a se rentórce in orasiulu X.

Plinu de bucuría se infatîsià elu acuma inaintea staritiei.

Acésta vediendu subscriptiunea episcopului, numai decâtu chiamà o calugaritia, si i dîse:

— Sora Maria, te rogu chiama aice pe sor'a Magdalena!

Anim'a lui Stefanu palpità atâtu de ferbinte, incâtu nu potù sê graiésca nici unu cuventu.

La momentu aparù in pragu o calugaritia tinera, cu talia mladiósa si fatia palida.

Condeiulu cade din man'a-mi tremuranda . . .

Ea erá Elena.

— Elena, mirés'a mea!

— Stefane!

Numai atât'a potura pronunciá ambii, apoi se imbratîsiara ferbinte.

Urmà unu momentu de cea mai santa tacere.

— Domnule, — intrerupse stariti'a tacerea, — dta ne-ai amagitu. Ai dîsu, câ est fratele sorei Magdalenei, si éta acuma i dîci mirésa!

— Da, dins'a e mirés'a mea.

— A fostu dóra aceea, dar acuma dins'a e mirés'a lui Christosu.

— Nu se póte, nu se póte! — strigà Stefanu desperatu.

— Ea a facutu eri votulu. A renunciatu la tóte placerile lumesci, si nu vré sê mai scía nimica de lume.

' Dar de mine? . . .

— Nici de dta, care prin portarea-ti fatiarnica ai desonoratu acésta locuintia santa.

— Eu n'am desonoratu-o, ci vreu s'o facu si mai onorabila, creandu intr'ins'a fericirea a dóue anime iubitórie.

— Te provocu, domnule, parasesce loculu acest'a numai decâtu!

— Ascul ta-me, maica staritia! Eu de dóue septemani am cautatu totu indesiertu pe iubit'a mea Elena. In fine am gasitu-o aice. Eu nu o voiu lasá in manastire. Voiu duce-o pe bratiele unei iubiri sincere, departe de aice, in locuinti'a mea, ca sê fimu purure fericiti!

La acestu sgomotu acursera mai multe calugaritie betrane, si facêndu-si cruce se uitau cu unu felu de gróza la tinerii nostri iubitori, cari si acuma se tieneau totu imbratîsiati.

In fine Elena si venì in ori, si desfacêndu-se cu fragedîme din bratiele lui Stefanu, dîse cu vóce fórte emotiunata:

— Stefane, de ce me chiami sê mergu cu tine, au nu esti tu deja insoratu?

— Nu, scump'a mea!

— Dar eu nu mai sum libera. Eri am joratu sê fíu miréš'a lui Christosu!

— Dar tu trebue sê fíi a mea.

— Nu se mai póte. E tardîu.

— Nimica nu e tardîu, déca voimu.

— Eu nu mai potu voí, câ-ci am joratu. ... Du-te cu Domnedieu!... Fíi fericitu!...

— Me ducu, sufletulu meu, cu anima franta me ducu. Inse me voiu rentórce, si atunce te voiu duce din acésta locuintia trista. Legile santei nóstre biserice nu potu pretinde, ca prin nefericirea a dóue anime sê sustiena santieni'a juramentului teu!

Stefanu esî ca turbatu ...

Elena lesînata fu dusa de sororile sale in odai'a sa.

IV.

Dinsulu numai decâtu plecà la mitropolitulu, si i enarà tóta istori'a.

Mitropolitulu lu-mangaià parintiesce. I esplicà prin vorbe dulci, câ Domnedieu a voitu asié. Sê nu se nisuiésca dar a stramutá innalt'a vointia a lui Domnedieu.

— Dar ast'a nu póte fi vointi'a lui Domnedieu, — lu-reflectà Stefanu.

— Nimica pe sub sóre nu se intempla fara vointi'a a Totu-potintelui, — respunse mitropolitulu.

Apoi mai adause:

— Uita, fetulu meu, acésta intristare! Mai sunt inca in tiér'a nóstra multe fete, ti-vei gasí si tu o socía buna.

— Oh! sante parinte, pentru mine numai o fiintia esiste sub sóre, Elena. Fara dins'a nici eu nu mai vreu sê traiescu. Te rogu, ab-sólva-o de juramentulu seu.

— Vina mane, fetulu meu, — i respun-se mitropolitulu, cugetandu câ pan'atunce dóra si Stefanu se va impacá cu sórtea sa, si nu va mai poftí de la dinsulu o imposibi-litate.

Stefanu sarutà man'a archiereului, si se departà asié dîcêndu siguru de resultatulu doritu.

Sosindu a casa, pe mésa gasì unu plicu adresatu lui.

Lu-desfacù iute.

Erau nesce scrisori.

Prim'a — o epistola — suná astu-felu:

„Stefane!

„De unde sê ieu cuvinte, ca sê potu des-críe simtiemintele mele de ieri?

„Domnedieu mi-a implinitu si ultim'a rogare, te-am mai vediutu odata in viéti'a mea.

„Fía laudatu in eternu numele lui!
„Ah ce fericire!
„Tu me iubesci dara si acuma.
„Tu nu esti insoratu.
„Ah ce nefericire!
„Eu nu potu sê fíu a teu, câ-ci am joratu sê remanu in manastire, si eu nu vreu, nu potu sê-mi retragu juramentulu.
„Aice ti-tramitu câte-va foi din diuariulu meu. Cetesce-le si vérsa o lacrima pentru mine!
„Déca odata, avendu iubirea unei femei sincere si stimatórie, vei fi fericitu: atunce sê-ti aduci a minte, câ mai esiste unu sufletu mortu de víu, care asemene te iubesce, si nu incéta a implorá binecuventarea Ceriului a supra ta!
„Si acésta consciintia sê-ti marésca fericirea!
Elena.“
Stefanu nu mai sciea de sine, candu terminà cetirea acestei epistole, si ca ametîtu apucà harthíele alaturate, si incepù a le cetí cu rapediune.
Diuariulu Elenei suná astu-felu:
„Asta-di am facutu votulu!
„Demanéti'a la manecare clopotele dede-

ra semnu, spre a chiamá credintiosii la santa biserica.

Sunetulu loru mi-parea atâtu de tristu, incâtu cugetam câ am moritu, si audu clopotele sunandu la inmormentarea mea.

„Ne-amu dusu la biserica.

„Nu sciu, déca natur'a ceremoniei, simpathi'a catra mine, séu tineretiele mele erau caus'a, câ toti se uitau la mine cu unu felu de compatimire?!

„Aruncai o privire a supra credintiosiloru adunati, câ-ci eu nu poteam sê credu, sê nu vina si Stefanu — la inmormentarea spirituala a mea, macar déca dinsulu s'a si insoratu.

„Eu totu speram d'a-lu poté vedé inca odata.

„Dar indesiertu.

„Sosindu momentulu celu decidietoriu, care avea sê me departa pentru totu-de-una de cele lumesci, inca odata si mai pe urma me uitai in giuru de mine, dar pe Stefanu totu nu-lu vedeam . . .

„Cu pasi tremurandi me apropiai de altariu, inaintea caruia in poterea santeloru canóne facui votulu, si astu-felu rupsei tóte legaturele mele cu lumea esterna, cercandu

usiorare in credintia si in rogatiuni, cari sunt balsamulu animeloru frante.

„Atunci mi-se parù, câ pamentulu se cutropesce sub piciórele mele. Ochii mi se intunecara, si nepotinti'a fisica me apesà intru atât'a, incâtu numai spriginindu-me in bratiele a dóue surori, potui esî din biserica . . ."

Cuvintele urmatórie nu se mai poteau cetí de lacrimele ce le udara la scrierea loru . . . . .

Ce sê mai dîcu?

Déca cetitoriulu va caletorí in orasiulu Z., si va merge la manastire, va vedé acolo unu calugaru betranu.

N'a albitu elu de etate, ci de suferintie.

Acestu calugaru e Stefanu Campeanu.

Éta, dóue anime nefericite, doi morti vîi, din caus'a simtieminteloru confessiunale esagerate!

Asemene istorii se 'ntemplara cu trei-dieci de ani mai nainte.

Asta-di — precum toti scimu — de aceste nu se mai repetiescu.

Si nici nu mai cutéza nimene sê se incumete a redesceptá intre noi aceste idei ruginite, pentru câ toti amu ride de elu, ca de unu prostu si jumetate.

Cum sê nu?

Uniti si neuniti confessiunalminte, noi toti suntemu Romani, toti suntemu stranepotii lui Traianu, toti avemu acele-si interese nationale, cari numai in armonía potu sê ininteze.

Fine.

Anima pentru anima.

I.

Locuitorii satului N. intr'o buna demanétia se pomenira cu unu evenimentu infricosiatu in mijloculu loru.

Pe strad'a principala, care totu·odata erá si cea secundaria, câ-ci satulu constá numai din o strada mare si lunga, se ivì o trasura straina cu patru cai.

Sê nu credeti inse, câ evenimentulu erá acésta trasura domnésca! Nu! Evenimentulu erá de totu altu ce-va, precum veti vedé mai ıa vale.

In trasura siedea unu domnu tineru, ér langa cocíeriu mai ocupá locu unu servitoriu imbracatu in uniforma de husariu.

Uniform'a servitoriului erá decorata cu colorile unui districtu romanescu, va sê dîca dinsulu erá servitoriulu aceluia-si; asié dara

domnulu seu din trasura inca erá vr'unu diregatoriu din acelu districtu.

Trasur'a inaintá dreptu de a lungulu stradei, dar cam incetisioru, câ-ci cei patru cai abié poteau pasî in tin'a si mocirl'a decorata cu balti inficiósе, in cari bróscele cantau lauda si marire zelului de curatiania alu antistiei comunale.

In fine trasur'a se oprì inaintea unei case mici si de unu esterioru fórte curiosu.

De vr'o ingraditura nu erá nici vorba. Inse de gardu nici nu erá necesitate, câ-ci balt'a cea mare ce se estindea inaintea casei facea imposibilu ori si cui de a poté intrá in curtea casei. Astu-felu acést'a, incungiurata de dóue parti de apa, formá o peninsula din cele mai complete.

Pecatu numai, câ balt'a erá plina de totu feliulu de lapedature, cari respandeau unu mirosu, care facea sê-ti tréca tóte ideile de romantismu.

Numai partea de dinapoi a curtii, adeca cea de catra gradina, erá in legatura nemijlocita cu pamentulu uscatu. Inse pe acolo nu pré erá iertatu a amblá, fiindu gradinele acoperite cu semenature.

Deci, ca totu-si comunicatiunea sê nu fía

de totu suspendata cu strad'a, trebuì a se ingrigí de vr'unu mijlocu in privinti'a acést'a.

Maĭ cu scopu ar fi fostu a sapá unu siantiu, in care ar fi potulu curge balt'a intréga, dar saparea unui siantiu atâtu de mare ar fi constatu lucru multu; deci se aflà unu mijlocu mai usioru, spre a sustiené comunicatiunea intre casa si strada.

Si acel'a ?

Peste balta se asiedià unu lemnu lungu si grosu, pe care se potea trece la loculu doritu.

Prin acestu lemnu apoi se produse unu resultatu duplu. Antâiu: elu sustienea comunicatiunea, — si a dóu'a: siliá pe trecatori a se esercitá in gimnastica, de cumva adeca nu voiau a se scaldá in balta.

Apoi nu erá dara preferibilu lemnulu, in locu de a face siantiu, candu acel'a mai invetiá pe ómeni gimnastic'a ? !

Cine nu scíe, câ gimnastic'a e folositória pentru ori ce omu ? !

E bine, precum dîseramu mai susu, trasur'a se oprì inaintea acestei casulie.

Servitoriulu sarì numai decâtu din siediutulu seu, si ajutà domnului seu a se coborí si elu.

Pana ce elu se va fi coboritu, se aruncâmu o privire a supra curtii si a casei!

Curtea erá pustía. Acést'a inse nu va sê dîca atât'a, câ érb'a verde a acoperitu-o. Nu. Érb'a verde nici câ se vedea de lobod'a si scirulu, ce formau unu felu de padure nepenetrabila.

Numai intr'unu coltiu se vedea o ruina óre-care, ceea ce nici decâtu nu erá vr'o anticitate de pe timpulu Romániloru, ci numai ultimele remasîtie ale unui vechiu cotetiu, nepusu inca pe focu de nimene, anunciandu câ locuitoriulu acestei curti nu are porci, séu de cumva are, i tiene in odai'a sa, n'avendu altu locu pentru ei.

Trebue câ dinsulu e unu omu fórte seracu!

Acést'a ni o anuncia si cas'a lui.

Dar ce dîsei?

Acésta visuina ascunsa in pamentu, cu paretii ei nevaruiti, cu acoperisiulu ei de paie, prin care fumulu ese pe unde i place, cu ferestile-i mici — dar si acele sparte, cu usi'a sa — ce nici nu se póte incuiá, si cu intrég'a sa constructiune antidiluviana, — merita ea óre numele de „casa?"

Nu!

Acést'a nu e casa, ci — scóla!...

Invetiatoriulu indata-ce observà, câ inaintea locuintiei sale se oprì o trasura domnésca, esî sê védia cine lu-onoréza asié pe neasceptate?

Abié zarì pe servitoriulu in uniforma, numai decâtu esclamà cu mirare:

— Domnulu pretoru!

Peste o jumetate de óra apoi se latî scirea in totu satulu, câ pretorulu — séu in limbagiu mai poporalu „solgabireulu“ — a sositu in mijloculu loru, ca sê visiteze scól'a locala.

Acest'a erá „evenimentulu infricosiatu“, cu care se incepe naratiunea presinte.

Erá unu „evenimentu“, câ-ci dlu pretoru se ivì in satu, unde numai arare ori aveau onórea a-lu vedé, — dar totu odata acestu evenimentu erá si „infricosiatu“, câ-ci dsa venì in afacere scolaria.

Locuitorii satului N. erau fórte ciudati. Pentru dinsii nici o afacere nu erá mai infricosiata, decâtu cea scolaria.

Ei portau tóte greutâtile satenesci cu unu felu de usioretate; ei si-plateau contributiunea — de sila bucurosu, — faceau drumurile

bune, (dovéda celu din mijloculu satului,) — faceau pe carausi, candu dlui notariu i plesniá prin minte, — ei impliniau tóte detorintiele loru: numai de un'a se infiorau, si acést'a una erá scól'a.

Pentru scóla séu invetiatoriu numai cu mare truda poteai sê scoti de la ei vr'unu ajutoriu de lucru séu de bani.

Scól'a pentru dinsii erá unu articolu de lucsu, ér de la invetiatoriu nu pretindeau mai multu, decâtu sê scíe cantá frumosu in biserica.

Acelu invetiatoriu li placea mai multu, care mai a rare ori i provocá sê tramita pruncii la scóla, si celu-ce mai multu petrecea cu dinsii in cârcim'a satului.

Léf'a invetiatoriului constá din bani, lucru si bucate.

Banii nici odata nu se poteau incassá, si de cumva invetiatoriulu amenintiá pe sateni cu esecutiune, acestia la rondulu loru lu-amenintiau cu scótere din postu, si asié fericitulu invetiatoriu tacea.

Inse déca nu-si potea scóte banii, apoi cu lucrulu ce i se faceau, o patiea si mai reu, pamentulu lui erá mai reu cultivatu in totu hotarulu, incâtu si copíii mici, déca vedeau vr'o

holda mai slaba,dîceau: „ast'a-i a invetiatoriului!“ — dar apoi lucrulu ce i se facea a casa? acest'a intru adeveru erá „lucru de claca.“

Si bucatele? Candu aceste se alegeau, fía-care sateanu punea la o parte ceea ce erá mai netrebuintiosu, pentru purcariulu, vacariulu, stevariulu si ceialalti servitori ai satului, si-apoi ceea ce remanea de la acestia, séu mai bine a dîce — ceea ce nici acestora nu li mai trebuiá, se dadea invetiatoriului.

De siguru elu a patîtu si acésta anecdota cunoscuta:

Invetiatoriulu avea sê capete de la ómenii din comunitate si unu vasu de vinu, contribuindu fía-care câte o cupa. La timpulu seu, invetiatoriulu a si pornitu prin satu cu o bute, spre a-si aduná vinulu. Primulu omu, carele avea sê verse cup'a de vinu in bute, implù cup'a cu apa, cugetandu câ urmatorii lui voru versá in bute toti vinu, si astu-felu cup'a lui de apa nici nu se va observá. Dar alu doile, si toti ceialalti pana la celu din urma, facura totu asié. Invetiatoriulu apoi rentorcêndu-se sér'a cu butea plina, aflà cu multa mirare, câ in aceea nu se afla nici unu stropu de vinu, ci tóta e plina de apa.

E bine, considerandu tóte aceste insusîri

caracteristice ale sateniloru din comun'a N., nu ne vomu mirá de felu, câ dinsii se sperariara cumplitu, audîndu, câ pretorulu a vinitu sê li védia scól'a.

— De buna séma va trebuí sê tocmimu scól'a, — observà unulu cu ingrigire.

— Ba sê me credi, câ netrebniculu acest'a de invetiatoriu ne nepastuesce éra! — reflectà altulu.

— Cum asié? — intrebà unu flacâu.

— D'apoi si de una-di l'au pusu pecatele de ne-au silitu sê cumperâmu nesce carti nóue, — respunse celu intrebatu.

— Asié-i, asié-i, — aprobara toti.

— Si-acuma cine scíe ce a mai nascocitu éra-si!

— Da, da, — strigara mai multe voci.

— Io nu scíu de ce sê fía prunculu meu mai invetiatu decâtu mine, câ dóra nu vreu sê facu din elu popa?! — dîse maniosu unu betranu.

— Nici io, nici io, — adausera mai multi.

— Nu ni trebuescu carti! — strigara toti.

— Dar, nene Vasilica, — incepù unu tineru, — precum audîi cu o urechia, invetia-

toriulu nostru de asta-data vré si mai multu!

— Ce n'aiba voiesce elu, — intrebà unulu ingrigitu.

— Sê ne batjocurésca.

— Cum asié?

— Se va plange la dlu solgabireu, câ nu dati pruncii la scóla.

— Audi-lu, nerusînatulu, — observà unu betranu.

— Dar déca mi-voiu dá prunculu la scóla, cine va grigí de boii mei? — reflectà unulu.

— Cine mi-a ajutá la lucru? — dîse altulu.

— Pe cine voiu tramite la campu cu purceii? — intrebà alu treile.

— Cine va portá grige de gâscile mele, déca mi-voiu tiené fét'a la scóla, ca pe o domsióra? — incheià alu patrale.

— Nu ni-omu dá pruncii la scóla! — — strigara toti mai de odata.

— Nu, nu, — maï resunara unele voci.

— Dar sê ve mai spunu un'a, — incepù de nou flacâulu.

— S'audîmu!

— Trebue sê scótemu din satu pe inve-

tiatoriulu, care a voitu sê ni faca rusînea acést'a!

— Asié-i!

— L'omu scóte.

— L'omu duce la marginea hotariului, sê-si caute de drumu, — observà unulu ridiendu.

— Si-apoi o sê ve fíu io invetiatoriu pe jumetate de plata, — adause flacâulu de mai nainte, — sciu tóte „glasurile."

— Apoi sê traiesci! — i dorì unu betranu.

— Traiésca invetiatoriulu nou! — strigara toti.

Haid' sê bemu dara aldamasiulu! — grabì sê adauga flacâulu, ca nu cumva consatenii lui sê-si uite de invoiéla.

Apoi se pusera toti la beute.

E de prisosu a spune, câ scen'a acést'a s'a intemplatu in cârcim'a satului, unde mai antâiu ajunse scirea despre sosirea pretorului.

Pe candu apoi dinsii si-petreceau mai bine, venì argatulu de la cas'a satului, ca la porunc'a solgabireului toti sê mérga numai decâtu la scóla.

Porunc'a solgabireului avù efectu, si toti

plecara cu capetele debalate la loculu unde fure chiamati.

Ér noi sê-i prevenimu si sê vedemu ce s'a intemplatu intr'aceste la scóla?

Vomu intrá dimpreuna cu pretorulu.

Intrandu, ne aplecâmu bine la usia, ca nu cumva s'o patîmu si noi ca pretorulu, carele ne bagêndu bine de séma umilinti'a servila a usiei, si-a lovitu fruntea, incâtu vediù inaintea sa totu schintei verdi.

Usi'a de siguru numai pentru aceea se facù asié josu, ca cei ce voru intrá printr'ins'a, sê-si aduca a minte, câ aice e scól'a, unde se invétia o virtute crestinésca: umilinti'a.

Inse déca usi'a e mica, celu pucinu nu suntemu siliti a o inchide, si a nume din acea causa simpla, câ inchídiatóre nu are. Asta ar fi de prisosu, câ-ci pe langa usia in mai multe locuri ti-poti bagá man'a, si o poti deschide si inchide fórte usioru prin ajutoriulu unui lemnutiu proptitu din laintru de usia

Éta inca unu câstigu alu economíei nationale: a inchide si deschide usi'a, far' a mai lapedá banii scumpi spre a cumperá vr'o inchidiatória de feru!

Apoi prin usi'a sparta se mai ajutorá si

unu scopu sanitariu. Ventulu adeca potendu sê intre pe unde si candu i placea, aerulu din laintru totu-de-una erá próspetu, — mai alesu érn'a . . .

Scól'a se impartiea in trei camere Cea de catra strada — cu prospectu pe balt'a cea romantica — erá ins'a-si scól'a; cea de catra gradina serviá dreptu locuintia invetiatoriului si familiei acestuia, care constá din socí'a lui si cei siepte prunci mici ai loru; intre scóla si locuinti'a invetiatoriului se aflá tind'a, care totu-odata se intrebuintiá si ca locu de repausu pentru galitie si unu purcelu.

Invetiatoriulu salutà cu totu respectulu pe pretorulu, carele numai decâtu i dise:

— Am venitu sê vediu in ce stare se afla scól'a dtale?

— Cu dorere, trebue sê-ti spunu, dle pretoru, cî scól'a mea se afla in stadiulu celu mai deplorabilu.

— Ce e caus'a?

— Scól'a, precum vedi, mai câ se ruina, ómenii nu vreu nici decâtu sê o mai renoiésca.

— Pentru ce?

— Pentru câ ei sunt maniosi pe mine.

— Din ce causa?

— Din causa câ in totu anulu sum silitu a scóte prin esecutiune léf'a mea de la ei.

— Dóra e pré mare.

— Ba.

— Câta léfa ai?

— Optụ florini pe unu anu.

Pretorulu nu-si potù ascunde risulu de mirare, apoi adause zimbindu:

— Si nici sumuliti'a acést'a nu ti-se platesce regulatu?

— Nu.

— Dar antisti'a comunala nu-ti vine intru ajutoriu in caus'a acést'a?

— Antisti'a inca mai atîtia pe sateni in contra mea, de câte ori i se dâ ocasiune.

— Dar ce ai pecatuitu dta in contra loru?

— Nimicu mai multu, decâtu câ sum invetiatoriu in satulu acest'a.

— Nu te intielegu.

— Binevoiesce a me ascultá, si ti-voiu povestí istori'a urei loru in contra mea!

— Vorbesce!

— Devenindu statiunea acést'a vacanta, parintele parocu localu voì sê o deie unui tineru, carele apoi dreptu multiamita trebuiá

sê ieie de socía pe nepót'a santîei sale. Pactulu intre ei se si incheià in privinti'a acést'a. Inse din nefericire planulu nu reesî, cu tóte câ intrigile posibile se intrebuintiara. Candidatulu parocului cadiù, prin urmare nepót'a lui remase nemaritata, si eu ajunsei invetiatoriu in acestu satu. De atunce maní'a lui totu me persecuta. Dinsulu e neamu cu notariulu, acest'a traiesce bine cu judele, si astu-felu antisti'a intrégа me uresce.

Dar sunt multi prunci de scóla in satu? — intrebà pretorulu mai departe.

— Dóue sute trei-dieci si nóue.

— Dintre acestia câti ambla la scóla?

— Acuma am trei scolari.

Intr'aceste pretorulu si invetiatoriulu intrara in scóla.

Pretorulu, unu omu innaltu, numai cu capulu plecatu potea sê amble intr'ins'a, câ-ci plafondulu erá pré josu, dar apoi celu pucinu lumin'a multa nu-i infestá ochii, câ-ci si ferestile erau fórte mici. Éta dara si caus'a pentru care ferestile se faceau atâtu de mici!

Inse mai erá si alt'a, si acésta economica natiunala, ca adeca sê trebuiésca pentru ele mai pucina sticla.

Si ca economi'a natiunala sê se póta desvoltá si mai multu, sticlele sparte ale ferestiloru nu se mai supliniau prin altele. Érn'a se punea acolo clabatiulu cutarui scolariu, ér vér'a se lasá góla.

In scóla — precum dîse si invetiatoriulu — erau trei prunci. Celu mai mare dintre ei erá de siepte ani. Va sê dîca nici unulu nu sciea inca nimica, si numai din caus'a aceea amblau la scóla, câ parintii loru inca nu-i poteau intrebuintiá la nici unu lucru.

Pretorulu numai decâtu dede ordinu a se chiamá la scóla toti parintii prunciloru inscrisi la invetiatura.

Nu peste multu apoi cei chiamati se si presintara unulu câte unulu, avendu ei frica traditiunala de „solgabireulu."

— Ioane Ceterasiu, pentru ce nu-ti dai prunculu la scóla? — intrebà pretorulu de celu d'antâiu carele intrà.

— Prunculu meu nu e indetoratu sê amble la scóla, — respunse respectivulu.

— Pentru ce?

— Pentru câ-i iertatu.

— Cine l'a iertatu?

— D'apoi pop'a . . .

— Dar cum a potutu elu sê faca ast'a?

— Asié câ i-am datu unu mielu, numai ca sê-mi ierte prunculu de la scóla, si sê nu spuna acést'a nimenuia.

— Asié?

— Asié dieu!

— Apoi déca e asié, én siedi numai colo in scaunu!

— Dle solgabireu, nu-mi face batjocur'a acést'a, sê me puni in scóla de alaturea cu pruncii!

Tóta rogarea fu insedar. Ioanu Ceterasiu trebuì sê ocupe locu langa prunci.

Urmà alu doile, alu treile, alu patrale, si asié mai departe. Toti spusera felu de felu de cause, pentru care nu-si dau pruncii la scóla? Mai multi repetîra, câ si pruncii loru sunt „iertati." Toti fure constrinsi a ocupá locu in scaune langa o lalta.

In urma dupa ce tóte scaunele se implura, pretorulu provocà pe invetiatoriulu ai catechisá.

Si asta apoi durà pana la miédia-di.

La miédia-di toti declarara, câ preferu a tramite pruncii la scóla, decâtu sê mai siéda dinsii pe-acele banci.

La acésta promisiune solemna pretorulu — devenindu si dinsulu flamendu — i lasà pe toti a merge catra casa.

Inse inaintea de a i lasá a casa, li tienù o cuventare strasnica, provocandu-i a se aduná numai decâtu dupa miédia-di spre a mai imbunatatî léf'a invetiatoriului.

Apoi se departara toti, dimpreuna cu pretorulu...

Dupa miédia-di satenii se si adunara la svatu, si dupa multe vorbe in fine — de fric'a pretorului — decisera a mai marí léf'a invetiatoriului, recunoscêndu si dinsii, câ dieu acel'a din optu fl. v. a. nu póte sê traiésca...

Deci ca sê póta traí, cu multa generositate, i urcara léf'a la — diece florini...

II.

Nu departe de scóla se afiá ospetarí'a. Unu edificiu frumosu acest'a, construitu din pétra de stanca si caramide, si acoperitu cu tîgle. Prospectu-i amicabilu, paretii-i varuiti, si ferestile-i mari si vederóse anunciau ori si cui pe stapanulu ingrigitoriu.

Nu veti crede, déca voiu spune, câ si stapanulu acesteia erá totu satulu.

Precum intre parinti este deosebire, asié si intre stapani. Sunt parinti buni, si rei, — asié si stapanii sunt de feliurite categoríe.

Satulu N. fatia cu ospetarí'a erá parinte bunu, — éra pentru scóla, parinte reu.

Nu e mirare! Ospetarí'a producea unu vinitu frumosielu, éra scól'a nu numai câ nu aducea vr'unu folosu materialu, dar inca constá bani.

De folosulu spiritualu nu multu se interesau locuitorii satului N.

Pretorulu esîndu din scóla, trase dreptu la ospetaría, unde cerendu-si numai decâtu o odaia, incepù a-si face toalet'a.

Acést'a nu durà multu.

Apoi fiindu gata, esî din ospetaría, si merse intr'una din pucinele case frumóse câte se aflau in satu.

In acea casa siedea o dama veduva, dómn'a Frundianu, dimpreuna cu fiic'a sa Cornelia.

Alesandru Frundianu, barbatulu respectabilei veduve, erá unu advocatu de bunu renume, si chiar diliginti'a lui neobosita i causà mórtea.

Intr'o dî de érna cumplita avendu terminu intr'unu orasiu indepartatu, si voindu cu totu pretiulu a asistá insu-si la pertractare, pe cale se recì. Sosindu a casa, cadiù la patu, si peste putînu aprinderea de plamuni i se ivì in tóta terórea sa.

Bland'a, bun'a si iubitóri'a socía, atacata astu-felu in cea mai scumpa comóra a fericirii sale, consultà pe cei mai renumiti medici din partile acele pentru restaurarea fericirii sale, inse sciinti'a medicala nu fu capabila a mantuí scump'a viétia a barbatului seu.

Elu morì, lasandu-si veduv'a in doliu profundu si neconsolabilu.

Atunce Cornelia erá numai de siepte ani, si de atunce disparura diece ani.

Alesandru Frundianu lasà socíei sale o avere destulu de considerabila, din care acésta nu numai potea sê traiésca onorificu, dar inca sê-si si cultiveze fiic'a conformu protensiuniloru moderne.

Dómn'a Frundianu, o femeia dintre cele mai onorabile, nu mai avea acuma alta bucuría decâtu fiic'a sa. Dar cu câtu bucurí'a ei se restringea acuma numai la una persóna, cu atât'a aceea i erá mai pretîós'a si mai scumpa. Si cu câtu aceea i erá mai pretîosa si mai

scumpa, cu atât'a ea se nisuiá a o desvoltá mai multu.

Corneli'a abié trecù de dieco ani, fu dusa de mama sa ingrigitória intr'unulu din cele mai renumite institute de educatiune din giurulu acel'a, unde apoi sub o conducere intieléptа si-facù studiile necesarie cu multu succesu.

Abié trecù o luna, de candu dins'a, ca féta mare, se rentórse la mama-sa, spre a portá dimpreuna cu ea grigile casnice, si astufelu a-si insusî pana la unu gradu necesariu si secretele economíei de casa.

Corneli'a nu erá vr'o celebritate in frumsetia, câ-ci avea unu nasu cam turtitu; dins'a nu posedea nici macaru o frumsetia ordinaria, — dar spiritulu ei abundante, conversatiunea-i placuta si viala, insocita de surisulu ei dragalasiu, i incingeau fruntea cu aureol'a unei frumseti multu mai amabile.

Candu ea si-deschidea gur'a si audicai vócea ei sonóra, candu ascultai cuvintele ei pline de spiritu naivu, candu la zimbirea ei observai cele dóue gropitie adorabile ce se formau pe fati'a sa de ambele parti: anim'a si ochii ti se impleau de unu farmecu, si es-

clamai de totu cuceritu: Ah! ce féta frumósa e acést'a!

Emiliu Negreanu — acest'a erá numele pretorului, cu care incepuramu naratiunea presinte — inca facù esperinti'a acést'a.

La unu balu romanescu, datu intr'unu orasiu aprópe de satulu N. in folosulu teatrului natiunalu, elu vediù pentru prima-óra pe domnisiór'a Cornelia Frundianu. Elu cunoscea bine pe mam'a ei, inse fét'a petrecêndu siese ani de dîle totu in departare, i erá necunoscuta.

Aparinti'a ei naturala facù o pré buna impressiune a supra tinerului pretoru, si — recomandatu ei prin mama-sa — o angagià la unu quadrille.

Dupa acest'a urmara alte dantiuri, si Corneli'a avù destula ocasiune a se convinge, câ pretorulu Negreanu e unu bunu dantiatoriu. Si acésta recunoscintia e mare favoru din partea ori careia fete.

Balulu durà pana demanéti'a, si atunce despartiendu-se toti,. Emiliu Negreanu spuse unui amicu alu seu, câ si-a petrecutu fórte bine.

Trecù o luna.

Emiliu Negreanu si-aduse a minte, câ

scólele din cerculu seu mai tóte se afla in o stare fórte deplorabila, deci si-propuse a face o caletoría in cerculu seu, din interesu curatu natiunalu, spre a visitá tóte scolile, si a intreprinde intr'insele imbunatatîrile necesarie.

Prim'a scóla de visitatu se defipse cea din satulu N.

De ce chiar acést'a?

Acést'a erá dóra scól'a cea mai rea?

Ba. Se aflau si mai rele. Ma erá unu satu, unde scóla nici nu se aflá.

Domnulu pretoru revocandu-si a dese ori in memoria incantatóri'a figura a domnisiórei Cornelia Frundianu, si-aduse a minte, câ dins'a siede in satulu N., acestu satu cade in cerculu dsale, si fiindu câ acolo — dupa informatiunile avute — scól'a se afla in o stare fórte trista, decise a esî numai decâtu in fati'a locului a se convinge despre actualitate.

Éta istori'a visitatiunii scolarie din satulu N.

E bine, ori care a fostu motivulu, care a indemnatu pe domnulu pretoru a visitá scól'a din satulu N., destulu câ elu índeplinì acésta

decisiune a sa, si noi avuramu onóre a-i face cunoscinti'a chiar la actulu visitatiunii.

Noi lu-parasiramu chiar in momentulu, in care dinsulu intrà a face visita dómnei Frundianu, séu dóra mai bine fetei sale.

Dinsulu fu primitu cu cea mai sincera afabilitate. Corneli'a din intemplare nu se aflá a casa, fiindu dusa la o amic'a a sa, fiic'a postariului localu.

Negreanu regretà multu absinti'a ei, si la despartîrea sa promise a vení si dupa miédia-di, spre a face onorurile sale si domnisiórei Cornelia.

Mam'a iubitória primì cu bucuría promisiunea junelui, si cu o eticheta fina se si grabì a-lu invitá si ea pe dupa miédia di.

Candu, dupa miédia-di, Negreanu se infatîsià éra-si la dómn'a Frundianu, elu gasì pe Cornelia in mijloculu unei societâtii de dame tinere, tóte amicele dinsei.

Tóte erau inca fete, afara de una nevésta tinera, — si intre ele nici unu barbatu.

Fericita positiune pentru tinerulu pre-

toru! De siguru si lui i mai placea acésta, decâtu scen'a petrecuta inainte de miédia-di in scóla.

Dar sê facemu si noi cunoscinti'a dameloru presinte!

Cele dóue fete nalte si brunete, sunt fetele preotului; cea mai mare se chiama Irin'a, ér cealalta Sofi'a. Ambele sunt deplinu desvoltate, si aru fi destulu de culte, de cumva n'aru fi petrecutu câte doi ani in orasiu la o matusia a loru, unde apoi dreptu educatiune mai innalta, invetiara a cochetá cu studentii si cu oficierii, si a clevetí despre toti si despre tóte câte si mai câte flécuri si mintiuni. Din caus'a acést'a ele pretindeau a avé spiritu multu. Cea mai mare voiá sê figureze in totu loculu ca o féta fórte cetita, câ-ci dins'a a cetitu o multîme de romanuri petrecatórie. Cea mai mica, erá o mare musicanta; ea sciea sê esecute cu fortepianulu cinci piese musicale. Aceste cinci piese, studiate in decursu de doi ani, au constatu pe parintele loru chiar cinci sute de florini. Ambele fete fiindu atâtu de culte, se 'ntielege de sine, câ nu voiau sê se marite dupa preoti.

Copiliti'a aceea cam de cinci-spre-diece ani, cu fati'a-i blondina, cu ochii-i vêneti, si

si cu peru-i castaníu tufosu, — care siedea langa fetele preotului, — e o aparintia fórte placuta. Ea e fiic'a notariului. In privinti'a frumsetiei, ea de siguru intrece pe tóte amicele sale din societate. Ea e si cea mai tinera intre ele. Inca nici nu si-a indeplinitu studiile. Si-acuma e eleva intr'unu institutu de educatiune, de unde a venitu a casa la parinti numai pe câte-va dîle. Candu fu dusa in institutu, ea vorbiá bine romanesce, acuma inse afectéza vorbindu reu; inca si cele mai ordinarie cuvinte le pronuncia falsu. In institutulu ei, de si fetele romane sunt in majoritate, nu se propune limb'a romana. Acolo chiar si romancele converséza totu nemtiesce.

A patr'a féta din socíetate, fiic'a postariului magiaru din satu, domnisióra Hajnalka, a caroia mama e romana, intre tóte ea vorbesce mai bine romanesce.

Ba totu-si nu asié, câ-ci éta aice se afla si socí'a capelanului, dómn'a Elena, care asemene vorbesce frumosu romanesce. Inse dins'a, fiica de invetiatoriŭ, e cam desconsiderata de celelalte.

Emiliu Negreanu, recomandatu la tóte, ocupà locu intre ele, si in scurtu se infirà o conversatiune viala.

Primavér'a se incepù, si aerulu próspetu si placutu indemnà pe dómn'a casei a propune „tinerimii“ sê ésa in gradına.

Propunerea fu acceptata in unanimitate cu multa placere, si peste pucinu socíetatea tinera ocupà locu pe o lavitia din gradina.

Se ivì ide'a de a jocá unu jocu socialu.

— Sê vi propunu eu unulu, — dîse Cornelia.

— S'audîmu! — strigara tóte.

— Te invoiesci sê propunu eu, dle Negreanu? — intrebà Cornelia de pretorulu, carele adancitu in visâri — póte in cugete de imbunatatîre a scólei locale — nu strigà de odata cu damele: „S'audîmu!“

— Eu, — respunse Negreanu, — nu numai câ me invoiescu...

— Dar, — lu-intrerupse ea cu impaciintia.

— Dar me supunu cu cea mai mare placere la tóte ce vei propune dta.

— S'audîmu dara, s'audîmu propunerea! — dîsera éra-si fetele.

— E bine, — dîse Cornelia, — sê jocâmu dara „*Ce si pentru ce?*“

— Cum e joculu acel'a? intrebà Negreanu.

— Fórte usioru, — respunse Cornelia.

— Te rogu, binevoiesce a mi-lu esplicá.

— Éta totu joculu! Cine-va, pe care va cadé sórtea, se va asiediá pe unu scaunu in mijlocu. Ceialalti din societate i voru adresá intrebâri. Fía-care intrebare constâ din dóue parti; prim'a se incepe cu *ce*, a dóu'a cu *pentru ce?* Nimene inse nu póte sê puna mai multe intrebâri decâtu trei. Respectivulu trebue sê respunde iute, si nu-i este permisu a repetî acel'a-si respunsu. De cumva dinsulu, séu dins'a, nu póte sê respunda iute, séu se scapa de dîce de dóue ori acel'a-si respunsu, — trebue sê deie pemnu...

— Care apoi se rescumpera prin o sarutare, — o intrerupse Emiliu iute.

— Nici decâtu, — i respunse Conelia, — ci prin feliurite pedepse decise de societate.

— E bine, domnisióra, intielegu. Poftimu a incepe joculu.

— Dar cine sê siéda in mijloculu pe scaunu? — intrebà Cornelia.

— Domnulu Negreanu, — respunsera fetele de odata.

— Me supunu cu placere la acésta tiranía dragalasia, — respunse Emiliu, ocupandu locu pe unu scaunu, inaintea lavitiei.

— Dar cine sê intrebe? — dîse éra-si Cornelia.

— Sê intrebâmu pe rondu, precum siedomu, — opiniunà domnisiór'a Hajnalka.

Propunerea se primì, si capelenés'a care siedea chiar la margine, incepù:

— Ce ai dorí sê fíi?

— Canonicu.

— Pentru ce?

— Pentru ca sê am si eu asié frumóse *nepóte* ca dvóstre.

Respunsulu cam picantu causà unu zimbitu pe budiele toturora; éra capelenés'a i puse a dóu'a intrebare:

— Ce felu de omu ti-mai place?

— Acel'a pe care nu-lu cunoscu.

— Pentru ce?

— Pentru câ despre acel'a sum convinsu, câ dóra nu va cere de la mine bani de imprumutu.

Urmà ultim'a intrebare:

— Ce uresci mai multu?

— Literatur'a romana.

— Pentru ce?

— Pentru câ aceea e mai nemultiatóri̯a, si mai ingrata de cultivatorii sei.

Acuma urmà domnisiór'a Sofí'a, fiic'a cea mai mica a preotului. Ea intrebà:

— Ce instrumentu musicalu iubesci mai multu?

— Viór'a.

— Pentru ce?

— Pentru câ viór'a nu numai are tonurile cele mai petrundiatória, dar totu-odata e si prim'a flóre a primaverei.

Acestu jocu de cuvinte éra-si facù efectu, Emiliu vediendu acést'a, decise a mai intocmí asié câte-va respunsuri.

A dóu'a intrebare sunà astu-felu:

— Ce felu de mancare preferi dta?

— Cornitiele.

— Pentru ce?

— Pentru câ ele sunt fórte bune cu cafea, — si-apoi nici-nu me temu, ca nevéstamea sê-mi decoreze candu-va fruntea cu ele . . .

Efectulu fu totu mai mare, si domnisiór'a Sofí'a numai dupa incetarea unui risu lungu potù sê-i adresedie a trei'a intrebare:

— Ce anutimpu te incanta mai cu dulce?

— Postulu mare.

— Pentru ce?

— Pentru câ in postulu mare ómenii se cam pocaiescu, si nu facu atâte fara-de-legi, prin urmare nici eu ca pretoru n'am atât'a de lucru, si-apoi avendu eu odata unu postu mare, si léf'a mea trebue sê fía mai mare.

Intrég'a socíetatea ajunse la culmea ilaritatii, candu domnisiór'a Hajnalka la rondulu seu, facù prim'a intrebare:

— Ce faci candu te simti cam reu?

— Me rogu lui Domnedieu sê me scape de medici.

— Pentru ce?

— Pentru câ déca odata voiu vedé vr'unu medicu langa patulu meu, nu voiu mai avé nici o sperantia sê scapu de mórte.

Unu risetu generalu incununà glum'a cam esagerata a lui Emiliu; apoi domnisiór'a Hajnalka continuà:

— Ce reu ti-au facutu medicii, de esti asié maniosu pe ei?

— O reutate, ce nu li-o potu iertá.

— Pentru ce?

— Pentru câ ei au vindecatu pe matusi'a mea, de care Domnedieu sê ferésca pe totu crestinulu evlaviosu!

A trei'a intrebare fu acést'a:

— Ce advocati ti-sunt mai simpatici?

— De aceia cari nu lungesce procesole.

— Pentru ce?

— Pentru câ de acestia nu sunt.

Societatea si-petrecea din ce in ce mai vialu, câ-ci spiritulu usioru a lui Emiliu tienea in zimbete continue tóte guritiele.

Acuma urmà domnisiór'a Irin'a, fiic'a mai mare a preotului. Ea lu-intrebà:

— Ce carti se cetescu la dvóstre mai desu?

— Nici unele.

— Pentru ce?

— Pentru câ la noi cartile nu se cetescu, ci se — numera. Numeratulu i convine mai usioru inteligintiei nóstre decâtu cetitulu, de óra-ce bibliotec'a nici unuia nu se urca mai susu de — trei-dieci si dóue de carti.

A dóu'a intrebare asemene se referiá la literatura. Aceea suná astu-felu:

— Ce nou afli dta in poesiile lui Sionu?

— Nimica.

— Pentru ce?

— Pentru câ nici nu cautu.

Urmà a trei'a intrebare:

— Ce diferintia este intre unu cosmopolitu romanu si intre unu omu prostu?

— Mai nimica.

— Pentru ce?

— Pentru câ acest'a e unu prostu, ér cel'a e numai unu prostu si jumetate.

Fiic'a notariului, care — uitaramu a spune — se chiamá Georgina — incepù astu-felu intrebârile sale:

— Ce limba ti-i mai draga? — cea nemtiésca séu cea unguréscá?

— Nici un'a nici alta?

— Pentru ce?

— Eu preferu limb'a afumata.

Naiv'a copila rosî de totu, apoi continuà:

— Ce petreceri te insufletiescu mai tare?

— Tóte, afara de cele filantropice.

— Pentru ce?

— Pentru câ de acele numai arangiatorii se bucura.

A trei'a intrebare fu ast'a:

— Ce este fericirea?

— Femei'a buna.

— Pentru ce?

— Pentru câ femei'a rea este cea mai mare nefericire.

Respunsulu potrivitu alu lui Emiliu fu aplaudatu cu entusiasmu, éra elu se 'ntórse catra Cornelia, care lu-intrebà astu-felu:

— Ce este pericolulu celu mai mare?

— Unu balu.

— Pentru ce?

— Pentru câ ochii frumóseloru sunt cele mai infricosiate *mitrelióse*.

Complimentulu fu primitu cu placere, ér Cornelia continuà a intrebá:

— Ce ne póte persecutá mai cumplitu?

— Tainuirea.

— Pentru ce?

— Pentru câ nu ne potemu ascunde de ea.

Si in urma ea intrebà:

— Ce e speranti'a?

— Sementi'a fericirii.

— Pentru ce?

— Pentru câ o sperantia câtu de mica ni produce unu viitoriu frumosu.

Corneli'a si-inchinà capulu. Ea probabil minte intielese alusiunea fina a lui Emiliu.

Celelalte strigara „bravo!“ Tóte fure multiamite cu respunsurile lui Emiliu.

— E bine, — dîse acest'a, — eu am finitu. Acuma me rogu sê siéda cine-va dintre dvóstre in loculu meu!

Inse joculu nu se mai continuà, câ-ci incependu a inserá, se scolara tóte spre a merge catra casa.

Emiliu facù asemene.

Si astu-folu socíetatea se disolvà, recunoscêndu fía-care, câ Emiliu este unu tineru cu multu spiritu.

Numai Cornelia mai presupunea si altu ce-va despre elu.

III.

Trecura dóue luni.

In acestu restimpu Emiliu venì de vr'o cinci ori in satulu N., spre a vedé — scól'a de acolo.

Satenii se si necasîra cumplitu, pentru câ pretorulu se interesá atâtu de multu de — inflorirea scólei loru.

Inse n'aveau ce face.

Pretorulu e mare domnu, si dinsii erau siliti a-si dá pruncii la scóla.

Intr'un'a din dîle, candu apucâmu firulu naratiunii nóstre, mai tóta inteligintí'a locala se aflá in casina.

Casin'a din satulu N. avea si ea caracteristic'a toturoru casineloru de la sate: aceea adeca ori ce potea sê fía, numai casina — nu.

Déca doriai sê manci si sê bei, capetai de tóte, câ-ci casin'a se aflá in ɋspetaría; déca voiai sê joci billardu, poteai sê-ti suplinesci si poft'a acést'a, câ-ci unu vechiu si nefericitu billardu, cu postavu-i petecosu, ti-statea totu-de-una spre disprsitiune; déca ti-viniá sê te joci de-a cartile, nici odata nu te poteai teme, câ nu vei avé companisti; déca fumai atare tutunu cu fumu ametîtoriu, n'aveai téma câ vei irità nasulu séu ochii cui-va, câ-ci ceialalti membrii implura deja localitatea cu atâtu de multu fumu, incâtu abié se mai vedeau unii pe altii . . .

Déca inse cereai sê ti-se deie vr'o carte de cetitu, de aceea nu capetai; si de cumva ti-viniá dorulu a cetí vr'unu jurnalu, séu lu-aflai sub mésa, calcatu in picióre, mangitu, — séu lu-vedeai spintecatu si ruptu pe mésa,

câ-ci cutare „iubitoriu de lecture“ si-a facutu din elu „fidibus.“

Cu tóte aceste inse, inteliginti'a din satulu N. credea, câ ea prin infiintiarea acestei casine a facutu unu mare serviciu nationalu!

Acésta convinctiune fu si caus'a intemeiârii sale din inceputu.

Intr'o buna demanétia inteliginti'a din satulu N. s'a pomenitu cu ide'a, câ ar fi bine sê faca si ea ce-va pentru literatur'a nationala.

Acésta idea mai cu succesu s'ar fi potutu realisá, de cumva fía-care membru se deoblegá a procurá pe spesele sale vr'o carte mai nóua, séu cutare jurnalu . . .

Inse onorabil'a inteligintia voì sê faca unu ce mai grandiosu; ea dara nu se multiamì numai cu atât'a.

Si astu-felu se decise infiintiarea unei societâti de lectura, care apoi pe scurtu se numì „casina.“

Se esmise dara o comisiune, care facù statutele. Unu paragrafu din statute deoblegá pe casina a procurá tóte cartile si jurnalele romanesci.

Acestu paragrafu apoi se esecutà astu-

felu, câ presiedintele s'a adresatu catra toti autorii si redactorii romani, rogandu-i sê binevoiésca a tramite din opurile séu jurnalele loru, si societâtii de lectura din satulu N., câte unu esemplaru — gratis.

Cele straine se plateau cu bani gata.

Va sê dîca inteliginti'a din satulu N. avea totu dreptulu a se mandrí, câ ea — prin infiintiarea casinei — a facutu unu mare serviciu literaturei natiunale! . . .

E bine, precum dîseramu mai susu, mai tóta inteliginti'a se aflá adunata la casina.

Acolo erá parintele parocu localu, dimpreuna cu capelanulu seu, notariulu si judele satului, vr'o doi maestrii si câti-va jurati.

Dinsii siedeau in giurulu unei mese, si — ca nesce carturari adeverati — se jocau de a cartile.

— Dar multu mai ambla solgabiroulu acest'a la noi, — observà preotulu.

— Multu dieu! — aprobà judele.

— Cel'a ce a fostu inaintea lui, — dîse capelanulu, — erá mai omu de pace.

— Acel'a nu caletoriá atât'a, — adause notariulu.

— Nu dieu, — graì unu juratu, — acel'a nu viniá de felu sê ni véda scól'a.

— Acest'a inse mai in fía-care septemana ne suprinde cu visitele sale, — adause éra-si preotulu.

— Mai bunu a fostu solgabireulu celu vechiu, — graì éra-si juratulu de mai nainte.

— Lasa numai, câ o sê mai fía inca la noi *restoratie*, si atunce vomu sci pe cine sê alegemu, — reflectà unu altu juratu.

Rondulu de impartîtu ajunse éra-si la preotulu, si totu impartîndu cartîle dîse:

— Eu nu scíu ce se acatia elu de scól'a nóstra, par' câ nu s'aru mai aflá si altele ca si acést'a.

— Apoi nici nu atât'a pentru scól'a nóstra vine elu la noi, — grabì notariulu a deslucí pe preotulu.

— Dar pentru ce? — intrebà acest'a cu mirare.

— Nu dieu! Scól'a e numai unu pretestu! — adause notariulu.

— Ce naiba lu-pórta dar pe la noi, ca sê me dogenésca pentru câ primescu miei de la ómenii cu prunci de scóla? — dîse preotulu, descoperindu fara voia si caus'a maniei sale in contra pretorului.

— O afacere fórte delicata, — surise notariulu.

— Dar spune-mi o! — dîse preotulu.

— Nu se póte.

— Pentru ce?

— E unu secretu.

— Inse nu e alu dtale . . .

— Cu atâtu mai virtosu nu-lu potu tradá.

Urmà notariulu de a impartî cartile. Intr'aceste elu se adresà suridiendu catra preotulu:

-- Si de-ai scí, câtu de interesantu e secretulu acest'a, mi-ai dá multu, numai sê ti-lu spunu.

— Spune-mi-lu dara! — se rogà preotulu.

— Ce-mi dai?

— „O parechia."

— E bine! — dîse notariulu.

Apoi elu strigà:

— Ioane! Ada numai decâtu „o parechia" pe socotél'a parintelui.

Ioanu se duse, si se rentórse, aducêndu numai decâtu „parechi'a" si o puse pe mésa.

„O parechia" la dinsii erá terminu tech-

nicu, si insemnă o cupa de vinu si o cupa de apa acra.“ Aceste dóue la ei formau — o parechia.

Dupa ce toti beura, notariulu dîse misteriosu:

— Sê sciti dara, câ pretorulu nostru s'a indragostitu.

— Cum, cum? — gangavì preotulu, carele din vorbele misteriósе ale notariului facù o conclusiune favorabila pentru sine si pentru viitoriulu feteloru sale.

— Asié e, dinsulu e inamoratu, — repetî notariulu in stilu mai modernu.

— Frumosu, e fórte frumosu! — dîse preotulu luminatu de o radia a sperantiei sale.

— Frumosu si nu pré! — observà notariulu.

— Cum sê nu fía frumosu, câ unu tineru romanu se insóra? — strigà preotulu esaltatu, — d'apoi inca déca acel'a e atâtu de bravu ca pretorulu nostru!

— Dar mai nainte l'ai batjocoritu, — observà notariulu.

Asta costiune fu aceea, — respunse preotulu, — dar acuma dîcu, câ fórte bine face

dlu Negreanu de se insóra si fericesce pe atare romana . . .

— Inse dinsulu nu vré sê ieie de socía o féta romana, — lu-intrerupse notariulu.

— Ci? — intrebà preotulu galfezindu.

— Pe o unguróica.

— Vai, bata-lu santii! — strigà preotulu ca treznitu de unu fulgeru.

— Vedi, acuma nu dîci, câ face bine dlu Negreanu câ se insóra! — i aduse in minte notariulu.

— Dar cum sê dîcu?!

— Nici eu nu potu.

— Dar n'avemu noi destule fete romane? — dîse preotulu; — si-aice in satu se afla câte-va . . . de esemplu a ta . . .

— Oh! — observà notariulu, — a mea e inca fórte tinera, nu e de maritu, inse tu ai dóue fete mari si culte . . .

Preotulu tacù.

Numai fidelulu capelanu afirmà:

— Asié e!

— Dar cine e nefericit'a aceea, pe care flusturatulu acest'a vre s'o ieie de socía? — intrebà intr'unu tardîu preotulu.

— Fiic'a postariului.

— Hajnalka.

— Aceea.

— Dar de ce e aceea mai de tréba decâtu fetele nósre? — intrebà preotulu cu franchetia.

— Éta la ce intrebare nu mi-am potutu nici eu respunde, — i dîse notariulu.

— Perirea ta din tine Israile! — suspinà capelanulu.

Apoi joculu se continuà.

Sê nu-i conturbâmu.

In sér'a precedenta acestei scene la dómn'a Frundianu se tienù o petrecere de dantiu.

La acésta serata participara tóte fetele din satu, câti-va tineri, intre acestia si Emiliu Negreanu.

Petrecerea decurse cu multa vioiciune. Tinerimea ridea, cantá si dantiá.

Toti se aflau fórte bine.

Numai Emiliu erá cam morosu.

In societate se aflá si unu medicu tineru, carele nu de multu se asiedià in satulu vecinu.

Acest'a i causà neliniscea.

Cornelia lu-primì pré afabilu.

Éta motivulu intristârii sale!

Emiliu se uità multu timpu cu invidia la tinerulu medicu, si erá p'ací sê deie espressiune acestui simtiementu alu seu, candu de odata unu incidentu dede de totu alta directiune ideiloru sale.

Music'a intonà valsulu dameloru.

Emiliu asceptà, ca Cornelia sê-lu invite pe dinsulu la jocu; inse ea invità pe tinerulu medicu.

Acésta preferire intr'atât'a irità pe Emiliu, incâtu abié observà, câ domnisiór'a Hajnalka stâ langa dinsulu si lu-chiama la dantiu.

Tredîtu abié din betî'a sa spirituala, elu o conduse la dantiu, sborà cu ea prin sala, si nici nu o lasà, pana ce music'a nu incetà, — numai ca Cornelia sê nu-lu póta chiamá si ea la dantiu, dupa ce a preferitu pe tinerulu medicu.

— Cum ti-petreci, dle? — lu-intrebà Hajnalka, dupa ce elu o conduse la loculu ei.

— Pré bine, domnisióra.

— Me bucuru.

— De asta numai eu am sê me bucuru, domnisióra.

— Din contra, dle . . .

— Permite-mi, domnisióra, a-ti repetî, câ numai o persóna are causa a se bucurá . . .

— Si aceea . . .

— Sum eu.

— Esti pré modestu.

— Din contra.

— Cum asié?

— Sum egoistu.

— Nu te intielegu.

— Me voiu esplicá.

— Poftimu!

Emiliu luà de bratiu pe Hajnalka, si preamblandu-se cu ea prin sala, incepù:

— Am cetitu odata o fabula indiana . . .

— Ah! dta vrei sê-mi spuni fabula, — lu-intrerupse ea.

— Inse va fi scurta, si va ilustrá in câtuva positiunea de acuma.

— Sum curiósa s'o audu.

— E bine, voiu incepe dara!

— Dar iute, câ-ci quadrillulu se va incepe acusi.

— A propos! Esti dta angagiata pentru quadrillulu acest'a?

— Ba.

— Sê am dara onóre!

— Bucurosu.

— Si acuma sê-mi incepu fabul'a! Odata sórele s'a certatu cu pamentulu — pentru bucuría. Fía-care pretindea pentru sine bucurí'a.

— Dar baga de séma, câ dta uitasi a-mi spune caus'a bucuriei loru! — observà ea.

— Ai dreptu, domnisióra. Caus'a bucuríei loru au fostu florile cele frumóse ce pamentulu a produsu.

— Ah!

— Sórele pretindea, câ bucurí'a compete numai lui, de óra-ce dinsulu cu radiele sale inspiratórie de viétia le-a crescutu si le-a infloritu.

— Si sórele de siguru avea dreptu, — observà ea, — au ce este mai mare fericire decâtu aceea ce procurâmu altora?

— Asié e, domnisióra; inse én asculta, ce a respunsu pamentulu la rondulu seu?

— Sum curiósa.

— E bine. pamentulu a respunsu astufelu . . .

In acestu momentu music'a resunà. Quadrillulu se incepù, si domnisiór'a Hajnalka numai dupa terminarea figurei prime potù sê intrebe de Emiliu:

— Ce a respunsu pamentulu?

— Éta chiar cuvintele lui: „E bine, scumpulu meu sóre, tu te insieli. Ceea ce simtiesci tu, e numai — indestulirea; éra bucuri'a e numai a mea, câ-ci florile — de si produse prin concursulu teu — sunt a mele!“

— Ingeniosu respunsu! Si ce a mai dîsu sórele?

— Nimica. Elu a recunoscutu, câ pamentulu are dreptate, si s'a inchinatu acestei dreptâti.

— Si cu acést'a cért'a s'a incheiatu?

— Da, si astu-felu si fabul'a mea. Permite-mi acuma a o aplicá la starea mea!

Si Emiliu far' a mai asceptá aprobatiunea copilei, continuà:

— Pamentulu sum eu . . .

— Ah!

— Florile sunt a mele, de si . . .

Emiliu tacù unu momentu, apoi uitandu-se semnificativu in ochii ei, continuà cu dulcétia:

— . . . mi le-a produsu sórele.

Copil'a nu dîse nici unu cuventu. Ea chiar avea sê faca o figura in dantiu, trebuiá sê tréca din colo. Si acést'a fu chiar binevenita spre a-si poté ascunde confusiunea causata de cuvintele lui Emiliu.

Ea tremurá de bucuría, câ-ci intiolese alusiunea din fabul'a indiana, prin urmare — ea se simtiea fórte fericita, câ-ci dins'a deja iubiá de Emiliu cu tóta candórea animei sale sincere.

Biét'a copila, déca sciea, câ tóta portarea lui Emiliu fatia cu dins'a e intaritata, numai prefacuta: de siguru plangea, in locu de a suride!

Déca sciea, câ cuvintele magulitórie ale lui, sunt numai nesce monologuri dintr'unu invetiatu : de siguru nu se simtiea atâtu de fericita.

Déca sciea, câ Emiliu numai pentru ca sê atîtie gelosí'a Corneliei, i face curte: de siguru nici nu-lu ascultá, ci lu-respingea cu indignatiune!

Inse femeile, si mai alesu fetele tinere, nu filosoféza multu in cestiunea amorului, ci ele totu-de-una sunt gata a crede bucurosu ori ce declaratiune de iubire.

Astu-felu credea si serman'a Hajnalka!

Emiliu facea curte si la celelalte domnisióre din societate; conversá si dantiá cu tóte; ridea, glumiá cu ele . . . Numai cu un'a se portá rece, si acést'a erá Corneli'a.

Fetele preotului începura a lu-laudá, si dîceau ce tineru cultu e acest'a, câtu este de afabilu, câtu de bine dantiéza; capelenés'a inca lu-aflá fórte petrecatoriu; ma si domnisiór'a Georgin'a inca recunoscea, câ limb'a romana astu-felu vorbita, cum o vorbesce Emiliu, e o limba frumósa . . .

S'o spunemu dar verde, câ nici o anima femeiésca nu remase neatinsa de impressiunea amorósa a lui Emiliu.

Mai fericita inse intre tóte erá Hajnalka, fiindu câ Emiliu cu dins'a petrecea mai multu, si cu dins'a conversá mai afabilu.

Tinerulu pretoru, jocandu-si rolulu propusu, nu incetà a petrece cu atentiune incordata portarea Corneliei.

Si elu observà cu placere, câ intre damele presinte numai dins'a e posomorita, numai dîns'a e trista, numai ea pare a fi nefericita . . .

Inse elu vedíù si aceea, cum tinerulu me-

dicu se nisuiá a alungá norii de tristétia de pe fruntea ei; si-apoi dinsulu mai observà si aceea, cum acei nori dispareau unulu câte unulu, si cum fruntea ei deveniá din ce in ce mai senina . . .

Si vediendu aceste tóte, dinsulu facea din ce in ce cu mai multa afectiune curte copilei magiare . . .

In alta dî apoi se vorbiá prin satu, câ pretorulu romanu Emiliu Negreanu va luá de socía pe domnisiór'a magiara Hajnalka.

IV.

Scirea acést'a sosì si la Emiliu, si dinsulu prin aceea cugetà a-i taiá calea de a poté trece si mai departe, câ numai decâtu plecà sê céra man'a — Corneliei.

Dins'a se aflá chiar singura a casa.

Emiliu usà de ocasiune, spre a poté vorbí mai antâiu cu fét'a, deci fara de a face vr'o introducere mai lunga, dîse cu unu tonu solemnu:

— Stimata domnisióra! Nu e multu de

candu am onóre a te cunósce, dar din momentulu in care pentru prima-óra te-am vediutu, simtiescu in anim'a mea unu amoru pentru dta. De atunce au trecutu mai multe luni, si in acestu restimpu eu am meditatu adese ori a supra amorului meu. Resultatulu meditatiuniloru mele este convinctiunea, câ eu numai casatoritu cu dta potu sê fíu fericitu. Éta dara vinu a-ti propune cu tóta stim'a si iubirea o casatoría. De cumva calitâtile mele personale, familiarie, séu positiunea mea sociala, nu forméza vr'o contradictiune cu aspiratiunile dtale, te rogu a nu refusá rogarea mea! Totu-odata binevoiesce a me iertá, câ mi-am permisu acésta declaratiune sincera! N'am voitu a cere man'a dtale de la onorab. dómna mama, inainte de a cunósce simtiemintele dtale; câ-ci numai cuventulu dtale este decidietoriu pentru mine. Déca nu voiu fi fericitu de a poté obtiené consimtiementulu dtale, eu nici nu me voiu adresá catra onorab. dómna mama. Te rogu dar inca odata, sê binevoiesci a-mi spune fara sfiéla, déca consimtiesci séu ba cu propunerea facuta? De cumva respunsulu cerutu va fi „da", voiu devení omulu celu mai fericitu pe fati'a pamentulu, — ér de cumva acel'a va fi „ba",

totu nu voiu incetá a-ti remané pentru totu-de-una unu stimatoriu fidelu.

Emiliu rostì cu atât'a intimitate aceste cuvinte, incâtu vócea lui tremurá si astu-felu erá si mai petrundiatória.

Elu tacù si se uità la Cornelia, asceptandu de pe buzele ei sentinti'a, care i va dictá o viétia fericita, séu mórte infricosiata.

Inse copil'a tacea, si de odata dóue lacrime se ivira in ochii ei.

Emiliu, frapatu de acésta espressiune a simtiemінteloru sale profunde, sarì langa ea, si i sarutà cu afectiune man'a-i dalba.

In acestu momentu intrà mam'a Corneliei; inse ea nu observà nimica, si salutà cu afabilitate pe Emiliu.

Dinsulu mai remase câtu-va timpu acolo, apoi vediendu, câ de asta-data nu póte sê afle vointi'a Corneliei, se scolà sê plece.

La plecarea lui, Cornelia i dîse:

— La revedere!

Emiliu se departà cu anima fórte neliniscita.

Elu nu sciea sê spere séu sê renuncie la tóte sperantiele sale?

Acele dóue lacrime in ochii Corneliei,

erau ele óre estrem'a espressiune a fericirii dinsei, — séu deplangerea sortii fatale a lui?

Éta ceea ce lu-neliniscea!

De ce a voitu sórtea, ca mam'a sê intre chiar in momentulu decidiatoriu?!

Inse ea i dîse: „La revedere!" Ea dara prin aceste cuvinte lu-invità a merge câtu de curendu la dins'a, ca sê i póta comunicá respunsulu ei.

Apoi ea pronuncià aceste cuvinte cu unu surisu dragalasiu; asié dara respunsulu asceptatu de siguru are sê fía favoritoriu pentru dinsulu.

Si presupunerea acést'a lu-liniscea pe unu momentu.

Dar si liniscea acést'a disparea iute, lasandu locu altoru multe temeri si ingrigiri, cari i inundau mintea si anim'a in momintele aceste critice.

Astu-felu meditandu ajunse elu la ospetaría.

Ca sê-si mai resfire cugetele torturatórie, intrà in casina, de unde se audiea sgomotu.

Si elu intrà chiar la finea scenei descrise

mai susu, candu cei de acolo apucara a-lu injurá si batjocurí mai cumplitu.

La vederea pretorului toti se scolara numai decâtu si lu-salutara cu respectu. Parintele parocu i facea asié mari compliminte, incâtu erá p'ací sê deie cu nasulu de pamentu.

Elu fu celu d'antâiu, carele se grabì a-i dîce:

— Ti-gratulediu, dle pretoru.

— Si eu! — strigara ceialalti mai toti de odata.

— Dar la ce? — intrebà pretorulu.

— La insoratiunea dtale, — respunse preotulu.

— Dar eu nu me insoru inca!

— Asié dîcu toti insoratieii. Cunóscemu noi datin'a acést'a de negatiune. Scimu noi ce scimu! -- dîse preotulu.

— Apoi ce sciti?

— Scimu aceea câ te insori.

— Eu?

— Da.

— Si-apoi?

— Iei de socía pe domnisiór'a Hajnalka.

— Acuma audu antâia-óra.

— Bine, bine, — dîse preotulu ridiendu, — nu mai negá! Acuma dara permite-ni sê-ti gratulâmu, si sê-ti spunemu, câ ne bucurâmu din adanculu animei de acestu pasiu alu dtale.

— Sê traiésca! — strigà chorulu dupa elu.

— Dar lasati-me in pace! — esclamà Emiliu maniosu; si ne mai dîcêndu-li nimica, esî.

Compani'a din casina remase totu acolo. Toti se pusera éra-si la carti si beute; dar inainte de a incepe aceste, parintele parocu dîse:

— Vediutu-l'ati, cum fugì! Si lui i este rusîne de insoratiunea sa.

— De siguru lu-mustra consciinti'a, — adause fidelulu capelanu numai decâtu.

Apoi cestiunea acést'a se incheià, si dinsii trecura — la ordinea loru de dî.

Emiliu nu mai avù pace, si dupa miédiadi se duse de nou la Corneli'a, s'auda decisiunea dinsei.

Elu intrà cu anima palpitanda si tremurandu, dar vediendu-o, câ dins'a éra-si e singura, i se mai liniscì siovairea ingrigitória, câ in fine totu-si va sci ce-va positivu, si astu-felu nu va suferí multu in nesiguritate.

Cornelia lu-primì cu afabilitatea-i indatinata, apoi far' a mai asceptá vr'o rogare din partea lui, i dîse:

— Ai vinitu, domnule, sê audi respunsulu meu?

— Da, domnisióra. Me rogu!

— E bine, mai nainte de tóte, te rogu sê fíi convinsu, câ me simtiescu fórte onorata prin declaratiune dtale! Inse . . .

— Ah!

— Inainte de a-ti comunicá respunsulu meu, iérta-me a premite o istoria.

— Placa!

— Au fostu odata doi amici buni, cari traiau in cea mai strinsa intimitate. Ei nu aveau nici unu secretu, câ-ci bucurí'a si durerea li erau comune. Astu-felu ei erau de dóue ori mai fericiti, câ-ci prin comunicatiune, precum dorerea se usioréza asié si bucurí'a se maresce.

„Dinsii erau tineri si ca atari petreceau

la olalta multe óre de distractiune; la olalta amblau la baluri, si in alte petreceri familiarie. Unulu fara altulu nu se aflá bine, câ-ci dinsii se iubiau cu sinceritate si adeveratu.

„In culmea fericirii loru, dinsii se inamorara de dóue surori, si in entusiasmulu loru nemarginitu decisera cu cea mai mare bucuría a le luá de socía, câ-ci astu-felu amiciti'a loru — intarita prin legaturele familiarie — avea sê devina si mai durabila.

„Dar sórtea decise contrariulu.

„Mórtea cruda rapì din mijloculu celoru víi de ambele surori, si prin acésta lovitura cumplita, nimicì totu-odata tóte ilusiunile si florile de bucuría ale nefericitiloru tineri.

„Desperatiunea loru erá atâtu de mare, incâtu ambii devenira bolnavi, si — vescedîndu pe dî ce mergea — viéti'a loru se aflá in pericolulu celu mai mare.

„Atunce mediculu li recomandà schimbare de aeru. Dinsii dara se mutara in altu districtu, unde apoi mediculu celu mai bunu — timpulu — vindecà ból'a loru periculósa.

„Aice ei se insorara. Socíele loru nu erau

sorori, dar amiciti'a loru cea vechia totu se sustienù in animele loru neschimbata.

„Ei locuiau in dóue sate vecine, si amendoi erau fórte fericiti in casatorí'a loru.

„Unulu avea unu fecioru, si celalaltu o féta.

„Petrecêndu ei astu-felu totu la o lalta in bine si in reu, odata plecara ambii la venatu.

„Cu ast'a ocasiune erá sê se intemple o mare nenorocire.

„Unu ursu atacà pe neasceptate pe unulu dintre ei, si a nume pe parintele fetei.

„Erá unu momentu infioratoriu acest'a!

„Ursulu sarì cu inversiunare cumplita catra dinsulu. Elu tîntì si descarcà ambele tievi ale puscei. Ursulu cadiù.

„Dar vai ce scena infricosiata!

„Ursulu sarì in picióre éra-si, si se aruncà cu furi'a cea mai grozava spre venatoriulu, carele statea acolo cu pusc'a desiertata, ne mai avendu la sine nici macaru unu cutîtu.

„Numai unu momentu, si dinsulu deviniá spintecatu.

„Fiér'a selbatcca ajunse chiar langa elu.

„Atunce resună o descarcatura de pusca. Ursulu si venatoriulu nu se vediura de fumu. Apoi fiér'a, racnindu cumplitu, cadiù la pamentu, tavalindu-se in sangele seu.

„In departare de trei-dieci de pasi se ivì amiculu venatoriului, tienendu-si pusc'a in mana, si grabindu la teatrulu dramei.

„Ajunsu acolo, ambii amici se imbratîsiara ferbinte, si celu mantuitu grabì a multiamí amicului seu salvarea vietii sale.

„Dupa acésta catastrofa grozava ei se rentórsera a casa, serbandu la o cina amicala acésta scapare norocósa.

„Trecù unu anu.

„Intr'o séra ambele familie petreceau la olalta, la acestu din urma, serbandu onomastic'a acestuia.

„In mijloculu petrecerii loru, usi'a de odata se deschise, si in pragu se ivì unu banditu, tîntindu-si pusc'a spre domnulu casei.

„— Ce vrei? — dîse acest'a cu sange rece.

„— Dâ-mi bani, séu te voiu impuscá indata! — strigà banditulu.

„Domnulu casei nu-si perdù curagiulu,

ci scolandu-se de la mésa, sarì catra banditu, strigêndu :

„— Cara-te, misielule, câ-ci indata te voiu prepadí.

„In momentulu acest'a banditulu si-descarcà pusc'a. Glontiulu intrà in parete.

„Atunci elu voì sê descarce si a dóu'a tieve.

„Inse amiculu domnului intr'aceste reesîndu a luá in mana o pusca de pe parete, o descarcà iute spre banditulu.

„Acest'a fu nimeritu in picioru, si scapandu-si pusc'a din mana, cadiù ametîtu, injurandu cumplitu pe celu ce lu-impuscà.

„Ortacii lui de afara aflandu de acestu incidentu neasceptatu, o tulira la fuga in ruptulu capului, si pe candu satenii alarmati sosira, nu mai gasira acolo decâtu numai pe banditulu tavalitu în sange, pe care servitorii acursi deja lu-legara tiapenu cu funie.

„Elu fu transportatu apoi la cas'a satului.

„Acestu incidentu dramaticu intarì si mai multu legatur'a intima a amiciloru.

„Dar nu lipsì inca si a trei'a ocasiune.

„Satulu in care siedea celu de dóue ori mantuitu devenì préd'a flacariloru nimicitórie, astu-felu arse si cas'a dinsului.

„Proprietariulu inspaimantatu sarì in mijloculu focului, spre a scóte de acolo unele obiecte mai pretîóse ale sale.

„Dar ferbintiél'a erá atâtu de mare, incâtu dinsulu ametîtu sub lovitur'a unei grinde ardiende, cadiù langa unu parete de jumetate ruinatu.

„Spaim'a toturora erá infricosiata.

„Inse nimene n'avù curagiulu a intrá in focu, ca sê scótia de acolo pe nenorocitulu proprietariu alu casei.

„Unu momentu inca, si ori ce ajutoriu ar fi fostu tardîu.

„Dar amiculu fidelu alu dinsului sarì iute intre flacare si cu periclitarea vietii sale proprie lu-scóse din pericolulu amenintiatoriu.

„Aducêndu-lu afara, cadiù si elu la pamentu, câ-ci foculu a atinsu si pe dinsulu fórte aspru.

„Dupa acésta scena amendoi devenira

bolnavi, si zacura in patulu doreriloru mai multu de o luna.

„In fine se vindecara, si acést'a fu o dî de serbatóre pentru ambele familie.

„Acést'a dî se serbà prin unu prandiu la més'a celui deja de trei ori mantuitu.

„Sub decursulu prandiului dinsulu de totu emotiunatu dîse amicului seu:

„— Scumpulu meu amicu! Tu ai salvatu deja de trei viéti'a mea. Ti detorescu dara trei vieti. Cum sê-ti potu resplatí aceste fapte ale tale?

„— Prin amiciti'a ta, frate, — respunse acel'a, stringêndu-i man'a cu afectiune.

„— E pré pucinu atât'a, — dîse elu. Tu mi-ai redatu viéti'a, si inca de trei ori, eu dara trebue sê-ti dau ce am eu mai scumpu in viéti'a acést'a; ca astu-felu sê remana intre noi o suvenire visibila, care totu-de-una sê ni revóce in memoria iubirea si stim'a nóstra reciproca.

„Toti se uitara cu atentiune incordata la dinsulu, câ óre ce va sê dîca mai departe?

„Si elu continuà cu vóce solemna:

„— Tu, frate, ai unu feciorasiu, eu am o fetitia. Ti-dau dara, ceea ce eu am mai

scumpu in lume, pe acésta fetitia de socía fiului teu.

„Cuvintele lui escitara unu entusiasmu in toti. Bucurí'a si fericirea loru ajunse la o culme nesperata.

„Atunce amiculu seu se scolà si dîse:

„— Iubite! Sum atâtu de emotiunatu, incâtu devenií incapabilu de a-ti poté descríe simtiemintele animei mele. Diu'a de asta-di e cea mai fericita in viéti'a mea. Propunerea ce-mi faci, vine a incoroná simtiemintele nóstre de fericire amicala. O primescu dara cu cea mai mare bucuría.

„Si toti se imbratîsiara si se sarutara cu insufletîre innalta, — si serbarea de insanetosiare se terminà cu logodirea pruncilor.

„De la acésta serbare trecura diece ani.

„De atunce ambii amici morira, lasandu amendoi cu gura de mórte, ca decisiunea loru sê se esecute intocmai precum voira dinsii.

„De atunce pruncii devenira mari. Fét'a si-terminà anií de educatiune, — ér junele in dîlele trecute obtienù doctoratulu in drepturi.

„Diu'a de esecutare a decisiunii se apropia.

„E bine, domnule, — dîse in fine Cornelia, — parintele acelui tineru fu unchiulu tinerului medicu, pe care lu-vediusi a séra la noi, ér parintele acelei fete...

Vócea ei intr'atât'a vibrá, incâtu fu silita a se oprí.

Emiliu tremurá de unu presimtiu infioratoriu.

Dupa o pausa de câte-va secunde Cornelia continuà :

— ... erá parintele meu!

Emiliu palì la momentu. Presimtiulu lui se realisà. Dorerea lu-lovì cu iutiél'a fulgerului, incâtu fu incapabilu de a rostí unu singurelu cuventu.

Elu se uità nimicitu la Corneli'a, care continuà cu o vóce fórte intima :

— Vedi dara, domnule, câ propunerea dtale e tardîa pentru mine.

— Vediu cu dorere, — suspinà Emiliu.

— Câ-ci eu nu mai sum libera, — adause ea.

— Domnisióra, — incepù Emiliu, — timultiamescu pentru acésta declaratiune sincera. Ori care ar fi simtiementulu ce nutresci pentru mine, detorinti'a mea de cavaleru me

opresce a te intrebá de acest'a, câ-ci dta esti deoblegata prin decisiunea parintiésca.

Corneli'a tacù, éra Emiliu continuà:

— E bine, domnisióra eu acuma sciu care este detorinti'a mea. Si voiu sê mi-o implinescu. Nu voiu mai conturbá liniscea dtale, ci me voiu departá din loculu acest'a. Me voiu retrage in singuretate, ocupandu-me numai cu dorinti'a de fericire a dtale.

— Ti-multiamescu! — sioptì ea.

— Si acuma permite-mi a me recomandá pentru totu-de-una! Angerulu fericirii sê-ti surida pe tóta carier'a vietii dtale!

Elu i sarutà man'a, si esî far' a mai asceptá sê dîca si dins'a vr'unu cuventu de despartîre.

Ce i-ar fi folositu lui acuma ori ce cuventu de incuragiare, déca dins'a nu mai potea fi a lui?

Elu inchise usi'a, si ea remanendu singura, cadiù intr'unu bratiariu si incepù a plange dorerosu.

Serman'a, numai acuma vediù, câtu de multu iubesce pe Emiliu; si totu-odata numai acuma aflà, câtu este ea de nefericita?!

Emiliu se departà, ducêndu in sinulu seu simburele nefericirii sale, desperatiunea.

Lumea si viéti'a, nu mai aveau pentru dinsulu nici o valóre...

Si totu-si, dorerea lui n'ar fi fostu atâtu de mare, de cumva ar fi potutu sê afle, câ Cornelia iubesce-lu séu ba?

Déca elu sciea, câ dins'a nu nutresce pentru dinsulu nici o simpathía, suferiá mai usioru, câ-ci celu pucinu nu-lu ingreuná dorerea, câ dins'a e nefericita.

Dar astu-felu dubietatea lu-neliniscea pana la nebunía; si neliniscea acést'a se mai mariá si prin cele dóue lacrime, ce dinsulu a diaritu inainte de miédia-di in ochii Corneliei.

Sub asemene impressiuni dororóse intrà dinsulu in casina, unde onorab. inteligintia locala chiar se apucá sê jóce unu „ferbl.“

V.

Totu satulu cunoscea acésta istoria de logodire, toti cugetau, câ si Emiliu scie de ea; pentru aceea dara nimene nu presupunea, câ dinsulu ar avé intentiune de a luá de socía pe Cornelia, si de aceea ei avura causa inte-

meiata a crede, câ dinsulu iubesce pe domnisiór'a Hajnalka.

Inse Emiliu nu erá din aceste parti. Elu a petrecutu copilarí'a sa in celalaltu capetu alu districtului, si astu-felu nu cunoscea mai de aprópe relatiunea intima a acestoru dóue familie, nici logodirea prunciloru acestora.

Pentru dinsulu comunicatiunea Corneliei fu o mare suprindere ... o suprindere atâtu de nimicitória, incâtu in momentulu primu alu comunicatiunii elu nici nu-si aduse a minte sê intrebe de numele fericitului mire.

Elu se departà cu promissiunea de a renunciá pentru totu-de-una la amorulu ei ; inse numai buzele-i pronunciau aceste cuvinte, ér anim'a nu le simtiea.

Amorulu lui ardinte nu potea sê se impace asié usioru cu situatiunea desastrósa !

Din contra, elu si propuse a cercá tóte mijlócele, a combate tóte pedecile, ca sê póta reesî victoriosu in amorulu seu.

Mai nainte de tóte dara intrebà de unu cunoscutu alu seu, câ cine e vorulu tinerului medicu, carele a séra se aflá in serat'a de la dómn'a Frundianu ?

Si dinsulu aflà cu mirare, câ acel'a e Au-

reliu Dulceanu, unu fostu conscolariu si bunu amicu alu seu.

Aureliu inca nu sosì a casa din Viena, unde facù doctoratulu in drepturi chiar in dîlele trecute, inse mama-sa buna lu-asceptá in tóta ór'a.

Pregatirile se si facura pentru primirea lui; si iubitóri'a-i mama totu-de-una lacrimá de bucuría, de câte ori numai si-aducea a minte, câ va poté revedé pe fiulu seu, si câ acest'a nu se va mai departá din giurulu ei, câ-ci deja — lauda Domnului! — dinsulu si-a finitu tóte studiile.

Aureliu apoi si sosì a casa, si bucurí'a devenì deplina.

Dinsulu erá unu june naltu, brunetu, cu espressiuni fine; avea o atitudine placuta, de si parea a fi nitielu cam esaltatu.

Elu vorbiá cu multa sciintia, dar cu focu, — si se iritá usioru.

Erá inca pré tineru!

In demanéti'a urmatória primulu omu care vinì sê-lu cerceteze, fu Emiliu Negreanu.

Bucurí'a revederii insufletî pe ambii, si dinsii se imbratîsiara ferbinte.

— E bine, tu siedi aice aprópe? — intrebà Aureliu de amiculu seu.

— Da, sum pretoru in cerculu acest'a.

— Me bucuru, câ vomu poté conventí a dese ori, câ-ci si eu me voiu asiediá aice.

— Pré bine, — dîse Emiliu. Dar acuma érta-me sê-ti gratulediu.

— La ce?

— La dóue eveniminte fericite in viéti'a ta.

— Si-acele?

— Antâiu la diplom'a de doctoru in drepturi, ce obtienusi in dîlele trecute spre glori'a nóstra natiunala.

— Multiamu.

— Si a dóu'a?

— La insoratiunea ta.

— Ah! Acést'a nu mai e noutate.

— Sciu, dar eu numai eri am audîtu-o.

— Ti-multiamescu si pentru ast'a.

— Am audîtu istori'a logodirii vóstre, si m'am bucuratu, câ vointi'a parintiésca va intruní prin legatura conjugala dóue anime cu calitâti atâtu de emininte.

— Oh! frate, in casulu acest'a vointi'a parintiésca e numai o intemplara eventuala, câ-ci eu...

— Si fara vointi'a loru ti-alegeai de socía totu pe domnisiór'a Cornelia.

— Asié este, scumpulu meu! Eu o iubescu cu totu foculu amorului meu. Asiu fi gata a sacrificá pentru dins'a tóte, chiar si viéti'a mea. Alt'a fericire pentru mine nu esiste decâtu cu ea.

— Asié dara fericirea ta e sigura, câ-ci ea va fi a ta, — dîse Emiliu.

— Asié credu si eu.

— Ce felu? Tu numai credi acést'a, si nu esti inca convinsu, câ dins'a va fi a ta?

— Nu.

— Cum asié?

— Ast'a nu atêrna numai de la mine.

— Dar cine sê se mai invoiésca, déca parintii nu numai aprobara, dar inca ei decisera acésta casatoría?

— Cine?

— Da, da, cine?

— Me miru de tine, câ nu me intielegi. Apoi persón'a aceea fara alu careia consimtiementu acésta casatoría nu se póte realisá. Domnisiór'a Cornelia.

— Ah!

— Câ-ci sê vedi, frate! Insedaru ne lo-

godira parintii nostri, eu totu-si n'asiu poté sê conducu la altariu pe acésta copila, de cumva totu-odata n'asiu fi convinsu pe deplinu, câ dins'a nu numai in urmarea vointiei parintiloru, ci din simtiementulu seu de amoru curatu me insotiesce in acelu locu, unde juramentulu léga dóue anime de olalta pentru totu-de-una.

Emiliu tacù, éra Aureliu continuà:

— Ce viétia ar fi aceea pentru mine, in care in tóte dîlele asiu aflá motive nóue si mai nóue, de a me convinge, câ socí'a mea numai fortiata de autoritatea parintiésca, a pronunciatu cuventulu „da?“ Fire-ar acést'a vr'o fericire? Au nu este mórtea preferibila unei asemene vieti?!

— Asié este, — aprobà Emiliu.

— Eu dara, — continuà Aureliu, — inainte de a face acestu pasiu mare in viéti'a mea, vreu a me convinge deplinu, déca fiinti'a — careia vreu sê-mi consacru viéti'a — me iubesce si dins'a séu ba?

— Si in casulu negativu?

— Voiu abdîce de fericire, si...

In acestu momentu intrà mam'a lui Aureliu, si dinsulu intrerupse conversatiunea in obiectulu acest'a.

Toti incepura a vorbí despre alte obiecte.

Peste o luna de dîle pe Aureliu lu-aflâmu la Corneli'a.

Ambele mame se preparau deja a serbá câtu de curendu cununí'a fiiloru; nici un'a nu mai visá de vr'o pedeca, si astu-felu numai diu'a nu se decise inca.

Aureliu inse, conformu resolutiunii sale comunicate si lui Emiliu, mai antâiu voì a se convinge de amorulu miresei sale, si numai dupa aceea s'o conduca la altariu.

Elu dara acuma se aflá la dins'a.

Candu dinsii remasera singuri, elu incepù:

— Scumpa Cornelia, permite-mi in ór'a acést'a sê-ti facu o intrebare importanta!

Cornelia tresarì la audiulu acestei voci solemne, éra Aureliu continuà:

— Dar te rogu a-mĭ respunde cu tóta sinceritatea, câ-ci de la respunsulu dtale atêrna fericirea séu neforicirea nóstra.

Elu tacù, ficsandu-si ochii cu incor-

dare spre fati'a ei, care devenì palida ca mórtea.

Apoi ea dîse:

— Ti-promitu, câ voiu respunde, precum mi-va spune consciinti'a mea curata.

— E bine, — incepù Aureliu, — parintii nostri ne logodira inca in fragedele nóstre tineretie, si noi amendoi crescuramu cu acea decisiune a loru in anim'a nóstra, câ la timpulu seu vomu realisá dorinti'a ferbinte a loru.

„Anii sborara, timpulu trecù, si éta noi acuma ne aflâmu in ajunulu realisârii.

„Nu peste multu binecuventarea bisericei va avé sê intarésca logatur'a nóstra pe viétia.

„Inainte de a cere inse acésta binecuventare, eu — in interesulu nostru alu amendurora — dorescu sê aflu cu positivitate esistinti'a unui atribuitu mai principalu pentru fericirea nóstra conjugala.

Elu tacù de nou. Lu-cuprinse o temere, care lu-oprì a vorbí câte-va secunde.

Corneli'a tacea asemene, si vediendu la ce tîntesce dinsulu cu intrebare sa, ea tremurá de urmâri.

Aureliu intrerupse de nou tacerea.

— Eu sum convinsu, scumpa Cornelia, câ parintii nostri, de cumva dinsii aru traí, numai in casulu acel'a aru sustiené si acuma dorinti'a loru pentru uniunea nóstra, déca aru vedé câ noi ne iubimu sinceru, si fara nici unu altu interesu secundariu.

— Asié e, — siopti Cornelia.

— Eu, — continuà Aureliu, — sum convinsu, câ déca dinsii aru esperiá, câ noi nu pastrâmu in sinulu nostru amoru reciprocu, ma dóra nici simpathía: din iubire parintiésca aru desface logodirea loru isvorita totu din acestu simtiementu, si nici decâtu nu aru pretinde de la noi, ca sê sacrificâmu viéti'a si fericirea nóstra prin realisarea unei uniuni, care li-ar promite unu víitoriu atâtu de grozavu.

— Ah! — suspinà Corneli'a.

— E bine, eu dara nu credu a comite vr'unu pecatu in contra umbrei repausatiloru nostri, déca numai in acelu casu voiu esecutá vointi'a loru, de cumva voiu vedé, câ víitoriulu ni va suride cu fericire.

Corneli'a mai câ lesînà.

— Te rogu dara, scumpa Cornelia, respunde-mi cu man'a pe anim'a ta, precum ti-

spune consciinti'a ta nefatiarita! Spune-mi iubesci-me si tu cu acel'a-si focu cu care te iubescu si eu?! Spune-mi acést'a, câ-ci fara amorulu teu nici odata nu voiu dá consimtiementulu meu la casatorí'a nóstra.

Se facù unu momentu de tacere, din cele mai solemne si mai sante.

Amendoi se aflau sub impressiunea unei supreme torture spirituale.

In urma Cornelia dîse cu tonu vibratoriu:

— Eu me supunu cu ascultare vointiei parintiloru nostri . . .

— Dar eu nu voiescu acést'a, — reflectà Aureliu, — eu dorescu sê te supuni numai vointiei proprie.

— Vointi'a parintiloru este si a mea.

— Asié dara . . .

— Te stimezu. . . .

La acestu cuventu Aureliu se scolà. Mintea lui fu luminata ca de unu fulgeru. Cornelia nu cutezà a pronunciá cuventulu „te iubescu.“ Ea numai lu-stimá, — dar nu-lu iubiá.

— Ti-multiamescu pentru acésta sinceritate! — i dîse elu, — apoi i sarutà man'a si esî ca scosu din minte.

Dar pe strada pe cine intelnì?

Pe amiculu seu Emiliu Negreanu, carele de candu Cornelia i descoperì istori'a logodirii sale, nu mai avea stare, ci totu amblá, câ dóra totu-si va isbutí a fi fericitu si dinsulu.

Si dinsulu acuma sperá.

Cum sê nu?

Aureliu i declarà, câ dinsulu numai in acelu casu va voí sê esecute vointi'a parintiloru, de cumva se va convinge pe deplinu, câ dins'a nutresce pentru dinsulu unu amoru adeveratu.

Si-apoi Emiliu asié credea, câ Cornelia nu iubesce pe Aureliu, — ma elu cutezá a presupune, câ dins'a lu-iubesce chiar pe elu.

Acele dóue lacrime din ochii ei, lu-autorisau a presupune asié ce-va! . . .

Elu salutà cu afabilitate pe posomoritulu Aureliu, si luandu-lu de bratiu, mersera mai departe, si nu peste multu sosira la ospetaría.

E bine, frate Aurelie, — i dîse elu, intrandu ambii in odaia, — de ce esti atâtu de tristu?

— Afla, amice, pe scurtu, câ eu sum in

starea aceluia in alu carui sinu viéti'a se lupta cu mórtea.

— Nu te intielegu.

— Víu de la Corneli'a . . .

— Si-apoi?

— Am avutu nefericirea sê me convingu, câ anim'a dinsei e straina pentru mine.

Emiliu tresarì. In anim'a lui se ivì o schintéua a fericirii dulci.

— Ea nu me iubesce, — adause Aureliu.

— Numai ti-se pare, — lu-mangaià Emiliu.

— Ba, — reflectà Aureliu, — in adeveru e asié. Sum convinsu pe deplinu.

Apoi elu enarà din cuventu in cuventu convorbirea lui cu Corneli'a, si terminandu esclamà:

— Acuma nu mai am pentru ce sê traiescu!

— Pentru a-ti creá unu víitoriu fericitu, — observà Emiliu impressiunatu.

— Dar potu eu sê aspiru la vr'o fericire, déca mi-lipsesce chiar simburele fericirii, speranti'a?

— Dar pentru ce desperi? Au nu esti tu

inca tineru, cu frumóse calitâti intelectuale, si bogatu? Am nu se va maritá dupa tine ori care féta?

— Dar mie nici un'a nu-mi trebue afara de Cornelia. Si dins'a nu me vré. Ea iubesce dóra pe altulu.

Acésta presupunere a lui Aureliu luminà de nou internulu lui Emiliu cu schintéu'a bucuriei. Apoi dîse:

— Asié mi-se pare si mie! Dar ast'a sê nu te...

— De unde deduci acésta presupunere a ta? — lu-intrerupse Aureliu numai decâtu.

Emiliu numai acuma observà ce cuvinte ponderóse scapà elu din gura! Rapedea iritatiune a lui Aureliu lu-facù confusu, incâtu nu sciea ce sê respunda, cum sê spuna caus'a parerii sale despre amorulu Corneliei?

Aureliu inse lu-intrebà de nou:

— De unde scii tu, câ Cornelia iubesce pe altulu?

Emiliu cugetà, câ va fi mai bine, déca va spune adeverulu, deci elu dîse:

— Frate, fii cu sange rece!

— E bine, asié sum, — respunse acel'a tremurandu de mania.

— Eu iubescu pe Cornelia.

— Ah! misielule, — esclamà Aureliu cu furia, — tu esti dara caus'a nefericirii mele!

— Asculta-me, frate, si nu me atacá asié pe nedreptu! Eu nu sum vinovatu!

— Lasiule ce esti! Tu ai sedusu-o, si acuma n'ai curagiulu a-ti marturí pecatulu, — strigà Aureliu furiosu.

— Dar asculta-me sê-ti povestescu!

— Nu vreu sê te ascultu. Vediu, câ esti unu misielu si lasiu. Ie pistolulu acest'a, puunete colo 'n cotulu odâii! Unulu din noi trebue sê móra numai decâtu.

— Dar frate . . .

— Taci! — strigà Aureliu intr'unu tonu grozavu. Impuscatur'a prima e a ta!

Ambii se pusera la loculu loru, si Emiliu aredicà pistolulu sê-lu descarce.

— Stai! — strigà de odata Aureliu. Recunoscu, câ intru adeveru tu nu esti de vina. Ti-ceru dara scuse pentru insult'a ce ti-am facutu. Déca dins'a m'ar fi iubitu n'ar fi acceptatu amorulu teu. Tu nu esti de vina, ci numai dins'a!

— Nu o acusá, iubite frate, pe ne-

dreptu! Dins'a e mai nevinovata si decâtu mine!

— E bine povestesce-mi dara istori'a amorului teu, ca in fine sê intielegu si eu enigm'a acést'a!

Ambii ocupara locu pe unu divanu, si aprindiendu tîgari, Emiliu enarà lui Aureliu, cum s'a cunoscutu cu Cornelia, si cum s'a desvoltatu amorulu seu, cum elu n'a sciutu nimica despre logodirea ei cu Aureliu, cum o petî apoi, ce i respunse ea? si nu uità a accentuá, câ dins'a cu ocasiunea respunsului datu versà dóue lacrime, — din cari elu concluse, câ dins'a lu-iubesce.

— Ti-multiamescu, frate, pentru acésta sinceritate, — dîse Aureliu ascultandu-lu pana 'n fine cu cea mai incordata atentiune, si stringêndu-i man'a cu afectiune, — se vede, câ tu esti unu adeveratu bunu amicu alu meu!

— Mi-am implinitu numai detori'a, si-acuma me simtiescu usioratu de totu.

— E bine, amice, acuma eu urmezu a-mi face detori'a. Eu la rondulu meu dara ti-promitu, câ voiu impliní-o. Tu vei fi fericitu!

Apoi elu si-luà palarí'a, si stringêndu man'a lui Emiliu se departà.

Emiliu remase singuru, far' a scí cum sê intielégа cuvintele lui Aureliu: „Tu vei fi fericitu!"

In demanéti'a urmatória apoi Cornelia primì acésta epistola:

„Onorabila domnisióra!

„Dta simtiesci pentru mine numai stima, dara iubesci pe altulu.

„In amorulu dtale dara eu sum — o pedeca.

„Eu inse te iubescu, te adoru, si vreu sê te facu fericita chiar si cu pretiulu vietii mele.

„Me retragu si ti-dau voia sê poti dá man'a-ti acelui june pentru care ti-bate anim'a.

„Pe candu vei cetí aceste sîre, eu nu voiu mai fi intre cei vii. Unu glontiu va stinge firulu vietii mele, care pana in ultimele mominte a nutritu pentru dta unu amoru sinceru si eternu.

„Fíi fericita , — si uita suvenirea mea!

Aureliu.“

Scrisórea cadiù din manile Corneliei, si ea lesînà ca lovita de fulgeru.

VI.

In câte-va minute apoi in satulu N. se latî scirea infricosiata , câ junele Aureliu Dulceanu s'a impuscatu intr'o odaia a ospetaríei.

Dinsulu adeca nu voì a mai marí cumplit'a dorere a mamei sale si prin aceea ca sê se impusee a casa, deci esecutà acestu planu nebunu in ospetarí'a din satulu vecinu.

Respandindu-se acésta scire infioratória, satulu intregu alergà numai decâtu la fati'a locului spre a se convinge despre tristulu adeveru.

Dorere, scirea erá atutentica.

Amiculu sinucisului, pretorulu Emiliu Negreanu, ca persóna oficiala, avù trist'a detorintia a constatá dinsulu faptulu sangerosu.

Glontiulu neinduratu i nimerì chiar anim'a.

Si cum astu-felu toti se uitau la cadavrulu nefericitului, toti incepeau a presupune felu de felu de cause, cari produsera acéstа sinucidere, inse nimene nu sciù sê afle adeverat'a causa.

Numai unulu se credea a sci acést'a, pretorulu Emiliu Negreanu, inse nici elu n'avù curagiulu a si-o marturí, câ-ci se temea de acusarea consciintiei sale.

— Aureliu s'a sinucisu din caus'a mea, — se acusá elu, — pentru câ am cuceritu anim'a Corneliei; dar — Domnedieu vede sufletulu meu — câ eu n'am sciutu de logodirea loru. Eu sum nevinovatu! — se mangaià dinsulu in fine.

Cadavrulu fu transportatu la cas'a mamei nefericitului, unde apoi in diu'a urmatória se tienura dóue ingropatiuni, a fiului si a mamei sale, care aflandu de acésta catastrofa sfasìatória de anima cadiù lesînata si morì la momentu.

A une ori si mórtea este o mare fericire!

Dupa cele dóue cosciuguri mergeau in doliu nefericit'a veduva Frundianu, cu fiic'a

sa Cornelia, intimulu amicu Emiliu, tóta inteliginti'a si unu publicu numerosu.

In totu cortegiulu funebralu n'a fostu nimene, care sê nu simte dorere, a carui anima sê nu palpite de o compatimire profunda, si a carui ochi sê nu innóte in lacrime de gele.

Par' câ toti compuneau o singura familia gelitória.

Preotulu rostì ultimele cuvinte de rogatiune, apoi toti aruncara câte unu pumnu de tierina pe cosciuguri, si in urma incetara tóte, si toti se departara catra casa cu suspine in sinu si cu lacrime in ochi . . .

Mam'a si fiulu, langa olalta, remanendu pentru totu-de-una dimpreuna, dormiau deja somnulu eternu. . . .

Corneli'a, rentorcêndu-se la mama-sa, se culcà in patu si siese luni de dîle nu se mai scolà de acolo.

Atunce la svatulu medicului dimpreuna cu mama-sa intreprinse o caletoría prin Itali'a pentru restaurarea sanetâtii sale.

Emiliu redicà o cruce monumentala la mormentulu amicului seu, si mai in fia-care

septemana viniá sê ingenunchie la ea si sê verse lacrime pentru sufletulu lui.

Peste doi ani Corneli'a se rentórse cu mama-sa, corporalminte vindecata, dar cu sufletulu morbosu.

Vechi'a socíetate nu se mai potù reconstituí. Dintre amicele ei, numai fiic'a notariului nu se marità inca. Fetele parocului devenira socíele a doi notari comunali, ér domnisiór'a Hajnalka se marità dupa unu jurassoru comitatensu.

Inse nici vechi'a vioiciune a Corneliei nu se mai conservà; ci acésta se substituì prin o melancolía trista.

Indesiertu biét'a mama se nisuiá a o mangaiá, si a-i causá vr'o bucuría, ea remase indiferinte la tóte.

Nimica nu o mai interesá.

Numai unu cugetu o preocupá diu'a si nóptea. Acestu cugetu i rapiá liniscea si pacea sufletului; o torturá pana la nebunía. — Acestu cugetu erá, câ Aureliu a moritu pentru ea.

Consciinti'a-i erá atacata.

— Elu a moritu pentru mine! — si-dîcea dins'a in noptile insomniului, — e bine si eu trebue sê fíu démna de dinsulu!

Si acésta idea o liniscea in câtu-va.

Intr'o socíetate ea convenì cu Emiliu. La vederea lui ea tresarì. Unu simtiementu deja mortu se redesceptà in internulu ei, amorulu.

Dar acestu amoru erá insocitu de nesce suveniri atâtu de triste, incâtu dins'a dupa prim'a emotiune incepù a tremurá de frica.

Emiliu inca se stramutà multu. Nu mai erá dinsulu acelu june vialu, de care lu-cunoscuramu la inceputulu naratiunii nóstre; spiritulu lui usioru devenì melancolicu si pré seriosu, par' c'a imbetranitu cu vr'o diece ani.

La revederea Corneliei elu simtî vibrandu cea mai delicata córda a animei sale. De odata par' câ intinerì. Intunereculu, ce acoperì pan'acuma internulu seu, disparù, ivindu-se intr'insulu radiele sperantiei.

Incepù cu dins'a o conversatiune. Ea luprimì afabilu, inse fara a-i dá vr'unu indemnu la renoirea vechiloru relatiuni. Emiliu vediendu acést'a, avù delicateti'a a nu rempros-

petá nici un'a din suvenirile trecutului, ca nu cumva sê sfasîe vr'o rana abié vindecata.

Cu tóte aceste inse elu nu desperà, ci asceptà cu paciintia desvoltarea naturala a simtieminteloru Corneliei. Timpulu e mediculu celu mai bunu, — si-dîcea elu, — acel'a va vindecá incetisioru si suferintiele ei!

Trecura luni, Emiliu incepù sê amble de nou la Cornelia, unde fu primitu bine, mai alesu din partea mamei, si lui i se parù, câ timpulu intru adeveru pruduce resultatulu doritu, câ-ci Corneli'a câte odata parea mai vesela si mai bine dispusa.

Intr'o dî apoi aflandu-se singura cu Cornelia, gasì cu cale a-i adresá aceste cuvinte:

— Domnisióra! Permite-mi a-ti adresá éra-si o rogare!

— Placa, domnule!

— A trecutu trei ani, de candu mi-luai cutezanti'a a-mi cere man'a dtale. Atunce la respunsulu ce binevoisi a-mi dá, ti-am promisu, câ me voiu retrage din giurulu dtale, si voiu cede locu altui mai fericitu decâtu mine. E bine, domnisióra, eu vinu a-ti descoperí, câ atunce buzele mele vorbira fara autorisa-

tiunea animei. Nu, eu n'am incetatu a fi totu in giurulu dtale, ca celu pucinu sê fíu martorulu fericirii ce-ti surìdea, déca sórtea fatala nu mi-a permisu sê fíu si eu partasiu la acea fericire. M'am retrasu, inse n'am incetatu a te iubí; ma amorulu meu crescea cu atâtu mai multu, cu câtu si pedec'a deviniá mai mare. Asta-di acea pedeca nu mai esiste. Sórtea cruda a derimatu intr'unu modu fórte cumplitu decisiunea parintiloru. Scumpulu meu amicu Aureliu zace in mormantu. Amorulu meu de atunce si acuma traiesce numai pentru dta. Permite-mi dara, domnisióra, sê te rogu, sê aruncâmu velulu uitârii a supra suferintieloru trecutului, — si sê incununâmu cu fericire conjugala restulu vietii nóstre!

La ultimele cuvinte vócea lui devenì tremuratória, si ne mai potendu graì nici unu cuventu, asceptà respunsulu Corneliei.

Dins'a, palida ce erá, acuma devenì si mai palida, — si dupa o scurta pausa dîse cu vóce solemna:

— Domnule! Ceea ce n'am potutu atunce, éta vinu sê-ti spunu acuma. Eu te iubescu!...

Emiliu in estasulu bucuríei rapede sarì

la ea, voindu a-i sarutá man'a. Ea inse o retrase continuandu:

— Dar precum atunce, asié si acuma, intre noi se afla unu abisu, care impedeca realisarea fericirii nóstre.

— Unu abisu!

— Acestu abisu atunce fu Aureliu, ér acuma e mórtea lui.

— Mórtea lui? — gangavì Emiliu.

— Da. Elu a moritu pentru mine, pentru fericirea mea. Dar eu nu potu sê rescumperu fericirea mea p'unu pretiu atâtu de scumpu. In sórele bucuríei mele asiu vedé sclipindu infricosiatu totu numai sangele lui rosiu; in noptile veselíei mele mi-ar aparé totu-deuna o figura négra, figur'a lui, care ar vení sê-mi sioptésca necontenitu: „Eu am sacrificatu anim'a mea pentru tine, pentru fericirea ce o gusti acuma!" Si aceste vederi, aceste cuvinte infioratórie mi-aru nimicí tóta fericirea, mi-aru intristá dîlele si noptile, m'aru nebuní.

Emiliu palì ca paretele, si o ascultá in tacere, far' a fi capabilu de a poté rostí unu cuventu.

Cornelia incheià:

— Vedi dara, domnule, câ din nefericire

eu nici acuma nu potu sê primescu propunerea de casatoría ce mi-faci. Aureliu si-a frantu pentru mine anim'a, e bine la rondulu meu eu inca trebue sê facu asié, déca vreu sê fíu démna de umbr'a lui.

— Inse . . . voì sê observe Emiliu nimicitu.

Dar Corneli'a lu-intrerupse.

— Nu l'am iubitu pana ce a traitu, dar acuma dupa mórtea lui eŭ adoru tierin'a sa! Voiu sê inchinu restulu vietii mele acestui mormentu, carele in víitoriu are sê fía altariulu meu, unde voiu indreptá rogatiuni ferbinti catra Domnedieu pentru etern'a pace sufletésca a repausatului!

Emiliu si-ficsà ochii in pamentu, ca celu ce vede nimicindu-se intr'unu momentu tóta fericirea vietii sale.

Cornelia continuà in tonu vibratoriu:

— Elu si-a stinsu viéti'a pentru fericirea mea, eu voiu stinge fericirea mea pentru viéti'a lui: *anima pentru anima!*

— Domnisióra, — dîse Emiliu cu vóce solemna, — mai multu stimezu inalt'a pietate a dtale, decâtu sê-mi permitu a ti-o combate. Eu me voiu retrage dara acuma pentru totu-

de-una, rogandu-me lui Domnedieu sê-ti deie taría sufletésca a suportá plagile vietii!

Apoi elu si-luà remasu bunu, se departà cu anima sfasîata de dorere, si mai multu apoi nu conturbà liniscea Corneliei nefericite

* * *

Trecura doi ani.

Langa mormentulu lui Aureliu si a mamei sale se mai aredicà si alu treile, alu — Corneliei, care la dorinti'a sa — dupa o bóla lunga si vescedîtória — fu inmormentata aice.

Mam'a Corneliei si Emiliu remasera in viétia, dóra numai ca sê fía cine sê acopere cu cunune cele trei morminte, si sê verse lacrime ferbinti langa ele.

Sermanulu Emiliu! In satulu N. nu maĭ avea nici o suvenire dulce, decâtu scól'a nóua.

Cea vechia fu ruinata, si — in urmarea staruintieloru luì — locuitorii edificara o frumósa scóla de pétra.

Amoru si ambitiune.

I.

In orasiulu Luncesci erá mare sgomotu. Pe strade nu intelniai, decâtu trasure cari viniau din satele din giuru, aducêndu preoti, notari si alti inteligenti; in ospetaríi nu vedeai decâtu fetie rosîe, ómeni bine ingrasiati, pe scurtu individi de la sate; ori incatrau te intorceai, in tóte partile zariai câte unu cunoscutu, câte unu amicu, care nu erá din acestu orasiu.

Va dîca aice de siguru se tienea vr'o adunare.

Asié este. Luncesci e capital'a unui districtu, si inteliginti'a romanésça erá conchiamata aice la o conferintia in caus'a alegeriloru de deputati.

Acést'a fu prima conferintia romanésca, ce s'a tienutu in districtulu acest'a; — deci

nu ne potemu mirá, câ s'a adunatu unu publicu atâtu de numerosu, — la a dóu'a conferintia de siguru nu s'aru fi adunatu atâtu de multi. Noi Romanii incepemu tóte intreprinderile nóstre cu focu mare, apoi lasâmu cestiunea balta, si nici la adunâri nu ne mai ducemu.

E bine, entusiasmulu inteligintiei erá mare. Acuma ea avù pentru prima-óra ocasiune a pune basa solida la vîitoriulu natiunalu alu acelui districtu. Cerculariulu convocatoriu dara nu resunà in desiertu, ci se adunara o multîme de barbati din tóte partile districtului.

Bucuri'a erá generala.

Conferinti'a se deschise inainte miédia-di la 10 óre. Convocatoriulu fu aclamatu de presiedinte, si desbaterile se incepura. La ordinea dîlei fu alegerea deputatiloru.

Mai antâiu se scolà unu medicu tineru, si luandu cuventulu, tienù o vorbire strasnica, propunendu ca Romanii in tóte cercurile electorale sê candideze si ei deputati romani.

Acésta propunere intrerupta in multe locuri de aclamatiuni entusiastice, fu primita —

la recomandatiunea unui protopopu — indata si in unanimitate.

Apoi venì rondulu la statorirea programei politice. Nici a supra acesteia nu durà multu discussiunea. Se primì indata, in unanimitate si cu entusiasmu, cea mai radicala programa natiunala.

In fine apoi se alesera persónele, cari voru avé a se candidá de deputati la viitóriele alegeri, — si cu aceste — terminandu-se agendele — toti membrii conferintiei se intrunira la unu banchetu datu de inteligintí'a locala in otelulu celu de frunte, unde apoi se inchinara multe toaste pentru fericirea si viitoriulu natiunii.

Insufletîrea erá atâtu de mare, incâtu unulu dintre cei presinti a datu — tîganiloru o suta de florini pentru o hora romanésca.

Terminandu-se apoi si banchetulu, toti se rentórsera catra casa cu acea linisce interna, câ ei si-au implinitu detorí'a, — si cu acea convingere dulce, câ dinsii facura deja pasiulu supremu pentru salvarea natiunala.

Celelalte apoi voru urmá de sine...

Dimpreuna cu dinsii sê parasimu si noi orasiulu Luncesci, unde intre unguri se si respandì scirea, câ Romanii vreu sê faca Da-

co-Romanía, — si sê ne intórcemu cu unulu dintre membrii acestei conferintie la sate!

Persón'a care ni-o alegemu e agerulu oratoru alu conferintiei, tinerulu medicu, care propuse a se candidá deputati romani in tóte cercurile electorale.

Dinsulu locuiá in departare de trei óre de capital'a districtului, intr'unu satu situatu pe o vale romantic la parintele seu, carele erá preotu acolo.

Incependu inca nu de multu pracs'a medicala, dinsulu nu erá inca insoratu, dar — precum spunea faim'a — se aflá chiar in stadiulu de a se inrolá câtu de curendu sub flamur'a lui Hymen.

Si faim'a de asta-data avea dreptu. Tinerulu medicu si de buna reputatiune, Cesaru Ulpianu — acest'a erá numele lui — erá incatusiatu cu lantiurile de rose ale amorului; elu iubiá o fiintia dragalasia si incantatória.

Acést'a erá fiic'a notariului localu.

Georgiu Trandafiru, notariulu comunei Albesci — unde se incépe naratiunea nóstra — erá unu omu de buna reputatiune in districtu. Dinsulu a portatu mai multe oficie, a fostu si pretoru, a lucratu si ca advocatu, in urma apoi se retrase in acestu satu, unde avea

mai multe posessiuni de pamentu, ca astu-felu traindu mai usioru, sê le póta cultivá.

Elu avea numai o féta, Veturia , pe care dimpreuna cu soci'a sa o iubiá cu totu foculu unui parinte bunu. Fiic'a loru li erá desfetarea cea mai mare, unic'a bucuría si sperantia in viitoriu. Dinsii dara nu crutiara nici spese nici ostenele, ca Veturi'a loru sê poséda cea mai perfecta cultura moderna.

Inzestrata cu unu pré frumosu talentu intelectualu, Veturia Trandafiru a corespunsu pe deplinu asceptâriloru parintiloru sei, si dupa unu studiu in decursu de câti-va ani devenì un'a dintre cele mai culte dame tinere ale districtului.

Dar cultur'a erá numai o parte a calitâtiloru frumóse ce dins'a posedea. Acésta se mai completá, séu mai bine a dîce, se incoroná prin frumseti'a-i admirabila.

In siepte comitate féta ca ea nu se mai aflá, câ-ci erá frumósa ca visulu junelui inamoratu, dulce ca sarutare prima, si placuta ca radiele de primavéra.

Candu te uitai la ea, ti parea câ vedi infatîsiandu-ti in realitate idealulu creatu in noptile fantasíei, câ-ci erá mai poetica decâtu madon'a lui Rafaelu, mai majestósa decâtu

amorulu unei copile de cinci-spre-diece ani, si mai sublima decâtu inspiratiunea divina.

Candu te uitai la mersulu ei, ti-parea, câ vedi leganatulu unei flori, — candu audieai vócea ei, ti-parea, câ te incanta unu choru de serafimi, — si candu ti-straluciá surisulu ei, ti-parea, câ ceriulu ti-s'a deschisu.

Tali'a-i erá ca bradulu, peru-i ca penele corbului, ochii-i ca dóue stele negre, guriti'a-i ca o cirésa despicata, manile-i ca doi crini dalbi, — o frumsetia completa, in care nici o particea nu stricá admirabil'a armonía a intregului.

Déca la aceste vomu mai adauge, câ ea — abié trecuta de siepte-spre-diece ani — se aflá in etatea cea mai bogata in gratii, vomu completá in câtu-va debil'a fotografía ce facuramu domnisiórei Veturia Trandafiru.

June de cultura nalta, Cesaru Ulpianu nu potù a necunósce aceste calitâti emininte, nu potù a remané neatinsu de farmeculu loru. Dupa terminarea studieloru sale, abié se rentórse la cas'a parintiésca, spre a se asiediá definitivu in comun'a Albesci, — elu revediù si pe Veturia, pe care n'o vediuse de

siepte ani, si impressiunea ce dins'a facù a supra lui i produse o revolutiune in anima.

Candu o vediù pentru ultima óra, ea erá o copilitia abié de diece ani, nedesvoltata inca nici corporalminte nici spiritualminte; o fiintia frageda, cu care toti ómenii numai glumescu, si nimene n'o obosesce cu vorbe serióse; acuma inse o aflà in deplin'a pompa a frumsetiei sale intelectuale si fisice, ascultandu compliminte de admiratiune din tóte partile, si domnindu a supra toturora ca o regina adorata.

In scurtu timpu Cesaru se inrolà si elu sub stégulu adoratoriloru ei, si fu mai norocosu decâtu toti ceialalti rivali ai sei. Veturia nu siovaì multu a-lu preferí toturora, câ-ci ea lu-iubiá.

Parintii loru observara cu multa bucuría desvoltandu-se acestu amoru, câ-ci prin casatorí'a prunciloru ambele parti se considerau pré satisfacute in aspiratiunile loru.

In privinti'a acestei uniuni conjugale nici nu se mai indoiá nimene. Realisarea ei erá numai cestiune de timpu. Cununí'a inca nu se defipse, dar pregatirile deja se faceau.

In asié stadiu se aflá amorulu lui Cesaru pe timpulu de unde apucaramu firulu narationii presinte.

Sosindu a casa de la conferinti'a din Luncesci, elu numai decâtu grabì la Veturia. Acolo deja se aflá o socíetate mare. Membrii din satele invecinate ale conferintiei erau adunati toti la parintele Veturiei, cunoscutu de toti ca unu mare natiunalistu. Aice dinsii compuneau planulu de actiune in acestu cercu electoralu, fiindu intre ei si candidatulu loru, avocatulu Alesandru Negrila.

Cesaru Ulpianu avea mai multa poporalitate in cercu, inse dinsulu nu primì candidatur'a din caus'a oficiului seu de medicu, care nu-i permite a absentá de la postulu seu. Elu dara recomandà pe amiculu seu Negrila, promitiendu totu odata totu sucursulu seu, si astu-felu reesîrea acestuia erá ca sigura, cu tóte câ avea sê se lupte in contra unui conte magiaru.

Pana ce barbatii se ocupau cu politic'a, si se cufundura in labirinturile acesteia, Cesaru esî in gradina, unde gasì pe Veturia chiar cetindu „Famili'a."

La vederea lui ea surise dulce, si scolandu-se in picióre lu-salutà cu afectiune.

— Am grabitu sê víu a te vedé, — i dîse Cesaru sarutandu-i man'a.

— Te-am asceptatu, — respunse ea.

— E bine, cum ai petrecutu timpulu de candu nu ne-amu vediutu?

— Reu, pentru câ nu erai a casa.

— Dar absinti'a mea n'a duratu multu, numai o dî si jumetate.

— Dar acestu intervalu fu unu secolu pentru mine.

— Ti-multiamescu pentru aceste cuvinte.

— Dar am si plansu!

— Ah!

— Am avutu unu visu infricosiatu.

— Nu te teme de visuri!

— Dar asculta-me sê ti-lu povestescu!

— Te ascultu!

— Am visatu, câ eram fórte morbósa, — dar nu corpulu me doriá, ci sufletulu. Ból'a mea devenì totu mai periculósa, incâtu ajunse in stadiulu in care eu paream a nu mai sci nimica de mine.

— Infioratoriu!

— Parintii mei gelitori plangeau la patulu doreriloru mele, si eu — incapabila de a

poté rostí vr'unu singurelu cuventu — audiam totu-si plansulu loru. Scieam tóte ce se intemplau in giuru de mine; nu-mi poteam deschide ochii, dar ochii mei spirituali vedeau tóte câte se petreceau in odaia. Vedeam si pe parintii mei, si plansulu loru desperatu mi-sfasîà anim'a.

— Oh! ce tortura suferisi, scump'a mea!

— Trei medici renumiti fure chiamati a-mi ajutorá. Ei se consultara langa patulu meu, si eu i audîi dîcêndu, câ n'au nici o sperantia pentru rensanetosiarea mea.

— Si eu nu eram intre ei?

— Nu. Te aflai in departare.

— Nu se póte.

— Asié visai.

— Dar visurile mintiescu.

— E bine, asculta mai departe visulu meu! Medicii se departara cu convingerea, câ míe nu mi se mai póte ajutá, câ eu de siguru voiu morí. Intr'aceea eu paream din ce in ce mai debila. S'apropiá momentulu, in care aveam sê-mi respiru sufletulu. Parintii mei aprinsera dóue lumine de céra, si tienendu câte un'a in mana ingenunchiara langa patulu

meu, rostindu rogatiuni ferbinti catra tronulu a totu-potintelui Domnedieu.

— Oh! draga, nu mai continuá, câ-ci naratiunea ta mi-scóte lacrime din ochi, — esclamà Cesaru sub impressiunea unei mari doreri.

— Dar nu uitá, câ acest'a e numai visu! Eu dara am moritu, si in scurtu timpu fui ascernuta in cosciugu. Ce scena trista fu acést'a! Eu zaceam acoperita cu lintiolulu de mórte, in giuru de mine ardeau luminele de céra, si in odaia domniá linisce mormentala. Multîme de ómeni, barbati si femei, venira a me vedé pentru ultima-óra, si a me compatimí. Ochii mei erau inchisi, dar totu-si vedeam tóte; eram mórta, si eu totu-si audieam plansetele loru.

— Oh! scump'a mea...

— Asié zacui dóue dîle. A treia dî apoi venira preotii sê me ingrópe. Erau siese insi, imbracati in doliu. Audîi cantarea loru gelnica, vediui pe parintii mei inmarmuriti in genunchi si in tacere, câ-ci cumplit'a dorere li-a secatu lacrimele in ochi, — zarí poporulu din satu, cum plangea si elu.

— Dar pe mine?

— Indesiertu me uitam in tóte partile cu

ochii mei spirituali, nu te vedeam. Tu erai dusu departe, mi-parea câ m'ai uitatu de totu...

— Dar scii câ visulu teu insulta amorulu meu, — observà Cesaru.

— Nu te superá! A fostu numai visu. Si-apoi in visu vedemu multe...

— Imposibilitâti, — intregì Cesaru.

— Asié e, — aprobà Veturia.

Apoi ea continuà:

— In fine preotulu celebrante me binecuventà. Parintii mei cadiura spre mine, sê me sarute mai pe urma in viéti'a acésta. Simtieam caldur'a respiratiunii loru, simtieam foculu sarutârii loru, simtieam ferbintiél'a lacrimeloru loru ce se versau pe fati'a mea palida. Voiam sê me scolu, sê-i imbratîsiezu, sê li spunu câ n'am moritu; dar bratiele si buzele mele par' câ erau mórte, nu le poteam miscá. Intr'aceste parintii mei si-tieneau capetele plecate totu spre mine, si plangeau sfasîatoriu. Mam'a mea lesînà, si cei din apropiare o dusera in odai'a vecina, — éra tat'a remase langa cosciugu totu stergêndu-si lacrimele.

— Ce visu cumplitu!

— Apoi pusera spre mine acoperitoriulu

cosciugului, si incepura a bate cuie intr'insulu. Ah ce sunetu infioratoriu fu acest'a! Miparea, câ fía-care cuiu se bate de a dreptulu in anim'a mea.

Emotiunata de naratiunea sa, Veturia se oprì pe câte-va secunde, apoi continuà:

— Dupa ceremoni'a indatinata, conductulu pornì. Inainte merse o féta fecióra, imbracata in albu, ducêndu crucea. Dupa ea urmara dóue-dieci si patru de fete mici, tóte in albu, apoi copíii ministranti, apoi preotii, — dupa acestia urmam eu in cosciugulu dusu de siese fecióre in haine albe, — dupa noi viniá parintele meu si publiculu adunatu.

— Dar eu?

— Ah! tu nu erai acolo, si ast'a erá dorerea mea cea mai mare ... In fine sosiramu in cimitiru. Cosciugulu fu asiediatu la marginea mormentului, si dupa o scurta rogatiune a preotiloru, lu-lasara josu in mormentu. Limb'a omenésca e incapabila ca sê-ti potu descríe infricosiat'a mea spaima din momintele candu simtieam, câ me lasa in josu, spre a me ingropá pentru totu-de-una. Voiam sê strigu, sê sfarmu cosciugulu, dar n'aveam potere. Eram mórta. Audieam cum cei de a su-

pra, din giurulu mormentului, dîceau incetu: „Fía-i tierin'a usióra!" Simtieam cum fíacare aruncá spre mine tierina, apoi pamentulu totu se inmultî a supra mea, mormentulu fu aredicatu, clopotele incetara, publiculu se imprascià, si eu par' câ lesînai.

Cesaru statea in tacere impressiunatu de naratiunea acestui visu infioratoriu.

Veturi'a incheià:

— In somnulu meu de nebunía de odata audîi, câ nesce pasi s'apropia de mormentulu meu. Simtîi câ cine-va ingenunchià la crucea mormentului, si numai decâtu audîi o vóce trista, care mi-sioptea: „Scumpa Veturia! Iérta-me, si te descépta, câ-ci eu si acuma te iubescu!" Recunoscui vócea numai decâtu. Erá a ta. Acésta mi-inspirà atât'a potere, incâtu rupsei cosciugulu, aredicai intr' unu momentu pamentulu de a supra mea, si esîi la tine sê te imbratîsiezu, si — me desceptai.

— Ce bine, câ in fine te desceptasi, dupa acestu visu infioratoriu! Te rogu nu mai visá de aceste!

— Dar potu eu sê visezu ceea ce vreu?

— Poti, déca nu te ocupi diu'a cu idei

de aceste. Tu esti fericita si voi fi; te iubescu si te voiu iubí pentru totu-de-una.

Si Cesaru, sarutandu-i man'a, o luà de bratiu, si o conduse susu la óspeti.

Mai tardîu toti fure invitati la cina, si petrecura la olalta pana se innoptà.

Demanéti'a apoi se departara toti cu promissiunea solemna, câ voru lucrá pentru reesîrea candidatului romanu in cerculu loru electoralu.

II.

Trecura trei septemani dupa cele spuse in capitolulu precedinte. Miscârile electorale se pornira in tóte partile. Spiritele erau fórte agitate. Totu cerculu se aflá in o ferbere violenta.

Romanii, siguri de resîrea loru, câ-ci majoritatea imposanta a alegatoriloru erá romana, se pregateau deja la marele banchetu, ce se va dá in onórea deputatului alesu Alesandru Negrila, — ma unii-se si apucara a invetiá toasturile, ce dinsii voru *improvisá* la acelu banchetu.

Cesaru Ulpianu a amblatu din satu in

satu, insufletîndu si desceptandu poporulu pentru marele actu naťiunalu, ce avea sê urmeze.

Tóte se aflau in stadiulu celu mai bunu.

Dar nici partid'a contraria nu dormiá. Candidatulu acesteia erá contele Muguray, proprietariulu a dóue sate din acestu cercu de alegere. Ambele aceste sate erau romanesci. Locuitorii acestora — fosti iobagi ai contelui — atêrnau si acuma multu de la elu, câ-ci ei avendu pamenturi pucine, ér padure nimica, erau siliti a recurge la ajutoriulu contelui spre a poté traí. Cortesii contelui dara intrebuintiara tóte argumintele aceste spre a capacitá pe alegatorii din aceste dóue sate, câ ei trebue sê voteze pentru contele. Dar insedaru. Conducatorii romani, in frunte cu Cesaru Ulpianu, desceptara si-aice in asié mare mesura spiritulu natiunalu, incâtu bietii plugari romani preferira a suferí in viitoriu persecutiunile diregatoriloru contelui, decâtu a nu votá si ei pentru candidatulu din sangele loru.

Poporulu nostru e bunu. Elu asculta de cei mai cu minte, nu voiesce fía-care a fi — conducatoriu.

Asié dara contele n'avea nici unu alegatoriu romanu, ér ungurii faceau numai o mica parte a alegatoriloru.

Totu-si elu nu desperá, ci numai — asceptá.

Intr'o séra Cesaru Ulpianu sosì tardîu a casa, din o escursiune facuta in satele vecine, spre a lucrá pe acolo in favorulu candidatului romanu.

Abié se culcà spre a se odihní, candu cine-va batù la ferést'a odâii, in care dormiá dinsulu.

— Cine-i? — intrebà elu.

— Servitoriulu de la ospetaría, — respunse o vóce din afara.

— Ce vrei?

— Te rogu vina iute la noi, câ o grofitia care a sositu a séra e tare bolnava!

— Numai decâtu.

Servitoriulu se departà, si Cesaru imbracandu-se iute, grabì la ospetaría sê védia pacient'a.

In pórta lu-asceptá unu servitoriu imbracatu in livré, care lu-conduse numai decâtu in o odaia pentru óspeti.

Intrandu in odaia, Cesaru, spre cea

mai mare suprindere a sa, gasì pe contele Muguray.

— Domnule, — i dîse acost'a dupa salutârile recipróce, — ti-multiamescu câ ai grabitu a vení asié iute.

— Ast'a e detorí'a mea, — respunse Cesaru inchinandu-se cu demnitate.

— Sórtea a decisu ca eu sê recurgu pentru ajutoriu chiar la contrariulu celu mai aprigu in politica.

— Numai in politica, domnule conte, — accentuà Cesaru observatiunea sa.

— Si eu credu asié. E bine, mi-s'a intemplatu o nenorocire mare. A séra venindu aice de catra Dumbrava, intr'unu locu caii se spariara, si restornara caruti'a. Eu scapai fara vr'o vatemare mai periculósa, — inse fiic'a mea si-turtì man'a asié tare, in câtu eu me temu de unu pericolu mai mare, câ aceea e chiar franta.

— Este permisu a intrá la contes'a in momentulu acest'a?

— Dins'a te ascépta de multu. Poftimu, intra!

Contele deschise usi'a laterala, si mediculu intrà dimpreuna cu elu.

In odai'a, in care intrara, erá intunerecu.

Numai nesce debile radie ale lampei acoperite, respandeau pucina lumina. Intr'unu cotu alu odâii se aflá unu patu, acolo zacea contes'a franta de doreri.

Tinerulu medicu luà lamp'a de pe mésa, o descoperì, si merse cu ea la patu sê esamineze ran'a bolnavei.

Contes'a parea a dormí, câ-ci ochii-i erau inchisi, si espressiunea fetiei sale nici decâtu nu se stramutà la apropiarea medicului. Ea nu erá frumósa, inse disordinea in care perulu ei i adumbriá fruntea asudata, la lumin'a lampei, o infatîsiau in o aureola poetica. Si acésta totu-de-una face impressiune buna a supra animeloru candide si simtîtórie.

In acestu momentu inse Cesaru erá — medicu; elu avea sê esamineze ran'a numai. Apoi elu iubiá deja pe Veturia.

Anim'a lui dara remase ne-impressiunata.

Elu dede lamp'a in man'a contelui, si cu recél'a unui medicu espertu incepù a studiá ran'a. Apoi legandu man'a contesei, dîse contelui:

— Man'a nu e rupta. Lovitur'a mare a produsu numai o rana grea. Nu e periculósa.

— Ah! — esclamà la aceste cuvinte si contes'a, venindu-si in ori chiar in momentulu acest'a.

— Gratia Domnului! — dîse contele.

— Unde sum? — intrebà contes'a ca desceptata dintr'unu visu profundu.

— In locu bunu, unde te vomu grigí, dupa nenorocirea ce ni s'a intemplatu, — o mangaià contele.

— Dar ce s'a intemplatu? — intrebà dins'a éra-si.

Contele i povestì tóte.

— Ai dreptu, — aprobà in fine contes'a, vediendu câ nu are potere nici macaru a-si aredicá mane.

— Aibi rabdare, contesa, — dîse mediculu, — in dóue trei dîle dorerile voru trece, si ran'a in scurtu timpu se va vindecá.

Contes'a se uità pentru prima-óra in ochii medicului. Ea tresarì. Cesaru Ulpianu erá unu june de o rara frumsetia barbatésca. Ochii loru se intalnira, si contes'a in momentulu acest'a uità tóte dorerile sale.

Dar Cesaru remase totu rece, ca langa ori care morbosu. Contes'a n'a facutu a supra animei sale nici o impressiune.

— Ah! dta! — esclamà ea la vederea

lui, aducêndu-si totu-odata a minte, câ acestu omu e celu mai aprigu contrariu politicu alu tatalui-seu

— Eu sum norocosulu, — dîse Cesaru cu curtesía.

— A trebuitu sê ajungu in starea acés-t'a, ca sê potu face cunoscintia cu dta, — dîse contes'a cu unu surisu glumetiu.

— Dorere, noi medicii, — reflectà Cesaru, — cam in modulu acest'a facemu mai tóte cunoscintiele nóstre.

— Asié dara, déca nu ne-amu fi restornatu cu caruti'a, dta nici n'ai fi venitu la noi! — observà ea.

— Afaceri multe . . . incepù Cesaru.

— Mai alesu acuma, — lu-intrerupse contes'a semnificativu.

— Acuma? . . . Ca totu-de-una! — respunse Cesaru, facêndu-se a nu intielege alusiunea. Dar acuma e tardîu. Dvóstre aveti trebuintia de repausu. Eu me recomandu!

— Dar mane domanétia? . . . incepù a-lu rogá contele.

— Mane si in tóte dîlele, pana candu contes'a se va vindecá deplinu, voiu viní a-mi face detorí'a.

Elu strinse man'a contelui, si salutandu

pe contes'a, esî, apoi merse a casa, unde se culcà, si dormì bine pana demanéti'a, far' a meditá celu pucinu unu momentu a supra incidentului, câ sórtea l'a alesu a face celu mai mare serviciu chiar inimicului seu de mórte.

Nu se interesà multu nici de contele, nici de contés'a, ci o considerá ca pe ori care pacienta a sa.

In dîlele urmatórie apoi Cesaru continuà a face visitele sale regulatu la contes'a, legandu-i ran'a si dandu-i instructiunile necesarie; tóte aceste visite totu-de-una erau scurte, mediculu grabiá, câ-ci avea fórte multi pacienti. Apoi elu erá ocupatu si cu miscârile electorale; conducatorii poporului totu viniau la dinsulu a-i aduce reporturi, si a-i cere instructiuni ulterióre.

Mai multu timpu petrecea elu inse la Veturia, conversandu dulce despre viéti'a loru fericita, si facêndu planuri pentru víitoriu.

Erau dulci aceste convorbiri, câ-ci ele contieneau espressiunea celei mai sublime fericiri, pronunciata de animele cele mai candide.

Intr'un'a din dîle Cesaru éra-si se aflá la

Veturia, siediendu sub pomii tufosi ai gradinei, loculu loru de predilectiune.

Sórele ardea cumplitu, amenintiandu tóte florile cu vescedîre. In acestu timpu erá atâtu de placutu a siedé colo sub pomii umbrosi. Cesaru si Veturia si-petreceau fórte bine.

De odata se ivì inaintea loru unu omu strainu, servitoriulu contelui Muguray.

— Sê me ierti, domnule doctoru, — incepù acel'a, — câ am indrcsnitu a vení aice.

— E bine? — dîse Cesaru.

— M'a tramisu contele a te rogá sê vini, câ-ci contes'a se afla fórte reu.

— Ce i s'a intemplatu?

— Nu sciu.

— Spune, câ la momentu voiu fi acolo.

Servitoriulu se departà, salutandu-i cu respectu, ér Cesaru mai romase siediendu cu Veturia.

Dupa departarea servitoriului ea i dîse:

— E bine, am sê te pedepsescu.

— Pentru ce?

— Ai facutu unu pecatu.

— Ce?

— Ai taimuitu ce-va, ce eu apoi am auditu de la altii.

— Dar ce?

— Câ fic'a contelui Muguray zace bolnava in ospetarí'a din satulu nostru.

Ah!

— Si câ mediculu ei esti tu!

— Ce pecatu!

— De n'ar fi pecatu, mi-ai fi spusu ast'a de multu, câ-ci de atunce ai fostu de multe ori la mine.

— A vindecá o suferinda este pecatu?

— Bine, bine! Nu cumva sê se inschimbe rolurile!

— Cum?

— Ca suferind'a sê devina — vindecatória, — éra vindecatoriulu sê devina suferindu — de anima.

— Ce gluma!

— Én spune-mi e frumósa contes'a?

— Nici decâtu.

— E nalta?

— Mijlocía.

— Bruneta?

— Da.

— Peru-i?

— Negru.

— Dar ce 'ntrebu eu de aceste! Vóue vi e destulu, déca o femeia scíe suride frumosu. Are contes'a insusîrea acésta?

— Nu scíu, câ-ci dins'a totu suferindu inca n'a avutu ocasiune a me incantá cu surisulu ei.

— Grigi de tine, ca nu cumva sê te pré incante.

— Ah! scump'a mea, ce glume dulci mai scíi tu face, · dîse Cesaru sarutandu man'a miresei sale.

— Nu e ast'a gluma, draga.

— E bine, si din ast'a vediu, câtu de multu me iubesci tu pe mine, câ-ci unde e amorulu mai ferbinte, acolo si gelosí'a e mai mare.

— Du-te, du-te, intipuitoriule, — dîse Veturia suridiendu, — inca me faci gelósa! Du-te, câ-ci contes'a te ascépta, ea sufere . . du-te . . .

Cesaru nu se miscà. Fati'a lui devenì seriósa. Elu privì cuvintele Veturiei dreptu satira. Anim'a lui fu lovita de o dorere necunoscuta inca pan'atunci.

Veturia observà acést'a, deci se scolà, si intindiendu-si bratiulu lui Cesaru, i dîse cu amabilitate:

— E bine sê te conducu eu pana la pórta. Dar apoi vina curendu la mine, câ-ci te asceptu cŭ doru!

Cesaru se scolà, si dimpreuna cu Veturia esî din gradina, si mersera la olalta, unde apoi se despartîra, spre a se revedé in curendu.

III.

Trecù o septemana. Ran'a contesei — prin unu incidentu fatalu — deveni totu mai periculósa. Dorerile ei erau atâtu de mari, incâtu mediculu trebuì sê veghieze totu langa dins'a, spre a studiá tóte simptómele bólei. Asta veghiare continua intr'atât'a consumà timpulu lui Cesaru, incâtu de o septemana numai odata potù sê mérga a vedé pe Veturia.

Acésta absintia a lui Cesaru a si produsu o mare nelinisce in anim'a Veturiei. Ea incepù a presupune felu de felu de cause, si in urma ajunse la acea convingere trista, câ mirele ei a devenitu infidelu.

Dar nu erá asié.

Cesaru erá ocupatu nu numai cu aface-

rile medicale, dar si cu miscârile electorale, cari din dî in dî i consumau totu timpulu. Ran'a contesei devenì atâtu de periculósa, incâtu se potea teme de urmârile cele mai infricosiate. Tinerulu medicu erá gelosu nu numai de reputatiunea, dar si de onórea sa; elu adeca se temea, câ inimicii lui voru scóte sgomotulu, câ dinsulu numai din caus'a opiniuniloru sale politice, contrarie ale contelui Muguray, nu si-a implinitu cu consciintia missiunea de medicu. Dinsulu dara negligà nu numai escursiunile electorale, dar inca si pe Veturia, — ca sê póta fi totu cu pacient'a sa, ca astu-felu s'o vindece mai usioru si sê-si salveze onórea.

Dar absinti'a lui si in cerculu electoralu facù mare turburare. Inimicii lui si incepura a respandí faim'a, câ elu s'a vendutu lui Muguray; unii si spusera pretiulu vendiârii sale; altii vediura chiar pe contele candu i-a datu diece míi de fl.; ma erau si de aceia, cari afirmau, câ Cesaru Ulpianu de acuma inainte va lucrá in contra lui Alesandru Negrila.

Pe scurtu in cerculu electoralu se escà o confusiune mare.

Se intielege de sine câ sgomotulu respan-

ditu nu avea nici o basa. Cesaru si-impliniá numai oficiulu seu de medicu. Apoi elu mai nainte de tóte erá medicu, si·apoi — omu politicu.

Noroculu lui erá, câ nu sciea nimica despre tóte aceste; câ-ci sciindu-se a fi atacatu nu numai in poporalitatea sa, dar si in amorulu seu, ar fi fostu o lovitura mare pentru dinsulu.

Elu dara urmá cu visitele sale la contes'a.

Intr'un'a din dîle ea se aflà mai bine, si incepù a conversá cu mediculu seu:

— Mi-paré bine, domnule, câ in fine a sositu o dî, in care me simtiescu si eu mai bine, câ-ci éta potu sê-ti multiamescu pentru binevoitoriulu serviciu si sacrificiu doveditu la vindecarea mea.

— Ah! contesa, eu sum medicu, mi-am implinitu dara detori'a, — observà Cesaru.

— Dta ai facutu de asta-data mai multu, decâtu implinirea detorintiei dtale.

— Am facutu ceea ce asiu fi facutu ori carui bolnavu alu meu, — dîse mediculu.

— Ori caruia? — intrebà contes'a ficsandu-lu cu ochii.

— Da, — respunse Cesaru cu convictiune.

— Eu am cugetatu, câ . . .

Contes'a tacù pe unu momentu, negasindu numai decâtu unu cuventu potrivitu.

Cesaru inse o pricepù, si — tresarì.

— Eu am cugetatu, — incepù contes'a de nou, — câ dta te-ai portatu in privinti'a mea cu mai multa atentiune, decâtu cum ai fi tratatu pe altii.

— Fa'ia cu damele totu-de-una trebue sê fimu mai ingrigitori, — respunse Cesaru cu recél'a.

— Multiamescu pentru acésta distinctiune, in numele secsului meu, — dîse contes'a inchinandu-si capulu cu surisu.

– Este de prisosu, contesa. Atentiunea nóstra e o detoría, ce o implinimu cu placere.

— Dta esti pré galantu.

Cesaru nu respunse nimica, ci numai se inchinà cu respectu.

Urmà tacere de câte-va secunde. Apoi contes'a intrerupse de nou liniscea:

— Domnule Ulpianu, pentru ce siedi dta aici la satu?

— Mi-place aice, contesa.

— Dar ce póte sê-ti placa aice?

— Aice au siediutu mosii si stramosii mei; aice se afla mormintele loru; aice am petrecutu si eu anii copilaríei mele, — aice am cele mai scumpe suveniri ale mele.

— Adeca trecutulu te léga de acestu locu?

— Da.

— Inse víitoriulu?

— Si víitoriulu.

— Esti dóra inamoratu aice de cine-va.

Cesaru tresarì, — apoi dîse cu passiune:

— Mai multu, contesa. Eu am mirésa aice.

Acuma contes'a tresarì. Dar predomnindu-se, dîse indata:

— Ah! ti-gratulediu. Ast'a inse nu te póte impedecá de a-ti cautá unu campu mai largu pentru activitatea si talentulu dtale. Dta esti inca tineru, ai o reputatiune buna, víitoriulu ti-promite multu. Ar fi pecatu

sê-ti ingropi talentulu intr'unu satu necunoscutu.

— Dar la sate chiar asié potemu serví omenimii ca la orasie. Aice chiar asié se reclama ajutoriulu mediciloru, ca si acolo. Déca toti medicii s'aru mutá numai la orasie, ce aru face atunce bietii ómeni de la sate?

— E bine, mérga la sate medicii cu talente mai inferióre, cei ce n'au o missiune mai innalta. Dar cei ce sunt chiamati a face reforme in sciintie, sê se grupeze in orasiu. Acolo e si loculu dtale.

— Contesa, pré esageredi in apretiuirea talentului meu.

— Nu crede! Apoi in orasiu ai avé alta socíetate, de cultura mai innalta. Toti ómenii mai mari, 'si tóte familiele de rangu mai innaltu, s'aru bucurá a posede cunoscinti'a dtale.

— Oh! me rogu . . .

— Prin cunoscinti'a acestoru ómeni, prin influinti'a loru, ti-s'ar deschide unu campu si mai mare Ai poté inaințá la vr'unu rangu mai innaltu, conferindu-ti-se vr'o distinctiune.

— Dar eu nu aspiru la asié ce-va.

— Én cugeta numai, cum ti-suna titlulu de „medicu supremu alu districtului!“

Tinerulu medicu tresarì in adanculu seu. Elu audî pronunciandu-se cea mai ardenta si secreta aspiratiune a sa. Totu-si predomnindu-se, dîse:

— Eu nu vreu sê fíu.

— Consiliariu regescu!

— Nu dorescu sê fíu.

— Séu sê capeti o decoratiune, pentru meritele castigate pe terenulu medicalu.

— Nu primescu. Decoratiunile se dau pentru premiarea coruptiunii.

— Vei vorbí altu-felu, déca vei avé si dta vr'o cruce de auru.

— Te insioli, contesa.

— E bine, vomu vedé mai tardîu.

Contes'a mai riscà o ultima si pré temeraria incercare, spre a atîtiá ambitiunea lui Cesaru. Deci cu tóte câ ea sciea, câ medicului are deja mirésa in satulu acest'a, i dîse cu confidintia:

— Apoi te-ai insorá.

Cesaru tresarì poternicu.

Contes'a continuà:

— Prin o casatoría bine calculata ai poté sê intri in legatura cu vr'o familia in-

nalta. Eu asié credu, câ ori care familia aristocratica . . .

— Dar ti-am spusu-o, câ eu am deja mirésa, — o intrerupse Cesaru rece.

— Pardonu! — dîse contes'a. Éta ce scurta sum eu la memoria. Si cine e mirés'a dtale?

— Fiic'a notariulu de aice.

— Veturia Trandafiru! I gratulediu, — dîse contes'a inchinandu-si capulu cu surisu.

Contes'a nu gratulà lui, ci ei. Acésta distinctiune, si surisulu micsioratoriu alu ei, cu care si-insotî acele cuvinte, revoltara internulu lui Cesaru in contra contesei.

Elu se scolà numai decâtu, si dîse cu curtesía fina:

— Multiamu in numele ei. Me ducu sê-i spunu gratulatiunea dtale!

Tonulu cu care Cesaru pronuncià aceste cuvinte erá atâtu de intimu, incâtu contes'a recunoscù numai decâtu, câ mediculu se simte insultatu, deci dîse indata:

— Totu odata spune-i si aceea, câ dtale ti-am gratulatu indata ce mi-ai spusu, câ te insori.

— Si inca fara de a sci pe cine voiu

luá de socía, — adause Cesaru cu sarcasmu finu.

— Te insieli, domnule, — observà ea,— eu audîsem deja de insoratiunea dtale, inse n'am sciutu-o cu siguritate.

— Ti-multiamescu, contesa, de nou, si iértа-me sê me recomandu, — dîse mediculu cu surisu ghiatiosu.

— E bine, la revedere dara mane!

— De cumva n'asiu poté sê vinu . . .

— Ah! intielegu, dta nu mai vrei sê vini, — lu-intrerupse contes'a iute.

— Nici decâtu, contesa! Dar in dîlele urmatórie voiu fi fórte ocupatu. De cumva dara n'asiu poté sê vinu, ti-voiu anunciá acést'a numai decâtu demanéti'a.

— Scíu inainte, ce se va intemplá. Nu e mirare, dta te uresci multu in socíetatea mea, — incheià contes'a cu unu surisu cochetu.

Cesaru tresarì. Curtesí'a cea pré cordiala a contesei i desceptà in anima o idea, de care se infiorà.

— Acésta femeia me iubesce! — si-dîse elu numai decâtu in internulu animei sale.

Apoi ca spariatu de acésta .descoperire, dîse:

— Mediculu nici odata nu se uresce in societatea pacienteloru sale! Asié dara, déca voiu poté, voiu vinî.

— Te voiu asceptá, — dîse contés'a, intindiendu-si man'a lui Cesaru, care stringêndu-o, facù unu complimentu si se departà.

Contes'a se uità dupa elu adancita in cugete melancolice, apoi luà o carte si incepù a cetî. Dar cetitulu i oferì o petrecere pré monotóna, inchise dara cartea iute, si se puse la ferésta ca sê se uite la strada . . .

Ea erá fórte neliniscita. O idea i turburà pacea interna. Erá óre acest'a amoru? Vomu vedé mai tardîu! . . .

Candu Cesaru inchise usi'a dupa sine, cu acea convictiune parasì chilí'a contesei, ca sê nu se mai rentórca acolo nici odata. Elu erá maniosu. Cuvintele din urma ale contesei lu-iritara fórte. Se simtiea insultatu in amorulu seu, suprem'a sa ambitiune.

— Dîca lumea ce va dîce! — meditàelu in sine, — eu nu voiu mai calcà pragulu acestei contese superbe. Ea nu se mai afla in periclu. Eu am vindecatu-o. Asié dara nimene nu me póte acusá, câ — din motive politice

— nu i-am datu ajutoriulu medicalu. Eu mi-am facutu detorí'a fatia cu dins'a . . . Apoi cum a resplatitu ea ajutoriulu meu? Mi-a insultatu amorulu: a despretiuitu pe Veturia! Nu, eu nu voiu sê mai vedu nici macaru ospetaría, in care se afla acésta fiintia afurisita!

Apoi merse a casa. Se puse a scríe nesce epistole, dar abié scrise dóue-trei sîre, aruncà condeiulu la o parte. Literile se miscau inaintea lui. Elu erá fórte iritatu, si starea acést'a lu-facù incapabilu de a scríe. Incepù dar a se preamblá prin chilía, inchidiendu mai antâiu usi'a si neprimindu pe nimene.

Asié trecù diu'a si se facù nópte. Cesaru se culcà, inse nu potù sê dórma. Si-revocà in memoria unulu dupa altulu tóte cuvintele contesei. Mai antâiu si-aduse a minte de invitatiunea ei la orasiu, si acuma incepù a meditá cu mai multa recéla a supra acestei idei.

— Intru adeveru, — dîcea elu, — aice la satu cerculu meu de activitate nu este si nu póte sê fía pré mare. Afara de câti-va inteliginti, pacientii mei constau numai din plugari, cu cari nu sciinti'a si pracs'a mea medicala, ci numai paciinti'a se póte perfec-

tiună. Aice dara eu nu potu sê-mi eluptu nici unu viitoriu mai frumosu.

Apoi urmà o pausa, in care dinsulu precumpenì tóte motivele, cari lu-indemnau la acésta decisiune, si dîse éra-si:

— E bine, recunoscu, câ cerculu acest'a are trebuintia de mine, inse eu le voiu implini aceste si din orasiu, chiar ca si de aice; ma de acolo voiu poté dóra face mai multu si in privinti'a politica.

Acésta idea apoi lu-linisci, si si-dîse cu convictiune adanca mai departe:

— Da, da! Bine a dîsu contes'a, câ aice eu n'am nici unu viitoriu. Apoi si viéti'a e pré monotóna aice pentru mine, carele am petrecutu optu ani la Viena. Me voiu mutá dara la orasiu. Acolo se afla mai multi ómeni culti! Voiu face cunoscintie nóue, si...

Cesaru nu cutezà a continuá, dar in urma totu-si adause:

— E bine, de ce nu? Pentru câ sum tineru si inca Romanu? Dar sciinti'a nu e legata de etate séu de natiunalitate. Apoi prin patroni nalti tóte se potu efeptuí. Si eu voiu poté dara ajunge usioru medicu districtualu. Si in calitatea acésta voiu poté sê facu si mai multu pentru natiunea mea!

Intr'aceste trecù miediulu noptii, si Cesaru inca nu-si inchise ochii. Elu totu meditá:

— Dar mai antâiu me voiu insorá. Câtu mai curendu voiu serbá cununi'a mea cu Veturia. Apoi ne vomu mutá amendoi la orasiu, in Luncesci. Si in scurtu se voru realisá tóte aspiratiunile mele si vomu fi amendoi fórte fericiti.

Dar de odata se sparià. Fantasandu despre Veturia si despre amorulu loru, numai decâtu i se ivì la vederea sa spirituala o figura infricosiata, contes'a. Elu si-aduse a minte de cuvintele pré afabile ale acesteia, si precum atunce tresarì de o idea ivita la momentu in internulu seu, asié si acuma se cutremurà de aceea-si, si esclamà:

— Ah! Taci limba veninósa, taci! Cuvintale tale blastemate inghimpa anim'a mea. Eu nu vreu sê te iubescu. Eu te urescu!

Dar elu par' câ totu audiea inca vócea-i dulce lingusîtória. Cuvintele ei nencetatu i sunau in urechi.

Infioratu si mai multu, elu strigà:

— Fugi dinaintea mea, fantóma urgisita, care conturbi liniscea si fericirea mea! Fugi, pieri, sê nu te mai vedu!...

Diorile incepura a se iví candu Cesaru

Ulpianu, obositu de suferintiele spirituale ale unei nopti lungi, adormì.

IV.

In diu'a urmatória contes'a Arabela — numele de botezu alu fiicei luì Muguray — indesiertu asceptà pana sér'a pe mediculu seu, câ-ci acel'a nu vinì.

Dar nici vorba nu-i tramise.

Si ast'a erá ceea ce pe dins'a o neliniscea si mai multu, câ-ci — precum si dvóstre sciti — dinsulu promise contesei, câ in casulu de a nu poté viní, o va insciintiá.

Cesaru scolandu-se catra miédia-di, ce e dreptu, si-aduse numai decâtu a minte de promisiunea facuta contesei, si câ dins'a ascépta dóra de demanéti'a totu insedaru. Primulu cugetu ce i plesnì prin capu, fu, sê-i tramita unu biletu de escusare pentru absinti'a sa pe diu'a de adi. Se si puse la mésa a compune acelu biletu. Mai tardîu inse decise contrariulu, sê nu-i tramita nici o insciintiare. Diu'a inca n'a espiratu, deci mai póte sê si mérga la dins', inse numai pe câte-va minute, numai sê-i spuna câ adi nu are timpu a pe-

trece mai multu la dins'a. Apoi nici nu s'ar cuviní, ca dupa conversarea de eri s'o parasésca numai decâtu, sê-i arete prin ast'a, câ a intielesu sarcasmulu dinsei, câ e ofensatu. Mai bine va fi a ignorá tóte, si -- prefacêndu-se a nu se fi intemplatu in internulu seu nici o schimbare — sê converseze cu dins'a rece, intre marginile celei mai stricte etichete; si astu-felu in urma s'o parasésca de totu si pentru totu-de-una.

Acest'a fu planulu, ce Cesaru lu-cugetà a fi mai cu scopu in impregiurârile sale; deci multiamitu cu elu, si liniscitu de totu in internulu seu, esî de a casa, si cercetandu pe toti pacientii sei, merse la Veturia.

Veturia lu-primì cam rece, câ-ci dinsulu deja de mai multe dîle nu venise a o vedé. Ea lu-acusà de infidelitate. Acésta facù impressiune rea a supra lui, si pentru prima-óra in viéti'a sa se manià pe Veturia. Dar maní'a lui nu durà multu, câ-ci ea incepù a vorbí cu elu mai afabilu, surise frumosu, si vioitiunea vechia se restituì in animele loru.

Cesaru petrecù pana sér'a tardîu acolo, fara ca sê-si mai aduca a minte de contes'a Arabela, si câ i-a promisu a o cercetá séu celu pucinu a o insciintiá sê n'o ascepte. Candu

apoi elu se rentórse a casa, erá tardîu a tramite pe cine-va le ea, câ-ci deja nóptea se incepea.

Inse elu nu multu se necasî din caus'a acést'a. Pucinu i pasá, déca contes'a chiar s'a maniatu pe elu. Pentru dinsulu grati'a ei nu avea nici unu pretiu. Elu o ureá.

Peste nópte inse Cesaru si-schimbà parerea in privinti'a acésta. Figur'a contesei érasi se ivì inaintea lui. Inse acuma aceea nu i se parù atâtu de respingatória. Dar ce i-a dîsu ea atâtu de insultatoriu, ca sê aiba causa a o urí? Lu-chiamà la orasiu. Dar asta fu si o dorintia vechia a lui. I deschise tabloulu unui víitoriu mai frumosu. Dar prin ast'a i atinse placutu simtiemintele cele mai dulci ale lui. Nu, nu, contes'a totu-si nu e vrednica de ura si chiar de despretiu.

— Inse ea — meditâ Cesaru mai departe — a insultatu amorulu meu, a despretiuitu pe Veturia, pe care o iubescu din adanculu animei mele! E bine, ea dóra n'a intielesu acele cunvinte asié, pre cum mi le-am esplicatu eu. Dar nici nu mi-a facutu vr'o insulta. A gratulatu mai multu Veturiei decâtu míe. Dar ce va sê dica asta? Unu resultatu alu invidei, comuna totuturoru femeiloru. Ea invidiéza de

la Veturia norocululu ce face prin mine. Invidia, éta totu pecatulu ei! Acest'a inse nu me póte indemná, ca eu s'o parasescu pentru totu-de-una; din contra, eu trebue sê intretienu cunuscinti'a mea cu dins'a si mai departe, ca mai tardîu mutandu-me in orasiu, si acolo avendu si protectiunea dinsei, sê potu mai usioru a-mi realisá visurile de inaintare pe carier'a mea.

Intre asemene cugete adormì Cesaru, si demaníté'a desceptandu-se, mai nainte de tóte visitele sale, merse a vedé pe contes'a Arabela.

Contes'a tresarì de bucuría le vederea lui, si salutandu-lu cu surisu pe budie, i dîse:

— Ah! e frumosu, câ ai vinitu. Dupa absininti'a-ti de eri, am cugetatu câ nu vomu mai avé onóre a te vedé la noi.

— Nici n'ar fi fostu mirare, — observà contele, care asemene erá de fatia, — miscamintele electorale consuma acuma totu simpulu barbatiloru, cari simtiescu câ missiunea loru este a face politica.

Cesaru intielese alusiunea contelui, si respunse:

— Politic'a — domnule conte, — e missiunea toturoru ómeniloru de bine, cari iu-

bescu dreptatea, si cari dorescu inflorirea patriei loru.

— Ai dreptu, domnule medicu, — respunse contele, — inse de multe ori nu toti ómenii de bine potu sê-si implinésca missiunea loru in asta privintia. Ei potu fi impedecati prin feliurite cause; séu nu sciu a face politica, séu nu potu, câ-ci si-au alesu o cariera pentru viétia, pe care politic'a reu acomodata impregiurâriloru actuale i impedeca in inaintarea loru.

— E bine, cei slabi la angeru sê se retraga, si sê lasa locu altoru mai resoluti! — observà Cesaru.

— Dta esti inca tineru, insufletîtu de ilusiuni frumóse, si lipsitu de ori ce esperintie desamagitórie, — dîse contele suridiendu, — dar acusi, candu ti-se voru ivî primele fire de peru albu, vei vedé, câ ast'a de candu-i lumea a fostu totu asié, si va fi totu asié, câ-ci altufelu nu se póte, pana ce ómenii voru fi ómeni. Atunci te vei convinge si dta.

— Nici odata! — afirmà Cesaru resolutu.

— E bine, de asta-data sê intrerumpemu firulu discussiunii nóstre. Eu am sê me ducu. La revedere, domnule medicu! La revedere!

— La revedere! — lu-salutà si Cesaru, si

stringêndu man'a contelui, acest'a si-sarutà fiic'a si se departà.

Cesaru si Arabel'a remasera singuri, câ-ci guvernant'a erá chiar dusa in satu.

— E bine domnule Ulpianu, — incepù contes'a conversatiunea, — pentru ce esti dta asié aprigu inimicu alu nostru?

Intrebarea frapanta suprinse fórte pe Cesaru, si dupa câte-va secunde de siovaire respunse cu curtesía:

— Contrarii politici nici odata nu se potu numí inimici.

— Dar distinctiunea e atâtu de fina, incâtu in viéti'a practica aceste de regula se confunda. E bine, déca dara voiesci sê facu si eu o distinctiune intre cuvintele contrariu si inimicu, spune-mi de ce esti dta contrariulu nostru?

— Interesele politicei nóstre natiunale pretindu astu-felu, contesa, — respunse Cesaru cu demnitate.

— Intersele natiunale ale dvóstre sunt si ale nóstre, cê-ci noi nu suntemu inimicii Romaniloru.

— Sum convinsu despre ast'a.

— Au nu scíi dta, — continuà contes'a, — câ si stramosii nostri au fostu Romani?

— Ba sciu.

— Deci, de si politic'a secoliloru trecuti ni-a schimbatu natiunalitatea, noi totu-si iubimu natiunea aceea, din care ne tragemu si noi, câ-ci — precum dîce Romanulu — sangele apa nu se face.

— Me bucuru de acésta declaratiune, — respunse Cesaru, — doveditì-ni acésta simpathía si in fapta, si-apoi si noi ve vomu innaltiá !

— Alegeti pe tat'a de deputatu, si dinsulu va sprigini tóte interesele poporului romanu.

— Nu potemu.

— Ba poteti. Dta cu influinti'a-ti mare ai poté face totulu in privinti'a acést'a.

— Dar noi avemu deja candidatulu nostru, in contra caruia nu potemu lucrá, câ-ci dinsulu posede increderea toturora.

— Nici nu poftimu noi, ca dta sê lucri in contra candidatului romanu, numai sê remani passivu.

— Dar nu potu.

— Poti, déca vrei. Vei gasí sute de cause, cari te voru poté impedecá. De esemplu, vei dîce câ esti bolnavu, si o septemana inainte de alegeri nu vei esî din chilía.

— Dar nu vreu. Onórea mea e deja angagiata, si consciinti'a natiunala nu-mi permite a-mi petá cuventulu datu.

— Respectezu sinceritatea dtale. Cestiunea pusa pe acestu terenu, ori ce indemnare si rogare din partea mea ar fi necuviintiósa. Sê inchiâmu dara acésta disputa politica, care nici nu convine secsului meu. Permite-mi inse a-ti spune numai atât'a, câ déca dta vrei s'ajungi medicu supremu in acestu comitatu, patronarea parintelui meu — si fara a-i face vr' unŭ serviciu politicu — pentru totu-de-una ti-este garantata.

— Déca voiu aspirá vr'odata la acestu postu, — respunse mediculu, — voiu cere acésta patronare.

Precum vediuramu, Cesaru — de si aspirá la acestu postu — nu descoperì secretulu seu. Contes'a observandu respingerea fina, intórse firulu conversatiunii spre alte obiecte.

Peste o jumetate de óra elu se departà cu multu mai neliniscitu decâtu cum venì. Cuvintele contelui, dar mai alesu ale contesei, i batura cuie 'n capu.

Míi si míi de idei trecura prin mintea lui Cesaru pe cale, pana ce sosì la locuinti'a sa.

Ajunsu acolo, intrà numai decâtu in odaia, ocupà locu intr'unu bratiariu, si lasà cursu liberu cugeteloru sale.

Elu incepù a meditá cu tóta seriositatea a supra positiunii sale; si-precumpenì faptele si portarea sa de pan'acuma, facêndu-si o consecintia pentru viitoriu. Conclusiunea facuta nu-i suridea cu multa placere. Elu prevediù, câ pe calea apucata nu-si va poté realisá scopulu doritu. Facêndu opositiune domniloru cu influintia, aceia i voru derimá treptele inaintârii.

Ce sê faca dara?

A lucrá in contra natiunii sale, nu-lu lasa consciinti'a natiunàla; a desvoltá activitate in favorulu ei — nu póte, câ-ci in casulu acest'a ar trebuí sê renuncie la tóte aspiratiunile sale de inaintare in calitatea sa de medicu, dar asta nici odata nu va poté face.

— Ce sê facu dara? — se intrebà elu in fine.

— Curiósa intrebare! — si-respunse totu dinsulu. Par' câ nu mi-ar fi spusu contes'a Arabela ce am sê facu? Nimica. Nu me voiu mai pune in fruntea causei natiunale, dar nici in contra ei nu voiu lucrá nimica. Va sê

dîca, voiu fi passivu. Éta totu ce se cere de la nime.

Si dupa aceste elu de totu liniscitu aprinse a tîgareta, — preamblandu-se prin odaia.

— Dar este acest'a v r'unu pecatu natiunalu? — continuà elu apoi meditatiunile sale. Nici decâtu! Pentru câ nu voiu mai figurá in fruntea miscaminteloru natiunale, ci voiu fi mai multu passivu — in aparintia; eu totu-si voiu poté contribuí la marea nóstra opera natiunala — prin nepartinirea contrariloru nostri. Ma ca passivu, in tacere, netemutu si neobservatu de nimene, dóra voiu poté face si mai multu in interesulu nostru. Apoi numai pan'atunce voiu remané in positiunea acést'a, pana candu mi-voiu realisá visulu meu, pana ce voiu ajunge medicu alu districtului, si atunce voiu incepe de nou si cu mai multu efectu activitatea mea.

— Asié voiu face, — si-dîse dinsulu dupa pausa de câte-va minute. Voiu incetá a mai agitá in contra alegerii contelui Muguray, dar nici in favorulu lui nu voiu vorbí. Prin acésta nu voiu periclitá de felu caus'a natiunala, câ-ci reesîrea lui Negrila e deja asigurata. Apoi contele — de si cadiendu —

se va impacá cu mine, câ-ci va vedé, câ eu n'am mai lucratu in contra lui; astu-felu apoi elu me va protegiá la candidarea mea.

Intre aceste sosì o carutia, care avea sê duca pe Cesaru in satulu vecinu. Elu se imbracà iute, dîcêndu-si in decursulu imbracârii:

— E bine, am decisu. Me voiu retrage de la tóte actiunile politice, si peste câte-va dîle me voiu mutá la Luncesci!

Apoi se suì in carutia, si plecà la satulu respectivu, de unde apoi ér lu-dusera in alte sate, si de acolo nu se rentórse decâtu numai a dóu'a dî sér'a.

A trei'a dî demanéti'a merse numai decâtu la Veturia, pe care de trei dîle n'o vediuse.

Dins'a erá fórte palida, si ochii-i debelati anunciau invederatu, câ a petrecutu noptile in nedormire si plansu.

Cesaru i sarutà man'a, si o introbà de caus'a tristetiei sale. Veturia inse nu-i respunse nimica, ci incepù a plange amaru.

— Veturia, scump'a mea; — i dîse Cesaru de nou, — ce ti-s'a intemplatu?

— Lovitur'a cea mai mare ce m'a potutu atinge in viéti'a acésta.

— Dar, pentru Domnedieu, spune-mi ce?

— Ah! du-te, du-te; celu pucinu lasa-me sê moriu in linisce!

— Dar vorbesce, te rogu, — dîse Cesaru inspaimantatu.

— E bine, voiu vorbí, — incepù Veturia abié resuflandu de cumplit'a emotiune, — afla dara, câ eu scíu tóte!

— Dar ce?

— De ce m'am temutu, n'am scapatu. Nu me mai iubesci, m'ai uitatu, tradatoriule!

— Veturia, ti-juru pe onórea mea . . .

— Pe onórea ta!? Hahaha! — incepù ea a ride, dar risulu acest'a erá sfasîatoriu.

Cesaru se simtî ca lovitu de unu fulgeru. Nici odata elu dorere atâtu de mare n'a simtîtu. Mirés'a lui i-a atacatu onórea. In primulu momentu alu impressiunii voì sê ésa numai decâtu din odaia, si sê parasésca pe Veturia. Dar amorulu i invinse iritatiunea, cu atâtu mai vêrtosu, câ risulu semi-nebunu alu Veturiei lu-sparià fórte si i denuncià petrecerea unui evenimentu infricosiatu in anim'a ei.

Elu dara, prindiendu man'a Veturiei, o rogà cu o vóce fórte intima:

— Fericirea mea, ti-juru câ sum nevinovatu.

— Dar unde ai fostu de trei dîle? — intrebà Veturia in fine, silindu-se a fi mai liniscita.

— La sate, draga, pe la morbosi.

— Nu-ti mai credu. Tu ai fostu la Arabel'a ta.

— Te insieli, scumpa.

— Nu, nu, nu!

— Dar ti-juru pe totu ce am mai santu in viéti'a acésta!

— Dar tu n'ai nimica santu.

Cesaru nu se mai potù predomní. De si dinsulu adorá pe Veturia, insult'a ce dins'a i facù, par' câ stinse pe unu momentu foculu amorului seu. „O fiintia care intr'atât'a e capabila a me vatemá, de siguru nu me mai iubesce!" — si-dîse elu, apoi luandu-si palarí'a, se adresà catra Veturia cu o seriositate rece:

— Domnisióra! Nedemnu de atât'a insulta, iérta-me sê parasescu loculu acest'a, unde pentru mine fericirea nu mai inflo-resce!

Apoi facêndu unu complimentu, se departà.

Veturia cu fati'a inclinata pe mésa nici nu-lu vediù candu se duse. Ea totu plangea, câ-ci dorerea ei erá cumplita. Si acestu plansu, acésta dorere — dupa departarea lui Cesaru — devenì si mai mare.

Cesaru se departà rece, maniosu, far' a se escusá mai departe, far' a cere iertarea ei, far' a-i dovedí, câ dinsulu e nevinovatu. Elu dara nu multu se interes éza de favorulu ei, elu dara nu o mai iubesce, elu dara e infidelu!

Aceste idei trecura prin mintea Veturiei, si tóte la olalta i compuneau unu cumplitu tablou alu víitoriului ei. Dorerea ca stanc'a de granitu i apesà anim'a, incâtu erá p'aci sê-si piérdia mintile.

Intr'aceste Cesaru, ruinatu in fericirea sa, inaintà cu pasi rapedi pe strada, meditandu profundu a supra celoru petrecute in momintele din urma, si astu-felu cufundatu in cugete serióse nici nu observà, câ deschise usi'a locuintiei contelui Muguray.

A se retrage erá tardîu, câ-ci cei din laintru deja lu-observara. Intrà dara, nisuindu-se a-si ascunde fizionomí'a posomorita.

Toti erau a casa, contele, fiic'a acestuia si guvernant'a. Ei siedeau la mésa, conversandu despre rentórcerea loru catra casa, câ-ci ból'a contesei nu o mai opriá a face o caletoría atâtu de scurta.

— Chiar bine, câ venisi, — i dîse contele, — voiam sê te intrebu, déca ból'a fiicei mele permite deja sê ne ducemu d'aice a casa?

— Da, — respunse mediculu.

— Asié dara mane demanétia vomu plecá, — dîse contele. Candu te vomu vedé la Luncesci? — adause elu intrebandu pe mediculu.

Contes'a se uità la Cesaru cu ochi rogatori.

— Nu sciu, — respunse acest'a.

— E bine, déca vei vení vr'odata, de siguru vei binevoí a ne cercetá si pe noi, — adause Arabela cu unu surisu gratîosu.

— Mi-voiu face onórea, — respunse Cesaru.

— Ne vomu bucurá, — incheià contele.

— Dar sê esîmu la preamblare in gradina, — dîse contes'a — aerulu e atâtu de dulce si sanetosu; eu credu câ mi-va face bine.

— De siguru, — aprobà mediculu.

— E bine, sê esîmu dara, — dîse contele.

Apoi se scolara toti, si plecara catra gradina. Cesaru merse inainte cu contes'a, apoi urmà contele cu guvernant'a. Ajungêndu in gradina, incepura a se preamblá pe carârile ei. Gradin'a erá mare, si astu-felu ei poteau sê se preamble multu.

— E bine, domnule, — incepù contes'a, — vrei sê remani pentru totu-de-una in satulu acest'a? Meditatu-ai a supra celoru ce ti-am dîsu in privinti'a acést'a?

— Meditatu.

— Si-apoi?

— Mi-am schimbatu parerea si resolutiunea mea de pan'acuma, si in fine am decisu sê me mutu la orasiu.

Contes'a nu-si potù ascunde bucurí'a, si dîse intr'unu tonu plinu de entusiasmu:

— Ah! me bucuru. Asié dara vomu avé ocasiune a te vedé mai a dese ori.

Cesaru observà bucurí'a nici decâtu fatiarita a contesei, si éra-si ,i plesnì prin minte, câ ea dóra lu-iubesce, si éra-si tresarì.

Elu totu iubiá inca pe Veturia.

Apoi respunse cu finétia:

— Me tienu pré fericitu, déca vederea mea nu-ti face neplacere.

— Din contra, domnule, presinti'a dtale mi-face totu-de-una cea mai intima bucuría, — respunse contes'a intorcêndu-se catra elu cu o privire de totu afabila.

Acésta privire petrunse pana 'n adanculu lui Cesaru, si acolo aceea causà o simtîre nóua. Sub impressiunea acestei priviri dulci elu observà, câ contes'a Arabela nu e urita, si câ are nesce ochi frumosi.

Inse in momentulu urmatoriu numai decâtu si-aduse a minte de Veturia, si tresarì. Totu-si nu e contes'a atâtu de frumósa ca mirés'a lui. Inse Arabela vorbiá cu elu frumosu, éra Vetura i-a insultatu chiaru onórea.

Contes'a par' câ observà lupt'a spirituala, ce se incepù in anim'a tinerului medicu, câ-ci se uità la elu cu unu felu de indestulire, apoi dîse:

— E bine, despre ce meditedi, domnule Ulpianu?

Cesaru numai atunce observà, câ de câte-va minute n'a graitu nici unu cuventu, si — ca desceptatu dintr'o visare — respunse confusu:

— Despre . . . . planulu meu de caletoria.

— Mi-place, câ te ocupi cu ide'a acésta. Va sê dîca ai decisu sê te muti la Luncesci.

— Da.

— Ti-gratulediu dara la viitoriulu dtale, — dîse contes'a, si intindiendu-si man'a medicului, strinse man'a acestuia cu multa cordialitate.

Cesaru simtî caldur'a manei ei, si acuma nu se mai índoì de felu câ contes'a lu-iubesce. Dar ce schimbare! Elu acuma nu se sparià, ma nici nu tresarì.

Figur'a Veturiei éra-si se ivì inaintea lui, dar aceea erá insultatória; éra Arabela surridea dulce si incantatoriu.

In acestu momentu in anim'a lui sê facù o schimbare si mai estraordinaria, câ-ci ochii lui observara, câ contes'a e frumósa si inca câtu de amabila!

— Déca vei merge la Luncesci, sê vii de a dreptulu la noi! — i dîse de nou contes'a, vediendu câ dinsulu nu mai vorbesce nimica.

— Oh! me rogu ar fi pré mare cutediare

din partea mea, — respunse elu escusandu-se cu umilintia.

Candu cine-va nu procede dupa anim'a si consciinti'a sa, si-perde — precum se dîce — si capulu, si nu mai scíe ce face. Asié o patî si Cesaru Ulpianu. Elu, caracterulu independinte si neinclinabilu ca stejarulu, acuma incepù a fi umilitu.

— Nici decâtu, — respunse contes'a, — serviciele dtale de pan'acuma, si legaturile-ti din víitoriu cu famili'a nóstra, te indreptatiescu la asié ce-va. Lasa numai, câ voiu spune eu la tat'a sê te chiame, si lui de siguru nu-i vei refusá invitarea.

— Nici dtale nu ti-o refusu, — dîse Cesaru ca biétu.

— Dar candu vrei sê vini dta la noi?

— Peste o luna.

— De ce nu mai de graba?

Contes'a, care lui Cesaru i parea din ce in ce mai amabila, rostì aceste cuvinte cu o cochetaría fina.

— E bine, voiu vedé, dóra voiu poté si mai ingraba, — respunse mediculu ca bétu, câ-ci acuma elu nu mai sciea ce vorbesce, contes'a lu-cucerì de totu.

— Ar fi bine, déca ai viní in dîlele víitó-

rie, câ-ci atunce se va tiené o conferintia, in care se va decide si despre persón'a fiitoriului medicu supremu alu districtului.

— Asié?

— Ar fi bine, déca te-ai presintá si dta, ca sê te cunósca mai multi si in persóna. Ast'a ar ajutorá multu reesîrea dtale.

Cesaru acuma nu mai dîse, câ elu nu aspira la acestu postu. Contes'a observà acést'a, si surise in internulu seu. Ea numai atât'a voiá sê scía.

— Apoi me voiu duce, — respunse Cesaru ca rusînatu de sine'insu-si.

— Inse conferinti'a se va tiené poi-mane. Vina dara mane cu noi!

La acésta invitare gentila Cesaru s'ar fi dusu bucurosu, dar tocmai candu voì sê promita câ va merge, si-aduse a minte de o pedeca.

— Nu potu sê mergu mane.

— Pentru ce?

— Pentru câ poi-mane vomu avé aice o conferintia romanésca in caus'a alegeriloru de deputati.

— Dar este necesariu, ca dta negresîtu sê participi la acésta conferintia? — intrebà

contes'a, de si sciea pré bine, câ mediculu e spiritulu conducatoriu alu aceleia.

— Da, contesa.

— E bine, odata totu-si poti lipsí. Dar déca ai fi morbosu, séu prin ori ce casu ai fi impedecatu d'a poté participá, ce aru face atunce membrii conferintiei? De siguru s'aru consultá si in absinti'a dtale.

— Asié e, — aprobà Cesaru, care deja devenì o bucata de céra móle, din care contes'a potea sê formeze ori ce.

— Dta ai pregatitu deja terenulu, ai facutu planulu de batalía; ei dara n'au decâtu a-lu esecutá. Déca nu vei fi de fatia la o conferintia, inca nu vei periclitá caus'a; partid'a va lucrá mai departe.

Cesaru nu respunse nimica. In interiorulu seu se incepù o lupta, in fine invinsu de totu, dîse:

— Ai dreptu, contesa, una-data voiu poté si eu absentá. Mane demanétia voiu plecá dimpreuna cu dvóstre.

In momentulu acest'a sosì la ei contele si guvernant'a. Arabela dîse cu bucuría parintelui seu:

— Tata! Am sê-ti spunu o scire placuta.

Dlu Ulpianu va plecá mane dimpreuna cu noi la Luncesci.

— Me bucuru, — respunse contele, care prin acestu pasiu alu lui Cesaru se credea inaintatu multu in aspiratiunile sale de reesîre la alegerea de deputatu.

Apoi esîra toti din gradina, si Cesaru recomandandu-se, se rentórse a casa.

Acolo, obositu de impressiunea lupteloru spirituale, se aruncà intr'unu bratiariu, spre a se odihní.

Dar insedaru! Iritatiunea sa nu se liniscì, ma din contra aceea din momentu in momentu devenì mai aspra si mai mare.

Elu si-revocà in memoria tóte cele petrecute in diu'a de adi. Si-aduse a minte de intrevederea lui cu Veturia si de despartîrea loru fatala; apoi de afabilitatea contesei, de cuvintele ei dulci, de amicabil'a stringere de mana a ei, si de invitatiunea facuta de dins'a.

Apoi elu incepù a asemená ambele acestei femei. Si si-facù in fine deductiunile parute. Veturia — dupa parerea lui — nu lumai iubiá, éra Arabela — din contra — i se parea oferindu-i unu amoru ferbinte. Pentru ce sê fuga elu dupa o fantoma, care nu vré

sê-lu ascepte, — candu o dîna frumósa luchiama cu ochi rogatori si cu vóce amorósa? Apoi chiar si in casulu, candu ar fi iubitu de amendóue, óre n'ar fi de a se preferí acésta din urma? Ceealalta nu-i promite multu, dar asta — prin positiunea sa in viéti'a sociala, prin legaturile sale cu lumea innalta — lu-va innaltiá si pe dinsulu la o trépta mai innalta. Cine n'ar preferí pe o contesa unei fete de notariu?

Pan'ací ajunse Cesaru cu meditatiunile sale. Ambitiunea lui fu mai mare decâtu amorulu seu.

Dar de odata elu insu-si se sparià de ideile sale si esclamà:

— Ah! Dómne unde am ajunsu!? Amutiesce limba pecatósa! Incéta minte nebuna! E unu sacrilegiu ceea ce voi faceti!

Si dupa pausa de câte-va secunde mai adause:

— Macaru sê si nu me iubésca, eu totu-si o voiu iubí totu-de-una. Numai pe dins'a o potu iubí, pe alta nici odata. Numai Veturia va fi a mea, alta nici una!

Si acésta idea parea a-lu linisci.

— Cu tóte aceste inse, — si-dîse elu in fine, — voiu merge mane cu contele la Lun-

cesci, ca sê vediu de candidatiunea mea la postulu doritu. Apoi numai decâtu me voiu rentórce. Pan'atunce nu voiu merge la Veturia. Las' sê simta si dins'a dorerea remuscârii!

Si dupa aceste se scolà, ca sê ésa undeva la aeru liberu. Dar la momentu, lovindu-si fruntea cu man'a, esclamà:

— Dar conferinti'a nóstra de poimane?

— E bine, — si-respunse totu elu, — aceea se va tiené odata si fara mine. Participatu-am eu deja la destule, mai potu si lipsí odata, cum au lipsitu si altii de alta-data. Ei s'au escusatu, câ au avutu lucru, apoi acuma si eu am lucru. Si in fine eu am gatatu agendele cele mai grele; mai faca acuma si altii ce-va!...

Apoi dinsulu esî.

In demanéti'a urmatória contele Muguray, dimpreuna cu fiic'a sa si guvernant'a parasira satulu Albesci.

Dupa dinsii nu peste multu urmà o carutia cu Cesaru Ulpianu.

Carutiele trecura inaintea locuintiei notariale, si Veturia — care se aflá la feréstra — lesînà . . .

V.

Trecura dóue septemani.

Cesaru se aflá inca totu la Luncesci. Fu silitu a remané acolo, câ-ci conferinti'a in caus'a alegerii de medicu supremu alu districtului nu se tienù in diu'a anunciata, — ci totu se amaná din dî in dî, pentru feliurite cause.

In acestu restimpu elu se stramutà de totu finalminte. Amorulu lui pentru Veturia, care in ultimele dîle ale petrecerii sale in Albesci numai incepù a siovaí, acuma par' câ se stinse de totu. Elu nu-si mai aducea a minte de Veturia, ci consacrá tóte simtiemintele sale de amoru contesei Arabela.

Cesaru uità tóte, primulu seu amoru, oficiulu seu din Albesci, angagiamintele sale in cerculu electoralu, tóte, tóte; pentru elu nu mai esistea nimica si nimene, decâtu contes'a.

Ea i ocupá totu timpulu si tóte cugetele sale.

In fericire uitâmu nu numai tóte suferintiele nóstre din trecutu, ma inca si bucuríile mai mici. In asié stadiu se aflá si Cesaru. Elu erá fericitu, fericitu in gradulu supremu, fericitu precum nici n'a visatu vr'odata. Elu iubiá o dama de rangu innaltu, o contesa, — si se credea a fi iubitu si de dins'a. A avé de socía o contésa, erá o idea plina de entusiasmu pentru dinsulu, — o idea, care — facêndu-lu sê arunce velulu uitârii asupra trecutului seu, i infatîsiá unu víitoriu stralucitu.

Da, elu erá fórte fericitu, câ-ci ambitiunea lui si-vedea realisandu-se tóte aspiratiunile, — si ambitiunea lui erá mai mare decâtu amorulu.

Dar contes'a? Erá si ea fericita? Iubiá si dins'a pe Cesaru?

Ea erá purure viala, vorbiá si glumiá cu mediculu totu cu surisu pe buze. Din asta causa Cesaru o credea fericita. Dar portarea si atitudinea dinsei totu-de-una erá atâtu de afabila facia de tinerulu medicu, incâtu acel'a cu totu dreptulu presupunea, câ este iubitu.

Intr'una din dîle contes'a esî a calarí dimpreuna cu Cesaru. Nimene nu-i insotiea, decâtu numai staulariulu, carele i urmá in departare de vr'o trei-dieci de pasi.

Contes'a sciea calarí cu multa elegantia si desteritate, si abié esîra din orasiu, lasà liberu franele, si focosulu calu arabicu incepù s'alerge in galopu rapede.

Cesaru inca erá unu calaretiu escelinte. Elu calariá totu de a laturea cu contes'a, intrecêndu-se cu dins'a in fuga si sariture.

— N'am sciutu, câ esti unu calaretiu atâtu de escelinte, — dîse contes'a lui Cesaru.

— E pré nemeritatu complimentulu ce-mi faci, contesa, — observà mediculu cu modestia.

— Nici decâtu. Eu pretindu a fi o calarétia buna, deci cunoscu indata pe calaretiulu istetiu. — Dar unde ai invetiatu a calarí?

— La Viena.

— Se vede... Ah!... Contes'a scóse unu tîpetu.

Calulu ei se sparià de unu buhaiu de pecurariu, care erá acatiatu pe o bota langa drumu. Si cum calulu se sparià, de odata sarì

catra mediculu. Contes'a, miscata pucinu din locu, se lovì cu buzele de fati'a sociului ei de calaritu.

In momentulu acest'a Cesaru tresarì ca de o lovire electrica. Simtiemintele lui nu se potu descrie. Elu erá fericitu ca dóra nici odata in viéti'a sa.

Acésta innalta fericire lu-incuragià. De odata momentulu presinte i parù celu mai binevenitu, spre a descoperí simtiemintele secrete ale animei sale. Elu voiá sê declare contesei amorulu seu.

Dar unu incidentu lu-impedecà.

Chiar candu voiá sê-si deschida gur'a, contes'a esclamà:

— Vedi colo siantiulu acela?

— Da.

— Haid sê-lu trecemu in sarite.

— Este cam mare, contesa. Eu me temu . . .

— Hahaha! Dta te temi?

— Nu de mine.

— Ci de mine? Frumosu complimentu pentru sciinti'a mea de calaritu. Vedi eu nu me temu. Vina dupa mine, déca ai curagiu!

Si la momentu calulu contesei sarì peste

siantiu. Din colo apoi ea si-oprì calulu, uitandu-se cu o privire provocatória inderetru catra mediculu.

Cesaru nu siovaì unu singuru momentu. Si-impintenà calulu. Acel'a inse la marginea siantiului se aredicà in dóue picióre, incepù a horcaí, ciulindu-si urechile. Calaretiulu curagiosu lu-impintenà a dóu'a óra, *si* de asta-data atâtu de violentu, incâtu pintenii sangerara cumplitu cóstele nobilulu animalu.

Calulu ca turbatu sarì catra siantiu, si in momentulu urmatoriu calaretiulu dimpreuna cu calulu seu zaceau in fundulu prepastiei.

Sê ne rentórcemu la Veturia!

Dupa ce Cesaru esî din chilí'a ei, parasindu-o cu atât'a recéla, dins'a — precum deja dîseramu — devenì in starea cea mai desperata.

Mai tardîu inse, peste câte-va óre, ceriulu ei incepù a se inseninà de nou. Speranti'a éra-si luminà anim'a ei cu radiele sale intineritórie. Ea se mangaiá, câ Cesaru totusi nu e atâtu de vinovatu, precum cugetá

dins'a; câ déca elu ar fi devenitu infidelu, de siguru nu mai viniá la ea.

Animele iubitórie usioru gasescu cause pentru escusarea persónei iubite. Astu-felu si Veturia iute escusà pe Cesaru, câ-ci ea lu-iubiá din adanculu animei sale.

— Asié e! Nu elu, ci eu sum de vina. L'am acusatu cu nedreptulu si inca atâtu de aspru! I-am atacatu onórea, tesaurulu celu mai scumpu alu unui barbatu. Nu e mirare, câ s'a superatu.

Apoi dupa pausa scurta, — ea continuà:

— Acuma dara eu la rondulu meu trebue sê me rogu de iertare pentru acésta ofensa mare. Si elu de siguru me va iertá, câ-ci are anima buna, si me iubesce.

Cuvintele din urma le pronuncià in tonu tremuratoriu, par' câ n'ar fi sigura de adeverulu loru, apoi meditandu despre acésta nesigurantia, continuà:

— Dar vení-va óre elu la mine? Da, da! Anim'a mi-sioptesce, câ elu va vení. Superarea lui nu póte sê fía atâtu de mare, ca sê-i stinga pentru totu-de-una amorulu din anim'a lui. Acést'a va durá o óra séu dóue, in urma inse i va paré si lui reu, câ s'a ma-

niatu, si va vení ér la mine spre a me vedé. Atunce apoi ne vomu impacá, si vomu fi éra-si fericiti, precum amu fostu pana mai in dîlele trecute.

Acésta presupunere apoi liniscì in câtu-va marea iritatiune spirituala a ei, si — stergêndu-si lacrimile — merse in gradina, loculu de suvenire alu atâtoru óre fericite.

Se uità in sîru la frumósele sale flori, crescute sub ingrigirea dinsei. Sermanele, si acele incepura a vescedî tóte de arsîti'a sórelui, câ-ci de câte-va dîle nu le udà nime. O cuprinse o gele, candu le vediù, apoi dede ordinu unui servitoriu sê aduca apa si le udà cu ins'a-si man'a sa.

Intr'aceste timpulu trecea, o óra sborá dupa alt'a, si cu câtu timpulu inaintá, cu atât'a crescea si neliniscea ei. In urma desperatiunea o invinse de nou, si ea incepù a plange éra-si.

Se facù nópte, — si Cesaru totu nu venì.

Toti se culcura, asemene si Veturia. Dar ea tóta nóptea nu potù dormí. Demanéti'a apoi candu se desceptà, perin'a de sub capulu ei erá tóta uda.

Abié se imbracà, indata se puse la fe-

résta, sê se uite afara la strada, déca nu vine Cesaru?

Nu peste multu zarì trasur'a contelui, care ducea si pe contes'a a casa. Vediendu trasur'a, ea tresarì de bucuría, câ-ci — de si nu mai temea de dins'a pe Cesaru, totu-si — simtî o liniscire la departarea aceleia, care i causà nesce minute atâtu de cumplite.

Inse bucurí'a ei fu scurta. Mai indata dupa trasur'a contelui ea observà o alta trasura, in care siedea Cesaru. O idea infricosiata cu iutiel'a fulgerului i luminà la momentu interiorulu. Cesaru intru adeveru iubesce pe contes'a, si dimpreuna cu dins'a caletoresce la Luncesci, de unde dóra nu se va rentórce nici odata.

Acésta idea o petrunse cu o rapedîciune atâtu de nimicitória, incâtu lesînà la momentu.

Multu timpu zacù ea in starea acést'a, pana ce odata din intemplare intrà mama-sa, care — spariata in gradulu supremu — o culcà in patu.

In fine Veturia si-venì in ori. Dorere inse, câ ea nu se potù scolá din patu. Poterile i slabira de totu. Apoi din dî in dî devenì totu

mai slaba, de si nu avea nici o bóla. Nimene nu-si potea esplicá, acestu secretu, nimene nu potea sê ghicésca ból'a ei; dar toti vedeau, câ ea vescediesce . . .

In starea acést'a de agonía spirituala ea si-aduse a minte a dese ori de visulu despre mórtea ei, naratu si lui Cesaru, — si se infiorá cumplitu, vediendu, câ acel'a stâ aprópe de realisare.

Starea ei devenì atâtu periculósa, in câtu deja toti satenii renunciara la speranti'a d'a o vedé re:.sanetosiata.

In a trei'a septemana apoi parintii — abdîcêndu si ei la ori ce sperantie — incepura a face pregatirile necesarie pentru evenimentulu celu mai tristu.

— — — Si Cesaru nu potea viní la prim'a lui mirésa, s'o mai védia inc' odata, pentru ultima-óra in viéti'a acést'a.

Contes'a Arabela vediendu, cum calulu lui Cesaru alunecà de pe marginea siantiului si cum cadiù dimpreuna cu calaretiulu seu in grópa, scóse unu tîpetu de infiorare.

Ea asceptà câte-va mominte, sê védia ce se va intemplá cu sotiulu ei de calaritu?

Dar se inspaimantà si mai multu.

Calulu se miscá, dar in butulu silintieloru sale nu se potù aredicá in picióre. I s'au frantu ambele picióre de dinapoi.

Dar mediculu mici nu se miscá. Contes'a nu sciea moritu-a dinsulu, séu numai a lesînatu?

Intr' aceste sosì acolo si staulariulu. Contes'a, dimpreuna cu dinsulu se coborira in siantiu. Mai antâiu pipaira pulsulu lui Cesaru, acel'a batea cu rapedîciune. Elu dara n'a moritu, ci numai a lesînatu.

Numai decâtu lu-scósera de sub calu, si lu-asiediara mai incolo pe érb'a verde. Cesaru nu sciea nimica de sine, câ-ci o rana in capu lu-ametî de totu.

— Alérga numai decâtu a casa, — dîse Arabela catra staulariulu, — si vina cu o cocía, ca sê ducemu pe domnulu medicu a casa.

Staulariulu incalecà numai decâtu si plecà in galopu rapede catra orasiu.

Contes'a remase singura cu tinerulu medicu. Déca cine-va din lumea innalta ar fi vediutu-o astu-felu, de siguru ar fi criticatu-o

aspru. Ei inse acuma nu-i pasá de criti'ca nimenuia.

Abié se departà servitoriulu, ea numai decâtu alergà la isvorasiulu din apropiare, si udandu-si batist'a, grabì a spelá fruntea sangerata a lui Cesaru. Merse si a dóu'a óra si a treia óra la isvoru, câ-ci ran'a totu sangerá; ea totu si-udá batist'a, si totu stergea fruntea lui Cesaru. . . .

De odata elu si-deschise ochii, par câ s'ar fi desceptatu din o betîa spirituala. Dar ceea ce vediù lu-imbetà si mai multu, si ér si-inchise ochii.

Elu vediù pe contes'a, aplecata spre dinsulu cu fatia plina de iubire compatimitória, cum i stergea ran'a de pe frunte. Elu simtî atingerea maniloru sale delicate, resuflarea ei dulce i incaldiea fruntea, si pieptulu ei rotundu se culcá cu elasticitate pe sinulu lui.

Elu erá fericitu, precum n'a mai fostu nici odata.

Dar acésta fericire fu scurta, durà numai unu momentu, dar fu atâtu de mare, incâtu Cesaru ametî sub greutatea ei, ca si créng'a care se rupe sub greutatea fructeloru multe, cu cari a infrumsetiatu-o natur'a.

Candu apoi elu se desceptà a dóu'a óra,

se aflá in patu in o odaia a casei contelui Muguray.

In minutulu in care se desceptà, i parù, câ s'a desceptatu din o visare lunga. Scen'a cu contes'a pe campu in fundulu siantiului i se ivì in memoria ca unu episodu frumosu din magicele una mía si una de nopti.

— Inse scen'a acea, — se reflectà elu — totu-si n'a fostu visu, — câ-ci éta realitatea inaintea mea!

Intru adeveru, scen'a la care dinsulu se desceptà, par' câ erá continuarea celeia despre care incepù a meditá. Contes'a Arabela siedea langa patulu lui, in socíetatea guvernantei sale.

— Ah! ce suprindere cerésca! — esclamà Cesaru la desceptarea sa. — Unde sum eu?

— Dupa periculós'a catastrofa acuma te afli intr'unulu locu bunu, — respunse Arabela.

— Dar ce mi s'a intemplatu?

— O nenorocire mare. Ai cadiutu cu calulu intr'unu siantiu, si ti-ai spartu capulu.

— Intru adeveru, — aprobà mediculu

pipaindu-si capulu. Si cine s'a ingrigitu de mine? Dóra . . .

— Eu . . . mi-am implinitu detorí'a, — lu-intrerupse contes'a. Dta inca mi-ai facutu míe unu asemene serviciu; acuma sórtea a voitu, ca eu sê fíu mediculu dtale.

— Oh! contesa, déca toti doctorii aru fi atâtu de amabili, tóta lumea s'ar face bolnava.

— Dta esti pré galantu.

— Celu pucinu míe mi-pare fórte reu, câ acuma nu mai simtiescu nici o doiere.

— Va sê dîca ingrigirea nóstra de acuma inainte e de prisosu, deci ne potemu retrage.

— Oh! me rogu . . .

— Dle medicu, missiunea mea e finita.

— Recunoscu, dta si pan'acuma ai facutu mai multu, decâtu ce meritam, — dîse Cesaru.

— Te insieli, domnulu meu; eu, intocmai ca dta míe, „am facutu numai ceea ce asiu fi facutu ori carui bolnavu", — observà contes'a cu picantería.

Cesaru si-muscà buzele, apoi dîse:

— Ori caruia?

— Da, — respunse ea totu cu alusiune.

— Eu am cugetatu, câ in asemene casu m'ai preferí toturoru bolnaviloru, — si-luà elu curagiu a-i observá.

— Ah! ah! intipuitoriule ce esti! — i dîse contes'a semi-seriosu, apoi esî dimpreuna cu guvernant'a sa.

Cesaru, de si remase singuru, nu se scolà. De si dorerea-i corporala trecù, elu nu se imbracà; câ-ci acuma i se incepù o dorere si mai mare: neliniscea sufletului.

Cuvintele din urma ale contesei i rapira de totu pacea interna. Elu nu sciea cum sê si le esplice? Erau acele óre anunciatóriele unei fericiri pentru elu, séu sugrumatóriele bucuríei sale pentru totu-de-una?

Numai intr'unu tardîu incepù Cesaru a se imbracá.

Pana candu elu se imbracà, decise de nou a nu mai continuá rolulu seu de pan'acuma, ci a declará contesei apriatu, câ o iubesce, si a-i cere man'a.

Ocasiunea dorita nu intardîà multu. Cesaru si Arabela se aflau in gradina, conversandu despre evenimintele dîlei. Nimene nu erá in apropiarea loru.

Erá o frumósa dî de véra . . . Sórele ar - dea . . . Ventulu nu suflá, si frundiele arbori - loru nu se miscau.

Cesaru de odata se uità la Arabela, si fati'a ei tradá o nelinisce mare. Ea séu asceptá pe cine-va, séu in internulu ei se petrecea o mare lupta spirituala.

Mediculu esplicà neliniscea contesei in favorulu lui. Elu erá siguru, câ contes'a lu-iubesce.

— Ti-s'a intemplatu ce-va, contesa? — intrebà elu in fine.

— B'a. Pentru ce?

— Fati'a dtale esprima o mare nelinisce interna.

— Numai ti-se pare . . . E bine, ce nou scíi din Albesci?

— Nimica.

— Nu ti-a scrisu nime?

— Nu corespundu cu nime.

— Pecatu.

— De ce?

— Veturia Trandafiru e fórte bolnava.

Cesaru tresarì, apoi tacŭ. Cum sê spuna elu acuma contesei câ o adóra, candu dins'a i reamintesce pe Veturia?!

— Despre ce cugeti éra-si atâtu de profundu? — lu-intrebà ea.

— Despre fericire.

— Ah! interesanta thema. Si despre ce fericire incepusi a meditá?

— Despre fericirea conjugala. Chiar cugetam cum sê-mi potu eu realisá acésta fericire?

— Pré usioru. Dta ai deja mirésa.

— Numai am avutu. Veturia Trandafiru n'a fostu démna de mine. Ne-amu despartîtu mai nainte de a ne cununá.

— Si nu te vei mai rentórce la ea?

— Nu.

— Pentru ce?

— Pentru câ acuma iubescu pe alta.

— Ah! Pe cine?

— Contesa . . .

In acestu momentu in curte se audî unu sgomotu. Pe pórta intrà o trasura cu patru cai. Apoi numai decâtu se deschise usi'a gradinei. Intrà unu tineru. Contes'a cum lu-vediù, sarì numai decâtu in picióre, alergà catra dinsulu, si se sarutara ferbinte.

Apoi se 'ntórsera catra Cesaru, si ajungêndu la acest'a, contes'a Arabela dîse:

— Domnule medicu, am onóre a-ti re-

comandá pe contele Faluvégi Árpád, *mirele meu!*

Contes'a nu spuse numele lui Cesaru, ci numai professiunea. Lui i parù, câ contes'a prin acést'a a voitu a-lu micsiorá, par câ ar fi dîsu: „Éta *medice*, ti-recomandu unu *conte!*"
Indata i se aprinse ambitiunea, si i se stinse totu amorulu.

Dar apoi cuvintele din urma ale ei! Cuvintele: „Mirele meu!"

La aceste Cesaru, par' câ s'ar fi cutrupitu cu elu pamentulu, si-perdù tóta presinti'a de spiritu; ceriulu i se intunecà, elu nu vediù nimica; par' câ ar fi orbitu la momentu; devenì slabu ca unu copilu, incâtu nu erá capabilu a stá pe picióre; buzele i se inchisera, si nu erá in stare a dîce nici unu cuventu, par' câ de odata ar fi amutîtu.

Elu se inchinà, dar far' a rostí unu singuru cuventu, si strinse man'a contelui cu infiorare.

Peste câte-va minute apoi elu se departà, spunendu, câ se simte cam reu.

Se duse in odai'a sa, se culcà, si nu peste multu nu mai sciea nimica de sine, erá in deliriu . . .

VI.

Candu se desceptà, se aflá a casa in Albesci, la cas'a parintelui seu, si langa patu ingenunchiá o fiintia palida ca o aparintia ideala, o feciói a cu espressiune de angeru, — Veturia Trandafiru.

Dins'a audîndu, câ Cesaru fu adusu a casa bolnavu de parintele seu, se scolà numai decâtu din patulu dorerilorу sale, si — usandu de unu minutu candu nimene nu o observà la casa — alergà iute la cas'a lui Cesaru, pe care si in infidelitatea sa luadorá.

Pe candu Cesaru se desceptà, ea ingenunchiá la patulu lui, rogandu-se lui Domnedieu pentru sanetatea dinsului.

Cesaru cum o vediù, ca electrisatu de o potere magica, se redicà in patu, si imbratîsiandu pe Veturia incepù a plange dorerosu.

Veturia si-oprì rogatiunea, si stergêndu lacrimele lui Cesaru, i dîse:

— Nu plange, scumpe, câ-ci lacrimele tale mi-ardu anim'a!

— Oh! lasa-me sê plangu, lasa-me sê versu dorerea mea, câ-ci aceste lacrime sunt

botezulu fericirii mele. Veturia, ti-juru pe unulu Domnedieu, câ numai pe tine te iubescu!

— Si eu ti-juru . . .

— Ah! nu te jurá! Acésta fatia palida, aceste bratie vescedîte, acésta privire lancedîta, vorbescu de suferintiele tale, de amorulu teu, mai frumosu, mai fidelu si mai adeveratu, decâtu ori ce juramentu!

— Ti-multiamescu, — sioptì Veturia.

— Dar scóla-te, draga, si nu mai ingenunchiá! Nu e loculu teu acolo, ci aice pe anim'a mea. Dar nu, anim'a mea nu e démna de tine. Scóla-te, angerulu vietii mele! Loculu acel'a nu e alu teu, ci alu meu.

Si elu aredicà incetisioru pe Veturia, care n'avù nici atât'a potere ca sê se fi potutu aredicá. Apoi dins'a ocupà locu pe unu scaunu, si Cesaru continuà:

— E mare pecatulu ce am comisu in contra ta. Te-am parasitu, te-am uitatu, ti-am tradatu amorulu, am iubitu pe alt'a. Ambitiunea mi-a invinsu amorulu pentru tine. Eu trebue sê ingenunchiu inaintea ta, si nu tu inaintea mea!

Veturia, sub impressiunea acestei feri-

ciri mari si rapede, nu potù sê graiésca nici unu cuventu.

— E mare pecatulu meu, — incepù de nou Cesaru, — dar si pedéps'a suferita fu asemenea. Intr'o dî m'am vediutu atacatu in ambitiunea mea, acestu simtiementu celu mai ferbinte alu meu, fara care n'am cugetatu a poté traí; fiinti'a, careia i consacrai amorulu meu, la care m'a condusu numai ambitiunea, chiar dins'a a venitu sê-mi insulte passiunea conducatória; ambitiunea mea fu ucisa, ea cadiù dreptu jertfa pentru pecatulu meu in contra ta, dar la mórtea ei mai câ si eu mi-am respiratu sufletulu.

Feciór'a totu tacea, adâncita in visâri prin regiunile fericirii.

Cesaru continuà:

— Dar este acésta pedépsa de ajunsu? Egaléza ea pecatulu meu? Nici decâtu. Din contra eu o consideru de o binefacere pentru mine. Acuma me simtiescu mai usioru, mai liberu, mai fericitu; câ-ci in fine sum lipsitu de o tortura spirituala, eu nu mai am nici o passiune vana, — nu sum ambitiosu!

— Ah! — sioptì Veturia cu bucuría.

— Da, scump'a mea, pecatulu meu e mare, si pedéps'a nici decâtu nu e destulu de aspra. Consciinti'a me acusa, si nu-mi speru mangaiare decâtu numai de la grati'a ta. Dar eu n'am curagiulu a te rogá. Me rusînu inaintea ta. Me temu de tine!

— Eu te iertu . . .

— Tu me ierti! Dar audi, câ pecatulu meu e mare, fórte mare. Acest'a nu se póte iertá.

— Dar eu ti-lu iertu!

— Ti-multiamescu! Aceste cuvinte par' câ m'au renascutu de nou. Par' câ numai de asta-di incepu a traí. Da, adeverat'a mea viétia se incepe acuma, câ-ci éta sum curatîtu de pét'a mea — ambitiunea, mi-ai iertatu pecatulu celu mare — infidelitatea, si am éra-si tesaurulu celu mai scumpu — amorulu teu.

— Oh! Acest'a l'ai avutu totu-de-una . . .

— De acuma inainte nu voiu avé alta dorintia, decâtu a implini tóte aspiratiunile tale, — nu alta aspiratiune, decâtu a te vedé

fericita, — si nu alta fericire si ambitiune, decâtu câ esti a mea.

— Si eu voiu fi fórte fericita, — sioptì Veturia cu nespusa fericire.

— Asié sê-mi ajute Domnedieu, precum te voiu iubí! — incheià Cesaru cu solenitate, sarutandu man'a Veturiei.

La o septemana dupa cele intemplate mai susu se facù alegerea de deputatu. —

Candidatulu romanu cadiù.

Elu obtienù numai pré mic'a minoritate a voturiloru.

Conducatorii poporului romanu vediendu retragerea lui Cesaru Ulpianu, si concludandu din acésta portare, câ elu s'a vendutu contelui Muguray, se lasara si ei a se capacitá de catra cortesii acestuia.

Parintele protopopu, care la conferinti'a din Luncesci a recomandatu cu atât'a focu d'a se primí propunerea lui Cesaru Ulpianu,

ca sê se candideze romani in tóte cercurile electorale, — fu celu d'antâiu, carele promise totu concursulu seu posibilu in favorulu contelui.

Nu e mirare, câ-ci elu 'avea unu fecioru, si se temea câ-lu voru inrolá de honvedu; ér contele i promise, câ-lu va scapá.

Unu altu preotu voiá sê capete parochía mai buna, — inse fara spriginulu contelui nu credea a-si realisá dorinti'a acést'a.

Unu notariu avea chiar unu procesu criminalu, si-apoi contele erá priotenu bunu cu vice-comitele.

Unu avocatu aspirá sê fía fiscalu dominalu la cutare mosîa a contelui.

Unu preotu — totu de cei cu gura mare pe la inceputulu alegeriloru mai tardîu si-aduse a minte câ dinsulu are unu fecioru juristu absolutu, care aspira la unu postu in districtu, — deci nu va fi bine a lucrá in contra contelui, care e omu cu vadia mare in districtu.

Unu posesoru — chiar acel'a, care la banchetulu din Luncesci a datu tîganiloru o suta de florini pentru o hora romanésca —

avendu pré multe vite pentru mic'a sa pasiune, — fu silitu a luá in arenda de la contele, — deci nici nu potù lucrá in contra lui.

Unu altulu . . .

Dar de ce sê-i mai insîru? Aflati numai pe scurtu atât'a, câ mai toti membrii din acestu cercu ai conferintiei din Luncesci, cari acolo,dar mai alesu la banchetulu urmatu dupa conferintia, tienura discursuri pline de spiritu natiunalu: acuma la actulu alegerii se aflau in taber'a contelui.

Cesaru Ulpianu s'ar fi presintatu din tóta anim'a la alegere, ca sê repereze ce a stricatu, dar elu nu se potù miscá din Albesci.

Avea o bolnava, — de care trebuiá sê grigésca ca de lumin'a ochiloru sei, câ-ci bolnav'a i erá scumpa si adorata, erá Veturia.

Serman'a copila, care la rentórcerea lui Cesaru la Albesci se aflá in o bóla periculósa, dupa ce lu-revediù, dupa ce se convinse de iubirea lui, fu cuprinsa de o bucuría atâtu de mare, incâtu acésta i slabì nervii de totu si fu silita a se culcá de nou.

Mirele ei veghiá totu la patulu dinsei,

petrecêndu cu atentiune incordata tóte simptómele bólei.

Acést'a intr'o dî devenì atâtu de periculósa, incâtu tinerulu medicu intr'unu momentu renuncià la tóta speranti'a d'a o mai vedé vindecandu-se.

Dorerea lui fu cumplita.

Elu o iubiá si erá iubitu de dins'a cu tóta caldur'a animei sale; avea sê-si realiseze acusi ilusiunile de fericire, — si éta in momentulu ultimu fatalitatea vine sê-i taie firulu fericirii sale.

Mare a fostu pecatulu — ce dinsulu a facutu in contra iubitóriei sale mirese: dar acuma a suferitu de ajunsu pentru acela!

O dî si o nópte petrecù Veturia in starea acést'a, si numai a dóu'a dî desu de demanétia incepù sê-i fía mai bine.

Cesaru si parintii ei resuflara mai usioru. Bucurí'a ocupà loculu tristetiei in animele loru.

Apoi Veturia din dî in dî se simtiea totu mai bine, pana ce in fine se vindecà de totu.

Vioiciunea intrà éra-si in ospital'a casa a notariului Trandafiru.

Toti surideau, toti se bucurau, toti se simtieau fórte fericiti.

Peste dóue luni satulu Albesci avù o serbatóre.

De si erá dî de lucru, toti satenii se aflau a casa, barbatii si femeile se preamblau in vestminte de serbatóre, ér copilitiele in haine albe.

Toti erau gata de serbatóre.

Ast'a serbatóre erá cununí'a lui Cesaru Ulpianu cu Veturia Trandafiru, — pe cari totu satulu i iubiá si stimá, carora toti satenii li doriau fericire.

Cununí'a s'a serbatu cu mare solenitate. Totu satulu erá de fatia . . .

Dupa actulu cununíei Cesaru primì din Luncesci o scrisóre.

Aceea erá insciintiarea contelui despre sigur'a alegere a lui Cesaru de medicu supremu alu districtului.

— Asié dara ne vomu mutá la Luncesci? — lu-intrebà mirés'a fericita.

— Ba, — respunse mirele resolutu.

— Pentru ce?

— Nu voiu primí alegerea.

— Dar de ce?

— Pentru câ acuma nu mai sum ambitiosu.

Veturia lu-sarutà cu fatia suridienda de fericire.

CUPRINSULU:

